

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

64. gadagājums

2021. gada 30. aprīlis

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

REZOLŪCIJAS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 558. plenārsesija – *Interactio*, 24.2.2021.–25.2.2021.

2021/C 155/01

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par tematu “Organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaiste nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos. Kas darbojas un kas ne?” — (pamatojoties uz apspriešanu 27 dalībvalstīs)

1

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 558. plenārsesija – *Interactio*, 24.2.2021.–25.2.2021.

2021/C 155/02

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Rīcības plāns taisnīgas un vienkāršas nodokļu sistēmas izveidei, kas atbalsta ekonomikas atveseļošanas stratēģiju” (COM(2020) 312 *final*), “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Laba nodokļu pārvaldība ES un ārpus tās” (COM(2020) 313 *final*), “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 2011/16/ES par administratīvu sadarbību nodokļu jomā” (COM(2020) 314 *final* – 2020/0148 (CNS))

8

2021/C 155/03

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kapitāla tirgu savienība cilvēku un uzņēmumu labā – jauns rīcības plāns” (COM(2020) 590 *final*)

20

2021/C 155/04

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES digitālā finansējuma stratēģija” (COM(2020) 591 *final*)

27

2021/C 155/05	Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kriptoaktīvu tirgiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937" (COM(2020) 593 final – 2020/0265 (COD)), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izmēģinājuma režīmu attiecībā uz tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija" (COM(2020) 594 final – 2020/0267 (COD))	31
2021/C 155/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par finanšu sektora digitālās darbības noturību un ar ko groza Regulas (EK) Nr. 1060/2009, (ES) Nr. 648/2012, (ES) Nr. 600/2014 un (ES) Nr. 909/2014" (COM(2020) 595 final – 2020/0266 (COD)), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvas 2006/43/EK, 2009/65/EK, 2009/138/EK, 2011/61/ES, 2013/36/ES, 2014/65/ES, (ES) 2015/2366 un (ES) 2016/2341" (COM(2020) 596 final – 2020/0268 (COD))	38
2021/C 155/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai "2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija" (COM(2020) 575 final)	45
2021/C 155/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Brexit korekcijas rezervi" (COM(2020) 854 final – 2020/0380 (COD))	52
2021/C 155/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas attiecas uz patvēruma un migrācijas pārvaldību un ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK un ierosināto Regulu (ES) XXX/XXX [Patvēruma un migrācijas fonds]" (COM(2020) 610 final – 2020/0279 (COD)), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko risina krīzes un nepārvaramas varas situācijas migrācijas un patvēruma jomā" (COM(2020) 613 final – 2020/0277 (COD))	58
2021/C 155/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: "Grozītais priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido kopīgu procedūru starptautiskajai aizsardzībai Savienībā un atceļ Direktīvu 2013/32/ES" (COM(2020) 611 final – 2016/0224 (COD)), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko ievieš trešo valstu valstspiederīgo skrīningu pie ārējām robežām un groza Regulas (EK) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/817" (COM(2020) 612 final – 2020/0278 (COD)), "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par "Eurodac" izveidi biometrisku datu salīdzināšanai, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) XXX/XXX [Patvēruma un migrācijas pārvaldības regula] un Regulu (ES) XXX/XXX [Pārmitināšanas regula], lai identificētu trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar "Eurodac" datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar ko groza Regulas (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/818" (COM(2020) 614 final – 2016/0132 (COD))	64
2021/C 155/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Renovācijas vilnis – par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi" (COM(2020) 662 final)	73
2021/C 155/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu kravu vai pasažieru pārvadāšanai paredzētu autotransporta līdzekļu vadītāju sākotnējās kvalifikācijas iegūšanu un periodisku apmācību (kodifikācija)" (COM(2021) 34 final – 2021/0018 (COD))	78

Labojumi

2021/C 155/13	Labojums Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumā par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido apmaiņas, atbalsta un mācību programmu euro aizsardzībai pret viltošanu (programmu "Perikls IV") laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam" (COM(2018) 369 final – 2018/0194 (CNS)) (OV C 440, 6.12.2018.)	79
---------------	---	----

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAS 558. PLENĀRSESĪJA – *INTERACTIO*,
24.2.2021.–25.2.2021.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par tematu “Organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaiste nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos. Kas darbojas un kas ne?”

(pamatojoties uz apspriešanu 27 dalībvalstīs)

(2021/C 155/01)

Ziņotāji: **Gonçalo LOBO XAVIER** (I grupa)

Javier DOZ ORRIT (II grupa)

Luca JAHIER (III grupa)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā, kas notika 2021. gada 24. un 25. februārī (25. februāra sēdē), ar 268 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo rezolūciju.

1. Ievads

1.1. EESK jau ir pieņēmusi vairākus atzinumus, rezolūcijas un deklarācijas par atveseļošanas plānu *Next Generation EU* un dažādiem tā komponentiem, piemēram, Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM). Komiteja ir paudusi atbalstu tā saturam un reformu priekšlikumu ievirzei – veicināt ekonomikas un sociālo atveseļošanu un rosināt izmaiņas ražošanas modelī.

1.2. EESK uzskata, ka visu pārstrukturēšanas procesa reformu pamatā jābūt ES pamatprincipiem: cilvēktiesību un sociālo tiesību aizsardzībai, demokrātiskajām vērtībām un tiesiskumam. Ar ANM saistītie ieguldījumi jāorientē uz to, lai atraisītu visu vienotā tirgus potenciālu, stiprinātu ES ekonomisko noturību, sasniegtu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), radītu aprites ekonomiku, vēlākais līdz 2050. gadam Eiropas Savienībā panāktu klimatneitralitāti, stimulētu inovāciju un modernizāciju, kas saistītas ar ekonomikas un sabiedrības digitalizāciju, un garantētu Eiropas sociālo tiesību pilāra efektīvu īstenošanu ar mērķi nodrošināt sociālo kohēziju, izskaust nabadzību un mazināt nevienlīdzību. Ar ieguldījumiem ir jāreaģē uz pandēmijas izraisīto ekonomikas un sociālo krīzi, ņemot vērā, ka ietekme būs lielāka, smagāka un dziļāka nekā iepriekš prognozēts, un jānodrošina ātra atveseļošanās. ANM izmantojumam būtu arī pilnībā jāatbilst starptautiskajām konvencijām un līgumiem, kuriem ES un dalībvalstis ir pievienojušās, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām. Komiteja uzskata, ka ir būtiski nodrošināt labu pārvaldību, modrību pret korupciju līdzekļu pārvaldībā un demokrātisko pārskatatbildību.

1.3. Komiteja arī uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai reformas būtu vērstas gan uz ekonomikas ražīguma paaugstināšanu, gan uz novatoriskas rūpnieciskās vides stiprināšanu, atbalstot MVU un sociālās ekonomikas uzņēmumus. Tā uzsver Eiropas līmeņa pētniecības nozīmi un tās saikni ar ražošanas procesu. Turklāt Komiteja ir pārliecināta, ka jāievieš mehānismi, kas

gādātu, lai zaļā un digitālā pārkārtošanās Eiropas Savienībā un visās dalībvalstīs ir taisnīga, un atbalstītu no darba tirgus atstumto personu ekonomisko reintegrāciju. Šajā saistībā EESK atkārtoti pauž bažas, ka līdzekļi, kas 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā (DFS) atvēlēti taisnīgai pārejai, nav pietiekami.

1.4. Salīdzinājumā ar 2008. gada krīzi ES iestādes ir reaģējušas pavisam citādi. Atvērto plāna finansēšana ar kopējā Eiropas parāda emisijas palīdzību ir pagrieziena punkts ES vēsturē. Komiteja ir īpaši norūpējusies par atbalstu ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) padziļināšanai. Šis jautājums būtu jāizskata gaidāmajā konferencē par Eiropas nākotni, taču jāapzinās, ka svarīgs ir arī Portu samits, ko saistībā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra efektīvu īstenošanu rīkos prezidentvalsts Portugāle. EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības iesaistei ir jāaptver ne tikai ekonomikas, sociālā un vides joma, bet arī tādi svarīgi jautājumi kā Eiropas nākotne, kā arī pievienošanās un pirmspievienošanās sarunas ar ES kandidātvalstīm.

1.5. Komisijai, izvērtējot nacionālos atvērto plānu un noturības plānus, būtu jāņem vērā pandēmijas ietekme uz dažādām dalībvalstīm un to spējas.

1.6. Šajā rezolūcijā mēs vēlamies arī paust gandarījumu par vienošanos, kura pagājušā gada decembrī saistībā ar dialogu tika panākta starp Eiropas Parlamentu un Padomi un kurā tika apstiprināta regula, ar ko nosaka, ka sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO) konsultāciju veidā ir jāpiedalās nacionālo atvērto plānu un noturības plānu (NANP) izstrādē un īstenošanā (18. pants).

1.7. Tieši pilsoniskās sabiedrības līdzdalība minētajos plānos ir šīs rezolūcijas priekšmets. Pamatojoties uz grupas "Eiropas pusgads" valstu delegāciju sagatavotajiem ziņojumiem, mēs vēlētos veikt sākotnēju novērtējumu par to, kā šī līdzdalība attīstās, un informēt Eiropas iestādes un valstu valdības par konstatētajiem trūkumiem. Tādējādi Komiteja varētu palīdzēt nodrošināt, ka valstu valdības un Eiropas iestādes veic atbilstošus korektīvus pasākumus pirms termiņa, kurā valstu valdībām jāpabeidz NANP izstrāde un tie jāapstiprina Eiropas Komisijai. Šajā novērtējumā būtu jāsniedz pārskats ne tikai par to, cik lielā mērā pilsoniskā sabiedrība iesaistās plānu izstrādē, bet arī par iesaistes kvalitāti un to, cik pārredzami dalībvalstis publisko savus NANP projektus.

1.8. Attiecībā uz viseiropas sociālo partneru un PSO iesaistīšanu atvērto plānā *Next Generation EU* šie dalībnieki ir atzinuši, ka salīdzinājumā ar parastajām Eiropas pusgada procedūrām ir panākts progress. Viņi atzīst arī Eiropas Komisijas pozitīvo ietekmi pilsoniskās sabiedrības līdzdalības veicināšanā valsts līmenī. Tomēr vairums respondentu uzskata, ka faktiskās līdzdalības līmenis joprojām ir lielā mērā nepietiekams un ka procedūru specifika neļauj PSO atzinumiem būt pietiekami sadzirdētiem. Sociālie partneri un PSO aicina novērst šos trūkumus NANP īstenošanas un novērtēšanas posmos, izveidojot strukturētākas procedūras, kas veicinātu reālu komunikāciju.

2. Konteksts

2.1. Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments 2020. gada 18. decembrī panāca vienošanos par ANM. Lai piekļūtu finansējumam, dalībvalstis sagatavos savus NANP, kuros atbilstīgi Eiropas Savienības Komisijas norādījumiem attiecībā uz konsultāciju procesu būs izklāstīts investīciju un reformu kopums. Jau pirmajos, septembrī publicētajos, norādījumos dalībvalstis tiek aicinātas aprakstīt gan apspriedes ar sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām, ja tādas ir notikušas, gan šo dalībnieku ieguldījumu atvērto plāna izstrādē un īstenošanā ⁽¹⁾.

2.2. Vienošanās, ko decembrī panāca Eiropas Parlaments un Padome, cita starpā ietver arī punktu par sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu. Dokumenta 18. panta 4. punkta q) apakšpunktā noteikts, ka NANP ir jāizklāsta "kopsavilkums par apspriešanās procesu, kas saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu veikts ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām (..) un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai sagatavotu un, ja iespējams, īstenotu plānu, un par to, kā ieinteresēto personu ieguldījums tiek atspoguļots (..) plānā" ⁽²⁾.

⁽¹⁾ SWD(2020) 205 final

⁽²⁾ OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.

2.3. Grupas "Eiropas pusgads" pirmajā sanāksmē 2020. gada 16. decembrī tika pieņemta grupas darba programma 2020.–2023. gadam. Jauns un svarīgs darba programmas elements ir EESK locekļu organizētas virtuālas konsultācijas dalībvalstīs 2021. gada janvārī. Šā pasākuma mērķis bija apkopot informāciju par organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos, lai februāra plenārsesijā EESK varētu pieņemt rezolūciju.

3. Metode

3.1. Šim ziņojumam vajadzīgie dati un informācija tika vākti 2021. gada janvārī.

No valstīm tika saņemti kopskaitā 26 viedokļi. Apspriešanās notika, pamatojoties uz locekļu individuālajām zināšanām un iesaistot sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Dažās valstīs tika iesaistītas valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes vai līdzvērtīgas struktūras, savukārt citās notika apspriedes arī ar valdības pārstāvjiem.

3.2. Apspriešanās pamatā bija šādi pieci jautājumi:

1. Vai jūsu valstī ir mehānismi apspriedēm par atveseļošanas un noturības plāniem? Vai uzskatāt, ka šie mehānismi ir piemēroti un ar tiem pietiek?
2. Vai sociālajiem partneriem paredzētie apspriešanās mehānismi jūsu valstī atšķiras no tiem, kas paredzēti pārējiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem?
3. Nacionālais atveseļošanas un noturības plāns jūsu valstij jāiesniedz vēlākais līdz 30. aprīlim. Kāds šajā ziņā ir jūsu valsts progress?
4. Kādā veidā atveseļošanas un noturības plāna izstrādes procedūra jūsu valstī atšķiras no apspriešanās ar organizētu pilsonisko sabiedrību ierastā Eiropas pusgada procedūrā?
5. Cik lielā mērā jūsu valsts atveseļošanas un noturības plāns atbilst organizētas pilsoniskās sabiedrības politiskajiem mērķiem jūsu valstī?

4. Piezīmes par apspriešanās rezultātiem

4.1. *1. jautājums. Vai jūsu valstī ir mehānismi apspriedēm par atveseļošanas un noturības plāniem?*

4.1.1. Lielākā daļa respondentu atbildēja, ka attiecīgās valsts valdība ir izveidojusi tādu vai citādu apspriešanās mehānismu organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistei atveseļošanas un noturības plāna (ANP) izstrādē. Dažās dalībvalstīs apspriedes ar pilsonisko sabiedrību jau ir notikušas, savukārt citur tās joprojām turpinās vai ir plānotas vēlākā posmā.

4.1.2. Izmantotie mehānismi ir dažādi, tostarp rakstisku priekšlikumu iesniegšana, augsta līmeņa sanāksmes ar atbildīgajiem ministriem, īpaši izstrādātu un aizpildītu aptaujas anketu izvērtēšana un valdības un PSO pārstāvju apaļā galda diskusijas. Dažas dalībvalstis ir lietojušas vai kā pamatu izmantojušas arī tos apspriešanās mehānismus, kas izveidoti parastās Eiropas pusgada procedūras vajadzībām, piemērojot tos īpašajam jaunajam 2021. gada Eiropas pusgada kalendāram un Covid-19 pandēmijas ierobežojošajiem apstākļiem.

4.1.3. Tomēr vairākās atbildēs tika norādīts, ka trūkst reālas pilsoniskās sabiedrības līdzdalības. Viens no identificētajiem šķēršļiem, kas traucējuši līdzdalībai, bijusi dažu valdību acimredzamā nevēlēšanās iesaistīt pilsonisko sabiedrību sava plāna izstrādē. Nereti nevis valdība ir izrādījusi vēlmi iesaistīt apspriešanās pilsonisko sabiedrību, bet gan apspriešanās notikusi pēc sociālo partneru vai citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju iniciatīvas un aicinājuma.

4.1.4. Lai gan pilsoniskā sabiedrība oficiāli gan tika iekļauta, nepietiekamais laiks, kas tika atvēlēts apspriedēm ar to, tika atzīts par vēl vienu šķērslī patiesai iesaistei. Dalībnieki kritizēja dažu valdību pieņemtos saspringtos grafikus, kuri, visticamāk, traucēs īstenot dziļas debātes un rūpīgi apsvērt pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu atveseļošanās un noturības plānos. Tādējādi, lai gan daudzām dalībvalstīm sava ANP izstrādes procesā ir izveidots tāds vai citāds organizētas pilsoniskās sabiedrības uzklaušanās mehānisms, ievērojami mazāk ir tādu dalībvalstu, kuras patiešām ļauj pilsoniskajai sabiedrībai reāli iesaistīties un kurās PSO priekšlikumiem ir reāla ietekme.

4.1.5. Diemžēl vairāki dalībnieki ziņoja, ka nacionālā plāna izstrādes posmā apspriešanās nav nedz notikusi, nedz ir plānota. Turklāt daži respondenti norādīja, ka apspriešanās gan ir notikusi, taču līdz šim tajā bijuši iesaistīti tikai sociālie partneri, taču ne pārējās organizētas pilsoniskās sabiedrības daļas.

4.1.6. Pamatojoties uz iegūto informāciju ⁽³⁾, attiecībā uz šīs rezolūcijas tematu esam iedalījuši dalībvalstis trīs grupās: tādās, kur – vismaz līdz šim – iesaistes faktiski nav bijis (Dānija, Slovākija); tādās, kur oficiāla vai neformāla apspriešanās ir bijusi, taču ietekmes iespējas nav vērojamas (Austrija, Beļģija, Čehija, Vācija, Grieķija, Spānija, Igaunija, Francija, Horvātija, Ungārija, Īrija, Lietuva, Latvija, Luksemburga, Nīderlande, Polija, Portugāle, Rumānija, Zviedrija, Slovēnija), un visbeidzot tādās, kur ir bijusi strukturētāka iesaiste, kas dažos gadījumos ir varējusi ietekmēt zināmus plāna aspektus (Bulgārija, Kipra, Somija, Itālija, Malta).

4.1.7. Kopumā atbildes liecina, ka organizēta pilsoniskā sabiedrība ļoti vēlas dot ieguldījumu NANP izstrādē. Respondenti, kas pārstāv sociālos partnerus un PSO, aprakstīja savus mēģinājumus iesaistīties, tostarp priekšlikumu izstrādi un valdības pārstāvju uzrunāšanu. Dažās dalībvalstīs šo iniciatīvu rezultātā pilsoniskā sabiedrība ir tikusi ciešāk iesaistīta plānu izstrādē, tomēr citās, šķiet, tā diemžēl nav sadzirdēta.

4.2. *2. jautājums. Vai sociālajiem partneriem paredzētie apspriešanās mehānismi jūsu valstī atšķiras no tiem, kas paredzēti pārējiem organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem?*

4.2.1. Lielākajā daļā dalībvalstu apspriešanās procedūra ar sociālajiem partneriem un ar pārējām organizētas pilsoniskās sabiedrības daļām ir atšķirīga. Respondenti ziņo, ka sociālie partneri tiek iesaistīti strukturētākā, institucionalizētākā un pastāvīgākā veidā, savukārt pārējās PSO tiek uzklausītas nesistemātiski un neformāli. Kā minēts iepriekš, vairākas dalībvalstis ANP izstrādes procesā ir apspriedušās tikai ar sociālajiem partneriem, bet ne ar plašāku pilsonisko sabiedrību. Vienā dalībvalstī valdība ir apspriedusies tikai ar plašas pilsoniskās sabiedrības, tostarp sociālo partneru, pārstāvības organizāciju, taču ne ar šaurāku struktūru, kurā ir tikai sociālie partneri. Nedaudzas dalībvalstis ir izvēlējušās vienotu procedūru, kas aptver visas ieinteresētās personas.

4.3. *3. jautājums. Nacionālais atvēršanas un noturības plāns jūsu valstij jāiesniedz vēlākais līdz 30. aprīlim. Kāds šajā ziņā ir jūsu valsts progress?*

4.3.1. Satura ziņā apkopotās atbildes ir dažādas. Visi dalībnieki ziņo, ka viņu valsts valdība ir sākusi darbu ar savu ANP, tomēr katra dalībvalsts atrodas citā procesa posmā.

4.3.2. Lielākajā daļā dalībvalstu atbildīgās ministrijas, visbiežāk Finanšu ministrija, patlaban izstrādā pirmo NANP versiju. Dažas dalībvalstis ir pabeigušas apspriešanos ar pilsonisko sabiedrību, savukārt citas ar ieinteresētajām personām vēl nav konsultējušās. Turklāt vairāki respondenti ziņo, ka viņu valdība aktīvi apspriežas ar Eiropas Komisiju vai arī drīzumā plāno šādu apspriešanos.

4.3.3. Tiek ziņots, ka dažas dalībvalstis, jau agrīnākā posmā apspriedušās ar Eiropas Komisiju, strādā pie otrās sava plāna versijas.

4.4. *4. jautājums. Kādā veidā atvēršanas un noturības plāna izstrādes procedūra atšķiras no apspriešanās ar organizētu pilsonisko sabiedrību ierastā Eiropas pusgada procedūrā?*

4.4.1. Arī šeit sniegtās atbildes ir atšķirīgas un zināmā mērā nenoteiktas. Tomēr ir vērojamas atsevišķas tendences, kas bija redzamas jau atbildēs uz iepriekšējo jautājumu: daži respondenti norāda, ka vēl ir par agru spriest; citi uzskata, ka pienācīgām konsultācijām nepietiek laika; vēl citi atbild, ka sociālie partneri iesaistās vairāk nekā pārējā organizētā pilsoniskā sabiedrība. Nedaudzi ziņo, ka ANP izstrādes procedūra organizētai pilsoniskajai sabiedrībai ir bijusi pieejamāka vai labāk pielāgota nekā parastā pusgada procedūra, taču vairāk ir tādu, kuri informē, ka parastās pusgada procedūras sistēma, kas tika ieviesta, lai apspriestos ar organizētu pilsonisko sabiedrību, ANP procedūrā netiek izmantota.

⁽³⁾ Dalībvalstu pārstāvju ziņojumi ir analizēti šīs rezolūcijas pielikumā. Visi materiāli ir pieejami Komitejas tīmekļa vietnē.

4.5. 5. jautājums. Cik lielā mērā jūsu valsts atveseļošanas un noturības plāns atbilst organizētas pilsoniskās sabiedrības politiskajiem mērķiem jūsu valstī?

4.5.1. Atbildes uz šo jautājumu var iedalīt trīs plašās grupās, kuras skaitliskā ziņā ir aptuveni vienādas. Viena grupa uzskata, ka mērķi kopumā sakrīt – vai nu apspriešanās procedūras rezultātā, vai arī tāpēc, ka intereses jau sākotnēji bijušas vienādas. Otra grupa pauž nožēlu, ka plānu izstrādē valdības ir ignorējušas gan sabiedrību, gan labi zināmās organizētas pilsoniskās sabiedrības intereses, savukārt pēdējā no trim grupām nespēj atbildēt, jo trūkst drošas informācijas vai arī process vēl ir pārāk agrīnā posmā.

5. Secinājumi

5.1. Attiecībā uz regulārā Eiropas pusgada procedūrām NANP apspriešanās procesi ar sociālajiem partneriem un PSO kopš iepriekšējiem gadiem kopumā ir uzlabojušies, tomēr EESK uzskata, ka attiecībā uz pamatotām pilsoniskās sabiedrības prasībām un pat attiecībā uz ANM regulā izklāstītajiem noteikumiem šie procesi lielākajā daļā dalībvalstu noteikti nav apmierinoši. Sociālajiem partneriem kopumā ir vairāk iespēju piedalīties – gan sociālā dialoga kārtībā, gan specifiskajās NANP procedūrās –, savukārt citu PSO iespējas ir šaurākas.

5.2. Šīs rezolūcijas pamatā esošā apsekojuma rezultāti saskan ar citiem Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju veiktajiem pētījumiem⁽⁴⁾ par dalībvalstu PSO līdzdalību nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos. Saskaņā ar šiem pētījumiem lielākajā daļā valstu PSO līdzdalība ir bijusi neliela vai tās nav bijis vispār. Dati, ko sava pētījuma vajadzībām apkopojām janvārī, šajā ziņā uzrāda tikai nelielu uzlabojumu. Par līdzīgu neapmierinātību liecina Reģionu komitejas apspriešanās⁽⁵⁾ par reģionālo un vietējo politisko institūciju iesaistišanu nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos.

5.3. Komiteja uzskata, ka reāla līdzdalība notiek tad, ja oficiālajos apspriešanās procesos, kuru pamatā ir tiesību normas un publiskas, pārredzamas procedūras, PSO tiek pienācīgi informētas ar rakstisku dokumentāciju un ja tām ir pietiekami daudz laika izanalizēt valdības priekšlikumus un izstrādāt savus ierosinājumus, kuri vai nu tiek ņemti vērā, vai pamatoti noraidīti un kuri jebkurā gadījumā ir iekļauti protokolos vai publiskos dokumentos. Ja spēkā stājas jauni pamatnosacījumi, šī apspriešanās būtu jāatkārto. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalības mērķis nekādā ziņā nav aizstāt vai apšaubīt parlamentāro demokrātisko iestāžu pārākumu, bet gan vienīgi tās papildināt, sadarbojoties ar tām.

5.4. EESK aicina to dalībvalstu valdības, kuras nav ieviesušas pienācīgas procedūras apspriedēm ar sociālajiem partneriem un PSO, steidzami šādas procedūras ieviest un ievērot ANM regulu. Komiteja aicina Eiropas iestādes un konkrēti Komisiju izmantot savas pilnvaras un pieprasīt to valstu valdībām, kuras šai jomā nav izpildījušas savus pienākumus, to izdarīt. Laikā, kas atvēlēts NANP pieņemšanai, tas joprojām ir pagūstams. EESK piekrīt pārējo politisko un sociālo dalībnieku viedoklim, ka resursiem, kas paredzēti ieguldījumiem Eiropas ekonomikas un sabiedrības atveseļošanā un pārveidē, pēc iespējas ātrāk ir jāsasniedz dalībvalstis un to sabiedrība.

5.5. Gan pieredze ar pilsoniskās sabiedrības līdzdalību NANP izstrādes posmā, gan šajā jomā konstatēto trūkumu un nepilnību izvērtējums ir jāizmanto, lai garantētu, ka turpmāk nacionālo atveseļošanas un noturības plānu īstenošanā un 2022. gada NANP izstrādē šīs nepilnības un trūkumi tiek novērsti. Sociālo partneru un vispārīgi PSO cieša iesaistišana nodrošina augšupējas, ilgtspējīgas un efektīvas pārmaiņas. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir jāņem vērā arī plānu īstenošanā, jo tās sniedz daudzus sociālos pakalpojumus.

(4) Apvienība "Pilsoniskā sabiedrība – Eiropa" un Eiropas centrs *Not-for-Profit Law* "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaiste ES nacionālo atveseļošanas un noturības plānu sagatavošanā", 2020. gada decembris.

(5) RK/CEMR, "Pašvaldību, pilsētu un reģionu iesaistišana nacionālo atveseļošanas un noturības plānu sagatavošanā", 2021. gada 20. janvāris.

5.6. Ja publiskā un sociālā sektora dalībniekiem īsā laikā jāiegulda ievērojami finanšu līdzekļi, viens no riskiem ir tas, ka līdzekļus nebūs iespējams apgūt un izlietot plānotajā termiņā, turklāt izmantot tos efektīvi. Vēl nopietnāks risks ir korupcija. Lai gan Komiteja aicina valstu valdības veikt nepieciešamos pasākumus, lai uzlabotu pārvaldības spējas un veicinātu gan pārredzamību, gan administratīvo un parlamentāro kontroli šo risku novēršanai, EESK uzsver, ka reprezentatīvu PSO iesaistīšana NANP īstenošanas uzraudzībā ir spēcīgs instruments cīņā pret korupciju un neefektivitāti.

5.7. EESK bažijas, ka vairumam dalībvalstu, kad tās izstrādā valstu ziņojumus, uz kuriem balstīta šī rezolūcija, nav īstas skaidrības par NRRP pārvaldības sistēmām un par plāna īstenošanas pienākumu sadalījumu starp centrālo, reģionālo un vietējo līmeni. Protams, nav arī pietiekamas skaidrības par to, kādi mehānismi būtu piemēroti organizētas pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru iesaistīšanai NANP īstenošanas, uzraudzības un pielāgošanas posmos.

5.8. Šajā rezolūcijā galvenā uzmanība pievērsta sociālo partneru un PSO iesaistīšanai nacionālajos atvēršanas un noturības plānos laikā, kad NANP izstrādes process vēl nav pabeigts, lai tādējādi varētu šos procesus uzlabot, kā arī mudināt pienācīgi iesaistīt sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas NANP īstenošanā, uzraudzībā un pielāgošanā. Mums ir zināms plānu saturs, jo tas atspoguļots pamatprogrammās un dažu dalībvalstu pirmajos NANP projektos. Tomēr no atbildēm uz aptaujas 5. jautājumu var secināt, ka to respondentu vidū, kuri pauduši viedokli šajā procesa posmā, lielākajā daļā valstu – desmit valstīs no sešpadsmit – ir vai nu plaša, vai daļēja saskaņa starp PSO mērķiem un to, kas noteikts pamatprogrammās un NANP projektos, un ir ievēroti Komisijas un Eiropas Parlamenta noteiktie mērķi un pamatnostādnes attiecībā uz *Next Generation EU* un tā ANM. Pārējās sešās valstīs pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir noskaņotas kritiski, un desmit valstīs tās atbildi nav sniegušas, galvenokārt tāpēc, ka uzskata to par pārāgru.

5.9. Komiteja tomēr vēlas vērst uzmanību uz dažām sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju paustajām bažām un prasībām attiecībā uz NANP saturu:

- Investīcijām, kas atbilst zaļā kursa mērķiem un digitālajai pārveidei – un ar to saistītajai taisnīgai pārejai –, un investīcijām, kas saistītas ar valstu sociālās jomas vajadzīgajām vietām, nodarbinātību, veselību un sociālo aizsardzību, kopā ar strukturālajām reformām, kuras aicināts veikt 2019. un 2020. gada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos, būtu jāveicina pāreja uz tādu ekonomikas modeli, kas vairāk stimulē ražīgumu un ir ilgtspējīgāks gan vides, gan sociālajā ziņā.
- Nacionālajos atvēršanas un noturības plānos, definējot atbilstīgus rādītājus, grafikus un uzraudzības metodiku, būtu skaidri jāparāda saikne starp investīciju projektiem un katras valsts reformu programmu.
- *Next Generation EU* programma piedāvā valstu budžetiem iepriekš vēl nepieredzētu ES finansiālu atbalstu. Novērtējot nacionālos plānus, Komisijai būtu jāprasa, lai Eiropas fondi tiek izmantoti arī tam, lai, atbalstot ieguldījumus pārrobežu infrastruktūrā un projektos, radītu reālu Eiropas pievienoto vērtību. Pārrobežu ieguldījumiem ir acīmredzama labvēlīga plašāka ekonomiskā un sociālā ietekme, kas jāveicina vairāk.
- Ieguldījumiem, kas saistīti ar NANP, būtu jākalpo par sviras efektu citiem privātiem ieguldījumiem nozarēs, kas šajos plānos noteiktas par prioritārām. Investīciju programmās pietiekami jāņem vērā atbalsttiesīgie mazo, vidējo un sociālās ekonomikas uzņēmumu projekti.
- Kā savā runā Komitejas 2021. gada 28. janvāra plenārsesijā ļoti skaidri norādīja ANO īpašais referents galējas nabadzības un cilvēktiesību jautājumos *Olivier De Schutter*, pastāv risks, ka sociālajiem jautājumiem, tostarp nabadzības un nevienlīdzības apkarošanas instrumentiem, nacionālajos atvēršanas un noturības plānos netiks ierādīta pienācīga vieta. Ekonomikas un sabiedrības digitalizācija ir viens no *Next Generation EU* galvenajiem mērķiem, tāpēc ārkārtīgi svarīgi ir norādīt, cik liels ir risks, ka digitālā plaša netiks samazināta.
- Investīcijas kvalitatīvā izglītībā, mūžizglītībā, pētniecībā un izstrādē ir ļoti nepieciešamas, lai virzītu un papildinātu gan ekonomiskās un sociālās pārmaiņas, ko veicina *Next Generation EU*, – tāpat kā investīcijas, kas stiprina veselības aizsardzības sistēmas un sabiedrības veselības politiku sabiedrībā, kuru smagi skārusi Covid-19 pandēmija.

5.10. EESK aicina valstu valdības un ES iestādes NANP pieņemšanas procesā ņemt vērā šīs Eiropas pilsoniskās sabiedrības bažas par NANP saturu.

Briselē, 2021. gada 25. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja*
Christa SCHWENG

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAS 558. PLENĀRSESĪJA – *INTERACTIO*,
24.2.2021.–25.2.2021.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Rīcības plāns taisnīgas un vienkāršas nodokļu sistēmas izveidei, kas atbalsta ekonomikas atveseļošanas stratēģiju””

(COM(2020) 312 final)

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Laba nodokļu pārvaldība ES un ārpus tās””

(COM(2020) 313 final)

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 2011/16/ES par administratīvu sadarbību nodokļu jomā”

(COM(2020) 314 final – 2020/0148 (CNS))

(2021/C 155/02)

Ziņotājs: **Krister ANDERSSON**Līdzziņotājs: **Javier DOZ ORRIT**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 28.7.2020. Eiropas Komisija, 12.8.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. un 115. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	220/0/7
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK plaši atbalsta Komisijas tiesību aktu priekšlikumus un atzinīgi vērtē to koordināciju ar globālajām apspriedēm, kas veiktas ESAO / iekļaujošā satvara līmenī, lai panāktu globālu vienprātību.

1.2. EESK atbalsta Komisijas pieeju, saskaņā ar kuru labai nodokļu pārvaldībai, kas ir taisnīgas nodokļu politikas pamats, ir nepieciešama nodokļu pārredzamība, veicot informācijas apmaiņu starp nodokļu iestādēm, godīga konkurence nodokļu jomā, kaitējošu nodokļu pasākumu neesamība, efektīvāki nodokļu pasākumi un starptautiski pieņemtu noteikumu īstenošana.

1.3. EESK arī piekrīt Komisijas paustajam uzskatam, ka nodokļu konkurence pati par sevi nav problēma ⁽¹⁾. Vienlaikus ir bažas par to, ka Eiropas Savienībā ir negodīga nodokļu konkurence, kas veicina nodokļu apiešanu. Komiteja uzskata, ka efektīvai monetārajai savienībai ir vajadzīga konsekventa fiskālā politika un konsekvence starp tās dalībnieku fiskālajiem noteikumiem.

1.4. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu par Labas rīcības kodeksa pārskatīšanu un atzinīgi vērtē to, ka Komisijas priekšlikumā ir pienācīgi ņemts vērā ESAO darbs un starptautiski noteikto standartu pieņemšana, jo īpaši attiecībā uz globālajiem principiem, kuru rezultātā tiek noteikta minimālā faktiskā uzņēmumu ienākuma nodokļa likme.

1.5. EESK uzskata, ka Rīcības kodeksa rezultāts un panākumi būtu jāatjaunina biežāk un jādara pieejami pilsoniskajai sabiedrībai saskaņā ar Komisijas mērķi padarīt pārredzamāku šī kodeksa konkrēto darbību un rezultātus.

1.6. EESK atbalsta Komisijas lēmumu veikt leģislatīvu ieviešanu nolūkā uzlabot sadarbību starp nodokļu iestādēm un palielināt procesuālo noteikumu saskaņošanu iekšējā tirgū.

1.7. EESK piekrīt Komisijas uzskatam, ka izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešana joprojām rada apdraudējumu publiskajām finansēm, jo īpaši krīzes laikos, kā skaidri apliecina Komisijas jaunākās aplēses; ieņēmumu zaudējumu apmērs ES, ko rada fizisku personu starptautiska izvairīšanās no nodokļu maksāšanas saistībā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, nodokļiem par ienākumu no kapitāla, īpašuma un mantojuma nodokļiem, saskaņā ar jaunākajām aplēsēm sasniedz 46 miljardus EUR. PVN iztrūkums tiek lēsts 140 miljardu EUR apmērā, no kuriem aptuveni 50 miljardus EUR veido pārrobežu krāpšana PVN jomā ⁽²⁾.

1.8. EESK norāda, ka saskaņā ar vairākām aplēsēm iztrūkums ⁽³⁾, kas radies uzņēmumu ienākuma nodokļa apiešanas dēļ, ir samazinājies līdz aptuveni 35 miljardiem EUR gadā salīdzinājumā ar Komisijas iepriekšējām aplēsēm, kad tas bija aptuveni 50–70 miljardi EUR pirms nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas (BEPS) apkaršanas pasākumu ieviešanas, un norāda uz Komisijas skatīto korelāciju starp šādu uzlabojumu un iepriekšējās Komisijas veikto likumdošanas darbu nodokļu apiešanas novēršanas jomā ⁽⁴⁾. Taču tas joprojām rada bažas situācijā, kur publiskajiem izdevumiem ir tik svarīga nozīme ekonomikas un sabiedrības atbalstīšanā.

1.9. Efektivitāti nevar nodrošināt bez intensīvas cīņas pret nodokļu noziegumiem un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, un tā ir jāuzlabo ar labāku administratīvo sadarbību un saskaņotāku tiesisko regulējumu. Fiskālo sistēmu nevar uzskatīt par taisnīgu, ja dažām dalībvalstīm ir iespējas to viegli apiet, tā atturot citas un mazinot efektivitāti.

1.10. Ņemot vērā sarežģīto situāciju, ko pašreiz rada 27 atšķirīgas nodokļu sistēmas, un to, kā šāda modeļu daudzveidība rada daļu uzņēmumiem un indivīdiem, kuri veic darbību pāri robežām, EESK mudina dalībvalstis saskaņot nodokļu ziņošanas prasības un uzlabot sadarbību starp nodokļu iestādēm, vienlaikus ievērojot fiskālo suverenitāti.

⁽¹⁾ "Rīcības kodekss (...) darbojas ar pieņēmumu, ka, lai arī nodokļu konkurence starp valstīm pati par sevi nerada problēmas, ir jābūt vienotiem principiem attiecībā uz to, cik lielā mērā tās var izmantot savus nodokļu režīmus un politiku, lai piesaistītu uzņēmējdarbību un peļņu. Tas ir sevišķi svarīgi vienotajā tirgū, kur Līgumā nostiprinātās brīvības palielina peļņas un ieguldījumu mobilitāti." (COM (2020) 313 final, 3. lpp.)

⁽²⁾ Sk. arī "PVN iztrūkums – ES valstis 2018. gadā neiekasēja PVN ieņēmumus 140 miljardu eiro apmērā, un koronavīrusa dēļ 2020. gadā zaudējumi varētu būt vēl lielāki" (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_20_1579).

⁽³⁾ COM(2020) 312 final, 5. lpp. Pastāv arī citas aplēses, ko veicis, piemēram, Eiropas Parlaments, saskaņā ar kurām aplēstie zaudējumi no finanšu noziegumiem, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanas sasniedz 190 miljardus EUR. Pamatojoties uz ESAO visaptverošo darbu nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas (BEPS) ziņojumā (11. darbība), globālie ieņēmumu zaudējumi pirms jebkādu BEPS apkaršanas pasākumu noteikšanas sasniedza aptuveni 100–240 miljardus USD jeb 0,35 % no globālā IKP. Saskaņā ar Eiropas Komisijas aplēsēm aptuveni 50–70 miljardi EUR bija attiecināmi uz ES, pirms dalībvalstis vienojās par pirmo un otro Nodokļu apiešanas novēršanas direktīvu.

⁽⁴⁾ Iepriekšējā piecu gadu pilnvaru termiņā Komisija ierosināja 20 nozīmīgus tiesību aktu priekšlikumus.

1.11. Komisijas plānotās 25 darbības šķiet pamatotas. Lielākā daļa no tām attiecas uz PVN, un tas ir saprotams, ņemot vērā lielos ieņēmumu zaudējumus PVN jomā. Taču tās ir raksturotas ļoti kodolīgi un pašreiz joprojām ir sarežģīti pilnībā izvērtēt šādu darbību konkrēto ietekmi uz Eiropas iedzīvotāju un uzņēmumu ikdienas darbībām.

1.12. Vienota PVN identifikācijas numura pieņemšana ir vērtējama ļoti atzinīgi. Tā ir nozīmīga virzība uz padziļināta vienotā tirgus izveidi, kā arī nenoteiktības un izmaksu samazināšanu pārrobežu darbībām.

1.13. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu modernizēt un saskaņot PVN ziņošanas prasības, vairāk izmantojot uz darījumiem balstītu ("reāllaika") ziņošanu un e-rēķinus.

1.14. EESK arī atzinīgi vērtē jautājuma par to, vai PVN būtu jāpiemēro finanšu pakalpojumiem, pārskatīšanu. Ir jāveic rūpīgs ietekmes novērtējums, arī par PVN režīmu finanšu pakalpojumiem valstīs, kuras nav ES dalībvalstis.

1.15. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu par ES sadarbīgas saistību izpildes satvaru, kura pamatā ir lielāka uzticēšanās un sadarbība starp vairākām nodokļu iestādēm, lai atrisinātu pārrobežu uzņēmuma ienākuma nodokļu jautājumus. Ir svarīgi, lai šādā satvarā attieksme pret MVU būtu tāda pati kā pret lielākiem uzņēmumiem. Komiteja norāda, ka MVU ir ievērojami augstāks regulatīvais slogs nekā lieliem starptautiskiem uzņēmumiem, un mudina Komisiju veikt darbības, lai samazinātu slogu MVU.

1.16. EESK uzskata, ka jautājums par nodokļu atmaksu ir būtiski svarīgs, jo īpaši krīzes laikos kā pašreiz, kas nozīmē augstāku risku attiecībā uz nepietiekamu likviditāti gan indivīdiem, gan uzņēmumiem.

1.17. EESK vēlas mudināt Komisiju izvērtēt, kā varētu ierosināt vienkāršāku, saskaņotāku mehānismu PVN atgūšanai neatgūstamo parādu gadījumā. Šādam mehānismam būtu jānodrošina, ka uzņēmumi no nodokļu iestādēm varētu ātri un savlaicīgi atgūt PVN, ko tie nav varējuši iekasēt no saviem klientiem, taču jau ir samaksājuši nodokļu iestādēm.

1.18. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi noteikt skaidrus un starptautiski saskaņotus nodokļu un nodarbinātības noteikumus digitālajām platformām. EESK atbalsta centienus palielināt digitālo platformu pārredzamību, lai novērstu nesaskanīgas ienākumu deklarācijas, kas rada augstu risku saistībā ar izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Ziņošanas prasībām un nodokļu veidlapām visās dalībvalstīs būtu jābūt vienādām.

1.19. EESK uzsver, ka kopīgas revīzijas, kas būtībā ir lietderīgs un efektīvs mehānisms, būtu jāveic, ievērojot nodokļu maksātāju tiesības, tostarp ES Pamattiesību hartu, jo īpaši attiecībā uz aizstāvības tiesībām un attiecīgo procesālo un būtisko noteikumu prognozējamību, kā arī uz kriminālvajāšanas nodokļu iestāžu pierādījumu vākšanu attiecībā uz iespējamām sankcijām.

1.20. Lai gan ir vērojams progress tādu valstu un jurisdikciju rīcībā, kuras bija iekļautas to jurisdikciju sarakstā, kas nodokļu nolūkos nesadarbojas, kopējais izkrāptās, nodokļos nesamaksātās, neiekasētās un pēc nelikumīgas iegūšanas legalizētās naudas apmērs joprojām ir tik augsts, ka ir jādara vairāk.

1.21. EESK piekrīt Komisijas uzskatam, ka ir laiks sarakstu pārskatīt un apsvērt, kā to varētu padarīt efektīvāku un taisnīgāku, ņemot vērā arī jaunus sarežģījumus, ko rada globāla digitalizēta ekonomika. EESK arī atbalsta Komisijas kritēriju sniegt konkrētām zema riska un zemu spēju jurisdikcijām iespēju samērīgā laikposmā uzlabot savu nodokļu labas pārvaldības un pārredzamības standartus, ja tās ir vai varētu tikt iekļautas sarakstā.

1.22. EESK ir ierosinājusi ⁽⁵⁾ izstrādāt Eiropas pakta efektīvai cīņai pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. EESK aicināja Eiropas Komisiju nākt klajā ar politisku iniciatīvu, iesaistot šā mērķa sasniegšanā valstu valdības un pārējās Eiropas iestādes, kā arī pilsonisko sabiedrību, lai veicinātu tam nepieciešamo vienprātību. Dalībvalstu sadarbībai jābūt galvenajam pakta pilāram.

1.23. EESK uzsver, ka sadarbība starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām kopumā un valdībām varētu palīdzēt uzlabot informētību par vides nodokļiem un sekmēt attīstību, radot taisnīgāku un ilgtspējīgāku sabiedrību jaunattīstības un attīstītajās valstīs.

1.24. EESK mudina Komisiju turpināt novērtēt iepriekšējo direktīvu par administratīvo sadarbību efektivitāti.

2. Konteksts un Komisijas priekšlikumi

2.1. Konteksts

2.1.1. Taisnīgas un efektīvas nodokļu sistēmas izveide ir viens no galvenajiem Komisijas mērķiem ⁽⁶⁾ pašreizējā pilnvaru termiņā. Šāds mērķis ir vēl jo svarīgāks situācijā pēc Covid-19 krīzes. Saskaņā ar Līgumu nodokļu noteikumi ir dalībvalstu atbildības jomā. Taču tās var vienoties par direktīvu un regulu pieņemšanu, lai uzlabotu iekšējā tirgus darbību. Efektīvai monetārajai savienībai ir vajadzīga konsekventa fiskālā politika un konsekvence starp tās dalībnieku fiskālajiem noteikumiem.

2.1.2. Covid-19 uzliesmojums ir radījis ekonomikas traucējumus visā iekšējā tirgū. Turklāt ES ar Covid-19 krīzi saskaras pārmaiņu laikā, ko raksturo vides problēmas, pastāvīga digitālā inovācija un augoša nevienlīdzība starp iedzīvotājiem. Tāpēc dalībvalstīm un Eiropas Savienībai ir jāreaģē iepriekš nepieredzētā veidā, izmantojot visus pieejamos resursus un instrumentus.

2.1.3. Komisijas priekšlikumu ⁽⁷⁾ mērķis ir gan veidot piemērotu reakciju uz Covid-19 krīzi, gan pārvaldīt pārkārtošanos uz zaļāku un digitālāku situāciju saskaņā ar Līgumos noteiktajiem sociālas tirgus ekonomikas principiem.

2.1.4. Taisnīgai un efektīvai nodokļu sistēmai šajā ziņā ir nozīmīga loma. Efektīva reakcija uz galvenajām krīzes izraisītajām problēmām daudzējādā ziņā ir atkarīga no uzņēmumu iespējas turpināt iekšzemes un pārrobežu tirdzniecību vienlīdzīgos konkurences apstākļos, ko atbalsta efektīva un vienkārša nodokļu sistēma, un no dalībvalstīm, kurām ir jānodrošina nodokļu ieņēmumi, kas vajadzīgi, lai finansētu atveseļošanu, piemērojot taisnīgus nodokļus iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī Eiropas uzņēmumu atbalstīšana to nodokļu ikdienas administrēšanas vienkāršošanā un saskaņošanā ir būtiski svarīga, lai efektīvi pārvarētu pašreizējās grūtības ⁽⁸⁾.

2.1.5. Nodokļu sistēma ir arī politikas instruments, kas palīdzēs līdz 2050. gadam sasniegt klimatneitralitāti ⁽⁹⁾, kā arī pārējos Eiropas zaļā kursa mērķus vides jomā ⁽¹⁰⁾. Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi pienācīgi nodokļu ieņēmumi publiskajos budžetos, kas vajadzīgi, lai atbalstītu zaļo pārkārtošanos. Tajā pašā laikā ekonomikas politikā ir jāatzīst nelabvēlīgas demogrāfiskās tendences, iedzīvotājiem novecojot.

⁽⁵⁾ Sk. EESK atzinumu "Cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju" (OV C 429, 11.12.2020., 6. lpp.).

⁽⁶⁾ Politikas pamatnostādnes nākamajai Eiropas Komisijai (2019–2024).

⁽⁷⁾ Sk. COM(2020) 312 final, COM(2020) 313 final, COM(2020) 314 final.

⁽⁸⁾ Sk. EESK atzinumu "Cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju" (OV C 429, 11.12.2020., 6. lpp.).

⁽⁹⁾ Sk. COM(2020) 312 final. Sk. arī EESK atzinumu "Nodokļu mehānismi CO₂ emisiju samazināšanai" (OV C 364, 28.10.2020., 21. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Sk. COM(2019) 640 final.

2.1.6. Komisijas priekšlikumu, kurā tiek noteikts rīcības plāns efektīvākai un taisnīgākai nodokļu sistēmai, veido trīs daļas. Pirmā daļa ir paziņojums, ar ko nosaka pasākumus nolūkā samazināt šķēršļus saistībā ar uzņēmumu nodokļiem vienotajā tirgū. Proti, Komisija tiecas uz nodokļu vienkāršošanu kā mehānismu darījumdarbības vides uzlabošanai. Otro daļu veido tiesību akta priekšlikums pārskatīt direktīvu par administratīvo sadarbību, veicot automatisku informācijas apmaiņu starp nodokļu iestādēm, kas ļautu piemērot pienācīgus nodokļus ienākumiem, ko tirgotāji gūst digitālajās platformās. Treškārt, Komisija nāca klajā ar paziņojumu "Laba nodokļu pārvaldība ES un ārpus tās", lai uzlabotu labu nodokļu pārvaldību gan iekšzemes, gan ārējās jurisdikcijās.

2.1.7. Komisija norāda, ka rīcības plāns ir daļa no plašākas un vērienīgākas nodokļu programmas Eiropas Savienībai, kas tuvākajā laikā ietvers iniciatīvas par: i) vides nodokļiem; ii) uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmas reformu, saskaņojot tiesības uzlikt nodokļus ar vērtības radīšanu un nosakot minimālo līmeni uzņēmumu peļņas efektīvai aplikšanai ar nodokļiem; iii) ieteikumu, ka dalībvalstis uz savu finansiālo atbalstu ES uzņēmumiem attiecina nosacījumu par saikņu neesamību starp attiecīgajiem uzņēmumiem un valstīm vai teritorijām⁽¹⁾, kas iekļautas ES sarakstā ar valstīm, kuras nodokļu nolūkos nesadarbojas; un iv) noteikšanu, kā priekšlikumi par nodokļu sistēmu jāpieņem saskaņā ar LESD 116. pantā paredzēto parasto likumdošanas procedūru.

2.1.8. EESK vairākos atzinumos ir paudusi savus uzskatus par pasākumiem, kas vajadzīgi, lai uzlabotu vienotā tirgus efektivitāti, palielinot ES pašu resursus un uzsākot debates par kvalificēta vairākuma balsošanu nodokļu jautājumos. EESK pašreiz lūdz pēc iespējas steidzamāk rīkoties saistībā ar Komisijas priekšlikumiem par tiesību aktu kopumu taisnīgai un vienkāršai nodokļu politikai.

2.2. Rīcības plāns taisnīgai un vienkāršai nodokļu uzlikšanai

2.2.1. Savā paziņojumā par nodokļu vienkāršošanu Komisija nosaka jaunu pieeju, apvienojot pret krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas vērstas darbības ar pasākumiem, kas atvieglo dzīvi godīgiem nodokļu maksātājiem. Plānā paredzētas 25 darbības, kuras plānots pakāpeniski īstenot nākamo gadu laikā līdz 2024. gadam⁽¹²⁾.

2.2.2. Konkrētas darbības ir plānotas attiecībā uz reģistrācijas pienākumiem (identifikācija un PVN identifikācijas numurs). Efektīva un lietderīga reģistrācija tiek uzskatīta par būtiski svarīgu, lai nodrošinātu, ka visi nodokļu maksātāji taisnīgi maksā savu daļu. Tāpēc Komisija veicina vairākas darbības, lai datubāzes, kurās tiek glabāti nodokļu maksātāju dati, efektīvi darbotos un pastāvīgi tiktu atjauninātas. Arī reģistrācijas vienkāršība tiek uzskatīta par būtiski svarīgu, jo īpaši gadījumos, kad nodokļu maksātāji pārvietojas starp dalībvalstīm.

2.2.3. Vēl viens īpašu darbību kopums tiek plānots attiecībā uz ziņošanas pienākumiem. Nodokļu maksātāju veiktajai ziņošanai būtu jābūt pēc iespējas efektīvai un balstītai uz savstarpēju sadarbību ar nodokļu iestādēm. Nodokļu deklarācijām būtu jābūt vienkāršām, un prasītajiem datiem – minimāliem un apstrādātiem skaidrās procedūrās, kas veiktas vienota kontaktpunkta digitālajā pakalpojumā. Dažas dalībvalstis, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, ir atvieglājušas dažus PVN maksāšanas noteikumus.

2.2.4. Ir gaidāmas papildu darbības, kas padarīs nodokļu maksāšanu vienkāršāku, jo īpaši elektronisku maksāšanas metožu, piemēram, viedtālruna lietotņu, pieejamība nodokļu maksātājiem⁽¹³⁾. Maksājamā nodokļa summai jau sākotnēji ir jābūt pareizai, lai pēc iespējas novērstu apgrūtinātas atmaksāšanas procedūras. Ja ir gaidāma atmaksa, nodokļu iestādēm tā būtu jāveic ātri, lai nodokļu maksātājiem neradītu naudas plūsmas problēmas.

2.2.5. Juridiskā noteiktība nodokļu maksātājiem ir galvenais Komisijas rīcības plāna mērķis papildus efektīvai strīdu pārvaldībai, ja tādi rodas. Strīdi būtu jānovērš un, ja tie tomēr rodas, ātri jāatrisina starp dalībvalstīm to tiesību sistēmu un Eiropas Savienības tiesību aktu ietvaros.

⁽¹¹⁾ Šis noteikums attiecas uz jurisdikcijām, kas minētas attiecīgo Padomes secinājumu I pielikumā. Saraksts tiek regulāri atjaunināts: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en

⁽¹²⁾ Šīs darbības ir uzskaitītas dokumentā COM(2020) 312 final.

⁽¹³⁾ Eiropas Komisija (2018), *Study on tax compliance costs for SMEs*.

2.2.6. Komisija uzskata, ka ir svarīgi sniegt iespēju veikt korekcijas vai izskaidrot jebkādas pārpratumus, lai nepieļautu strīdu eskalāciju. Tāpēc tiek atbalstīta tiesvedības novēršana, kā arī ātra neatrisināto lietu izšķiršana, lai ietaupītu gan nodokļu maksātāju, gan nodokļu iestāžu laiku un līdzekļus. Dažas ieinteresētās personas jau ir paidušas viedokli, ka vēlētās papildu iejaukšanos ES līmenī, lai novērstu un risinātu strīdus⁽¹⁴⁾.

2.3. Administratīvā sadarbība starp nodokļu iestādēm

2.3.1. Pēdējos gados ES savus centienus ir koncentrējusi uz cīņu pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un agresīvu nodokļu plānošanu, kā arī uz pārredzamības veicināšanu ar pienācīgu sadarbību starp nodokļu iestādēm. Lai gan informācijas apmaiņā ir veikti nozīmīgi uzlabojumi, Komisijas priekšlikumā tiek uzsvērtā vajadzība vēl vairāk uzlabot pašreizējos noteikumus.

2.3.2. Proti, Komisija vēlas labāk risināt problēmas, ko rada ekonomikas digitalizācija, jo īpaši attiecībā uz digitālajām platformām, kuru izmantošana nodokļu iestādēm sarežģī nodokļa iekasējamības gadījumu izsekojamību un noteikšanu.⁽¹⁵⁾ Problēma jo īpaši saasinās, ja šādus darījumus veic, izmantojot digitālu platformu, kas veic darījumdarbību citā dalībvalstī vai jurisdikcijā ārpus ES⁽¹⁶⁾.

2.3.3. Šķiet, ka digitālo platformu operatoru pārstāvji ir vienprātis par ieguvumiem, ko sniedz standartizēts ES tiesiskais regulējums informācijas vākšanai no platformām, un par iespējamām priekšrocībām, kuras sniegtu risinājums, kas līdzinās vienotam kontaktpunktam PVN jomā.

2.3.4. Attiecībā uz informācijas apmaiņu pēc pieprasījuma Komisijas priekšlikumā galvenā uzmanība ir vērsta uz prognozējamo svarīgumu. Priekšlikuma 5.a pantā ir sniegta prognozējamā svarīguma standarta definīcija, ko piemēro informācijas pieprasījuma gadījumā, nosakot standartu un procedūras noteikumus, kuras jāievēro iesaistītajai iestādei. Informācijas pieprasījums var attiekties uz vienu vai vairākiem nodokļu maksātājiem, ja tie ir individuāli identificēti. Prognozējamā svarīguma standarts nebūtu jāpiemēro, ja informācijas pieprasījums tiek nosūtīts kā turpmāka informācija saistībā ar pārrobežu nolēmumu vai iepriekšējo vienošanos par cenas noteikšanu, par ko ir notikusi informācijas apmaiņa.

2.3.5. Nodokļu iestādei pirms informācijas pieprasīšanas ir pienākums izmantot pilnīgi visus parastos informācijas avotus, ko tā būtu varējusi izmantot, lai iegūtu pieprasīto informāciju, kā arī izmantot visus pieejamos līdzekļus. Tomēr, ja tādējādi pieprasījuma iesniedzēja iestāde saskaras ar nesamērīgām grūtībām un riskē apdraudēt tās mērķu sasniegšanu, šo pienākumu nepiemēro. Ja pieprasījuma iesniedzēja iestāde nav ievērojusi šo pienākumu, tad pieprasījuma saņēmēja iestāde var atteikties sniegt informāciju.

2.3.6. Priekšlikuma II.a iedaļā ir noteikts tiesiskais regulējums kopīgu revīziju veikšanai. Tādējādi kopīga revīzija tiek definēta kā administratīva procedūra, ko kopīgi veic divu vai vairāku dalībvalstu kompetentās iestādes. Iesaistīto dalībvalstu kompetentās iestādes veic koordināciju saskaņā ar savām tiesību sistēmām, lai izskatītu lietu saistībā ar vienu vai vairākiem nodokļa subjektiem, par kuriem tām ir kopīgas vai papildinošas intereses.

2.4. Nodokļu pārvaldība Eiropas Savienībā un ārpus tās

2.4.1. Eiropas Komisijas paziņojums par labu nodokļu pārvaldību izriet no tā, ka taisnīga nodokļu sistēma ir būtiski svarīga ES sociālajam un ekonomikas modelim un ka laba nodokļu pārvaldība veido pamatu taisnīgai nodokļu sistēmai un ilgtspējīgiem ieņēmumiem, lai šādu modeli uzturētu⁽¹⁷⁾. Paziņojums ietver priekšlikumus: i) reformēt Rīcības kodeksu attiecībā uz uzņēmējdarbības nodokļiem; ii) pārskatīt to valstu un teritoriju sarakstu, kuras nesadarbojas nodokļu jautājumos; un iii) veicināt nodokļu labu pārvaldību starptautiskā līmenī.

⁽¹⁴⁾ Atbildes, kas saņemtas sabiedriskajā apspriešanā par direktīvas par administratīvu sadarbību nodokļu jomā izvērtējumu, ir apkopotas 2. pielikumā Komisijas dienestu darba dokumentā "Izvērtējums par Padomes Direktīvu 2011/16/ES par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un ar ko atceļ Direktīvu 77/799/EEK" (SWD(2019) 328 final).

⁽¹⁵⁾ Ir izvirzītas prasības likt reģistrēties katrā dalībvalstī. Tas palielinātu administratīvo slogu un apgrūtinātu MVU darbības izvēšanu jaunās valstīs un teritorijās.

⁽¹⁶⁾ Priekšlikums Padomes direktīvai par administratīvu sadarbību nodokļu jomā (COM(2020) 314 final).

⁽¹⁷⁾ Paziņojums "Laba nodokļu pārvaldība ES un ārpus tās" (COM(2020) 313 final).

2.4.2. Kopš tā izveides 1997. gadā Rīcības kodekss attiecībā uz uzņēmējdarbības nodokļiem (turpmāk – “Kodekss”) ⁽¹⁸⁾ ir bijis ES galvenais instruments, lai novērstu kaitējošu nodokļu konkurenci, nosakot principus taisnīgai nodokļu konkurencei, un lai noteiktu, vai nodokļu režīms ir vai nav kaitējošs ⁽¹⁹⁾.

2.4.3. Neskatoties uz tā panākumiem, Kodekss ir jāmodernizē. Globalizācijas, digitalizācijas, starptautisko uzņēmumu pieaugošās ietekmes pasaules ekonomikā un sarežģītu stimulu shēmu, ko ieviesušas dažas dalībvalstis, dēļ nodokļu konkurences raksturs un veids pēdējos gados ir būtiski mainījies.

2.4.4. Proti, Komisija vēlas paplašināt Kodeksa darbības jomu, lai aptvertu visus pasākumus, kas rada negodīgas nodokļu konkurences risku. Turklāt Kodekss arī būtu jāatjaunina, lai nodrošinātu, ka gan ES, gan ārpus ES tiek pienācīgi pārbaudīti pēc iespējas daudzi ļoti zemu nodokļu gadījumi.

2.4.5. Kodeksā noteiktie principi ir starp kritērijiem, kurus izmanto, lai novērtētu trešās valstis, uz kurām attiecas ES saraksts ar tām jurisdikcijām, kuras nesadarbojas nodokļu jautājumos. Komisija plāno pārskatīt ES saraksta ģeogrāfisko tvērumu, atjauninot sākotnējo rezultātu apkopojumu, kas tika izmantots, lai atlasītu atbilstošākās pārbaudāmās jurisdikcijas.

2.4.6. Pārdomās par ES saraksta ģeogrāfisko tvērumu tiks ņemti vērā arī kritēriji, kuri izraudzītajām jurisdikcijām ir jāizpilda. Jebkuras tādas jurisdikcijas svīturošana, kas pašreiz ir iekļauta ES sarakstā, ietekmētu vienlīdzīgu konkurences apstākļus un mazinātu pozitīvo darbu, ko lielākā daļa no šīm jurisdikcijām jau ir paveikusi. Tomēr būtu jāapsver, vai ES saraksta veidošanas kritērijus varētu mērķtiecīgāk piemērot konkrētām jurisdikcijām.

2.4.7. Savā dialogā ar trešām valstīm un saskaņā ar ES pieņemto pieeju Komisija arī uzsvērs vides mērķus, kā arī principu “piesārņotājs maksā”, kas liek noteikt cenu par nelabvēlīgu eksternalitāti vides jomā. Saskaņā ar Komisijas paziņojumu vides nodokļiem ir nepietiekami izpētīts potenciāls veicināt ilgtspējīgu attīstību globālā mērogā un taisnīgākas sabiedrības jaunattīstības valstīs. Sadarbība starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām kopumā varētu sekmēt informētības uzlabošanu šajā jomā.

2.4.8. Pamatojoties uz juridiski saistošas saiknes starp labas pārvaldības standartiem un ES fondu izmantošanu pašreizējo piemērošanu, Komisija uzskata, ka šādus fondus varētu izmantot piemērotāk, lai nostiprinātu labas nodokļu pārvaldības principus ⁽²⁰⁾. Šajā saistībā Komisija arī mudina dalībvalstis atspoguļot ES prasības savā valsts finansēšanas politikā un savu attīstību veicinošo banku un attīstības aģentūru piemērotajos atbilstības noteikumos.

⁽¹⁸⁾ Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju 1997. gada 1. decembra rezolūcija par Rīcības kodeksu attiecībā uz uzņēmējdarbības nodokļiem (OV C 2, 6.1.1998., 2. lpp.).

⁽¹⁹⁾ Komisijas uzskati par kaitējošu nodokļu konkurenci attiecībā pret taisnīgu nodokļu konkurenci laika gaitā ir pausti dažādos veidos. Kad tika izklāstīts direktīvas par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi projekts, Komisija uzsvēra, ka taisnīga nodokļu konkurence, kas balstīta uz likmēm, sniedz lielāku pārredzamību un būtu jāveicina (COM(2011) 121 final, 4. lpp.). Paziņojumā par labu nodokļu pārvaldību, kas publicēts 2020. gadā, nodokļu konkurence pati par sevi netiek uzskatīta par problemātisku, taču ir atzīta vajadzība pēc kopējiem principiem tam, kā dalībvalstis izmanto savus nodokļu režīmus. (COM (2020) 313 final, 3. lpp.) Var pamatoti secināt, ka pastāv laba nodokļu konkurence un kaitējoša, negodīga nodokļu konkurence. Dalībvalstis nosaka nodokļu režīmus, taču tām tas ir jādara atklāti un pārredzami, ievērojot Līguma noteikumus un atturoties no kaitējošiem un diskriminējošiem noteikumiem. ES un dalībvalstīm ir jānodrošina labi funkcionējošs vienotais tirgus ar pietiekamu konverģences pakāpi, tostarp nodokļu jomā.

⁽²⁰⁾ Vairāki kapitāla instrumenti liedz finansēt projektus, kas veicina nodokļu apiešanu. Sk. Finanšu regulu, Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai (EFIA), Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF) un EIB ārējo aizdevumu mandātu. Sk. Komisijas paziņojumu par jaunām prasībām nodokļu apiešanas novēršanai ES tiesību aktos, kas reglamentē konkrētas finansēšanas un ieguldījumu operācijas (C (2018) 1756, 21.3.2018.).

2.4.9. Komisija arī pauž ieteikumu, aicinot dalībvalstis uz savu finansiālo atbalstu attiecināt nosacījumu par saikņu neesamību starp to saņemtajiem uzņēmumiem un jurisdikcijām, kas iekļautas to jurisdikciju sarakstā, kuras nesadarbojas nodokļu nolūkā. Taču Komisija piebilst, ka tiem uzņēmumiem, kuriem ir būtiska ekonomiska nozīme sarakstā iekļautajās jurisdikcijās (ko pamato darbinieki, aprīkojums, aktīvi un telpas), būtu jābūt pieejamiem izņēmumiem. Dalībvalstu darbs šajā jomā ir jāveic saskaņīgi, lai nodrošinātu starptautisku taisnīgumu nodokļu jomā.

3. Vispārīgas un īpašas piezīmes

3.1. Rīcības plāns taisnīgai un vienkāršai nodokļu uzlikšanai

3.1.1. EESK atbalsta Komisijas tiesību aktu priekšlikumus un atzinīgi vērtē to koordināciju ar globālajām apspriedēm, kas veiktas ESAO / iekļaujošā satvara līmenī, lai panāktu globālu vienprātību⁽²¹⁾. Tā vērs īpašu uzmanību uz to, ka, ņemot vērā pašreizējo ekonomikas straujo digitalizāciju un vajadzību efektīvi apkarot nodokļu apiešanu, ir steidzami jāpanāk vienošanās par vienotiem noteikumiem attiecībā uz to, kā sadalīt ar nodokli apliekamo peļņu starp valstīm ESAO / iekļaujošā satvara līmenī.

3.1.2. EESK arī atzinīgi vērtē Komisijas izvēlēto regulatīvo pieeju savu priekšlikumu izstrādē un visos izskatītajos likumdošanas noteikumos. Mērķis ir uzlabot nodokļu sistēmu vispārējo efektivitāti, lai tās būtu taisnīgas sistēmas, kas nodrošina sabiedriskās politikas īstenošanai nepieciešamos ieņēmumus, vienlaikus nodrošinot arī darbvietas un izaugsmes iespējas.

3.1.3. EESK piekrīt Komisijas uzskatam, ka krāpšana nodokļu jomā un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas joprojām ir apdraudējums publiskajām finansēm, jo īpaši krīzes laikos, kā skaidri apliecina priekšlikumos minētās jaunākās aplēses. Kā ziņo Komisija, Eiropas Savienībā ieņēmumu zaudējumu apmērs, ko rada fizisku personu starptautiska izvairīšanās no nodokļu maksāšanas saistībā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, nodokļiem par ienākumu no kapitāla, īpašuma un mantojuma nodokļiem, 2016. gadā tika lēsts 46 miljardu EUR apmērā. Savukārt PVN iztrūkums tiek lēsts 140 miljardu EUR apmērā, no kuriem 50 miljardus EUR veido pārrobežu krāpšana PVN jomā⁽²²⁾. Dalībvalstīm individuāli ir jāveic nozīmīgas darbības, lai samazinātu savas valsts PVN iztrūkumu.

3.1.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka aplēstais iztrūkums saistībā ar uzņēmumu ienākuma nodokļa apiešanu ir samazinājies līdz aptuveni 35 miljardiem EUR gadā salīdzinājumā ar Komisijas iepriekšējām aplēsēm, kad tas bija 50–70 miljardi EUR, un norāda uz Komisijas izskatīto korelāciju starp šādu uzlabojumu un iepriekšējās Komisijas veikto likumdošanas darbu nodokļu apiešanas jomā (vairāk nekā 20 nodokļu direktīvas piecu gadu laikā)⁽²³⁾.

3.1.5. Lai pilnībā atbalstītu privātpersonas un uzņēmumus Covid-19 krīzes radīto grūtību laikā, EESK mudina Komisiju turpināt darbu saistībā ar atbilstības nodrošināšanas izmaksu samazināšanu nodokļu saistību jomā. Aplēstās nodokļu saistību izpildes izmaksas lieliem uzņēmumiem ir aptuveni 2 % no samaksājamiem nodokļiem, turpretī MVU šīs aplēses ir aptuveni 30 % no samaksājamiem nodokļiem.

3.1.6. Ņemot vērā sarežģīto situāciju, ko pašreiz rada 27 atšķirīgas fiskālās sistēmas, un to, kā šāda modeļu daudzveidība sarežģī dzīvi uzņēmumiem un indivīdiem, kuri veic darbību pāri robežām, EESK mudina dalībvalstis saskaņot nodokļu ziņošanas prasības un uzlabot sadarbību starp nodokļu iestādēm. Atjaunotajā un paplašinātajā Rīcības kodeksa grupas darbā ir jālikvidē kaitējoši nodokļu pasākumi, lai radītu vienlīdzīgu konkurences apstākļus un kopā ar likumdošanas reformām palīdzētu veicināt pietiekamus nodokļu konverģences līmeņus, lai novērstu negodīgu konkurenci nodokļu jomā.

⁽²¹⁾ Sk. EESK atzinumus "Cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju" (OV C 429, 11.12.2020., 6. lpp.); "Nodokļi digitalizētajā ekonomikā" (OV C 353, 18.10.2019., 17. lpp.) un "Digitālās ekonomikas jomā starptautisku uzņēmumu gūtās peļņas aplikšana ar nodokli" (OV C 367, 10.10.2018., 73. lpp.).

⁽²²⁾ Sk. arī: "PVN iztrūkums – ES valstis 2018. gadā neiekasēja PVN ieņēmumus 140 miljardu eiro apmērā, un koronavīrusa dēļ 2020. gadā zaudējumi varētu būt vēl lielāki" (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_20_1579).

⁽²³⁾ Pastāv arī citas aplēses, ko veicis, piemēram, Eiropas Parlaments, saskaņā ar kurām aplēstie zaudējumi no finanšu noziegumiem, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanas sasniedz 190 miljardus EUR. Pamatojoties uz ESAO visaptverošo darbu nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas (BEPS) ziņojumā (11. darbība), globālie ieņēmumu zaudējumi, pirms tika noteikti jebkādi BEPS apkaršanas pasākumi, sasniedza aptuveni 100–240 miljardus USD jeb 0,35 % no globālā IKP. Saskaņā ar Eiropas Komisijas aplēsēm aptuveni 50–70 miljardi EUR bija attiecināmi uz ES, pirms dalībvalstis vienojās par pirmo un otro Nodokļu apiešanas novēršanas direktīvu.

3.1.7. Komisijas plānotās 25 darbības šķiet pamatotas. EESK tās plaši atbalsta. Lielākā daļa no tām attiecas uz PVN, un tas ir saprotams, ņemot vērā lielos ieņēmumu zaudējumus PVN jomā. Taču darbības ir raksturotas ļoti kodolīgi un pašreiz joprojām ir sarežģīti pilnībā izvērtēt šādu darbību konkrēto ietekmi uz Eiropas iedzīvotāju un uzņēmumu ikdienas darbībām. Dalībvalstīm ir jārikojas izlēmīgi, lai izpildītu savus valsts noteikumus un samazinātu valsts PVN problēmas, vienlaikus spēcīgāk sadarbojoties pāri robežām.

3.1.8. Vienotas PVN reģistrācijas pieņemšana, turpinot paplašināt vienoto kontaktpunktu, – līdzīgi kā e-komercijas tiesību aktu kopuma gadījumā – ir vērtējama ļoti atzinīgi. Lai gan sīkāka informācija par to, kuras nozares tiek iekļautas, nav sniegta, vienotā kontaktpunkta paplašināšanu, aptverot Padomes Direktīvas 2006/112/EK⁽²⁴⁾ ("PVN direktīva") 36.–39. pantu, to attiecinot arī uz uzņēmumu nodrošinātu preču piegādi patērētājiem, var uzskatīt par ļoti nozīmīgu soli uz priekšu. Piemēram, vienotā kontaktpunkta paplašināšana, iekļaujot gāzes, elektroenerģijas, apkures vai dzesēšanas enerģijas pārrobežu piegādes (PVN direktīvas 39. pants), varētu arī palīdzēt padziļināt ES enerģijas tirgu un veicināt enerģētikas pārkārtošanu.

3.1.9. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu modernizēt un saskaņot PVN ziņošanas prasības, izmantojot uz darījumiem balstītu ("reāllaika") ziņošanu un e-rēķinus. Uz darījumiem balstīta ziņošana ļauj nodokļu iestādēm gūt pilnīgu pārskatu par dažādajām piegādes ķēdēm reāllaikā un dod iespēju labāk pielāgot revīzijas un daudz agrāk atklāt krāpniecību un iespējami riskantus tirgotājus. Taču ziņošanas prasību ievērošanai jābūt vienkāršai, un tās nedrīkst radīt augstas administratīvās izmaksas vai lielus ieguldījumu izdevumus, jo īpaši MVU⁽²⁵⁾. Līdzīgi arī e-rēķinu sagatavošanas plašāka izmantošana un saskaņots standarts varētu pazemināt glabāšanas un atbilstības nodrošināšanas izmaksas uzņēmumiem un uzlabotu cīņu pret krāpniecību PVN jomā.

3.1.10. EESK arī atzinīgi vērtē jautājuma par to, vai PVN būtu jāpiemēro finanšu pakalpojumiem, pārskatīšanu. Daudzi uzņēmumi saskaras ar papildu izmaksām, jo daži uzņēmumi vai finanšu iestādes nav PVN maksātāji. Turklāt no nodokļa atbrīvotās struktūras nevar pieprasīt atskaitījumu no iemaksātā PVN, kamēr radītajai pievienotajai vērtībai PVN nepiemēro. Tas ir sarežģīts jautājums, un EESK gaida, ka tiks veikti visaptveroši ietekmes novērtējumi. EESK norāda, ka lielāki PVN ieņēmumi arī pozitīvi ietekmētu ES budžetu.

3.1.11. EESK norāda, ka dalībvalstīm ir iespēja izmantot apgrieztās maksāšanas sistēmu, lai cīnītos pret krāpniecību PVN jomā. Šāda iespēja ir izmantota, lai cīnītos pret karuseļveida krāpšanu PVN jomā. EESK aicina Komisiju novērtēt, kura metode ir visefektīvākā un rada vismazāko administratīvo slogu, lai risinātu karuseļveida krāpšanas problēmu.

3.1.12. Nodokļu iestādes paļaujas, ka nodokļu maksātāji tām sniegs pareizu informāciju, un dažas dalībvalstis ir ieviesušas "sadarbīgas saistību izpildes" shēmas, lai sekmētu šādu partnerību. Diemžēl šādas shēmas pašlaik darbojas tikai valstu līmenī. Šajā saistībā EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu par ES sadarbīgas saistību izpildes satvaru, kura pamatā ir lielāka uzticēšanās un sadarbība starp vairākām nodokļu iestādēm, lai atrisinātu uzņēmumu pārrobežu ienākuma nodokļu jautājumus. Ir svarīgi, lai šādā satvarā attieksme pret MVU būtu tāda pati kā pret lielākiem uzņēmumiem.

3.1.13. Taču joprojām nav skaidrs, kā šis ES sadarbīgas saistību izpildes satvars darbosies praksē, un EESK labprāt novērtētu šādas izmaiņas un sniegtu savu konstruktīvo ieguldījumu izstrādes un īstenošanas procesa laikā.

3.1.14. Sākotnēji Komisijas plānotais preventīvais dialogs, lai atrisinātu pārrobežu strīdus, šķiet lietderīgs un pozitīvs, ņemot vērā arī to, ka uzņēmēju kopiena to jau ilgstoši ir prasījusi. Saskaņota vairāku dalībvalstu pieeja būtu vērtējama ļoti atzinīgi, kaut gan vēl ir jānovērtē, kā šādu pieeju varētu konkrēti īstenot, sākot no pašreizējā neviendabīgā regulatīvā scenārija⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Padomes Direktīva 2006/112/EK (2006. gada 28. novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV L 347 11.12.2006., 1. lpp.).

⁽²⁵⁾ Ir daudz labu piemēru tam, kā valstis ir samazinājušas savu PVN izstrūkumu. Kā viens no šādiem piemēriem ir minēta 2014. gada reforma Igaunijā.

⁽²⁶⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu izšķiršanas mehānismiem Eiropas Savienībā" (OV C 173, 31.5.2017., 29. lpp.).

3.1.15. Jautājums par nodokļu atmaksu vienmēr ir būtiski svarīgs, jo īpaši tādos krīzes periodos kā šobrīd, kas nozīmē augstāku risku attiecībā uz nepietiekamu likviditāti gan indivīdiem, gan uzņēmumiem. Covid-19 pandēmijas laikā vairākas valstis palielināja ātrumu, kādā kopumā tika veikta PVN atmaksāšana, lai nodrošinātu, ka uzņēmumiem pietiek līdzekļu iepriekš nepieredzētas un sarežģītas ekonomiskās situācijas pārvarēšanai.

3.1.16. Tā kā dažiem uzņēmumiem jau ir likviditātes problēmas, rēķini varētu tikt apmaksāti novēloti vai netikt apmaksāti vispār, kādēļ uzņēmumiem, kas savos rēķinos piemēro PVN, attiecīgajā PVN deklarēšanas periodā ir jāiemaksā PVN summa nodokļu iestādēm, lai gan viņi to nav saņēmuši (tā dēvētais "sliktais parāds"). Šajā saistībā EESK arī vēlas mudināt Eiropas Komisiju izvērtēt, kā varētu ierosināt vienkāršāku, saskaņotāku PVN slikto parādu atvieglošanas mehānismu. Šādam mehānismam būtu jānodrošina, ka uzņēmumi no nodokļu iestādēm varētu ātri un savlaicīgi atgūt PVN, ko tie nav varējuši iekasēt no saviem klientiem, taču jau ir samaksājuši nodokļu iestādēm.

3.1.17. EESK mudina valstu nodokļu iestādes turpināt šādu strauju atmaksāšanas pārvaldību gan attiecībā uz tiešajiem, gan netiešajiem nodokļiem, ierosinot saskaņotu administratīvo pieeju visā Eiropā un norādot, ka kopēja nodokļu ieturēšanas sistēma pārrobežu portfeljieguldījumiem būtu viens no pirmajiem soļiem šajā virzienā.

3.1.18. Krāpniecību nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un saistītos pārkāpumus izskata dalībvalstu nacionālās tiesas saskaņā ar plašu krimināllikumu klāstu. Taču daudzos gadījumos šādiem nodokļu pārkāpumiem ir starptautiska dimensija. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi ņemt vērā šo aspektu un soda struktūru, jo īpaši gadījumā, kad tiek veiktas kopīgas revīzijas starp dalībvalstīm. Būtu jāveic ietekmes novērtējums par atšķirīgiem sodiem dalībvalstīs.

3.1.19. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu attiecībā uz ieteikumu par nodokļu maksātāju tiesībām vienotajā tirgū. Pārskata sniegšana dalībvalstīm par paraugpraksēm nodokļu jomā attiecībā uz vienkāršošanu un digitalizāciju var palīdzēt uzlabot attiecības starp nodokļu maksātājiem un nodokļu iestādēm visā ES, stiprināt iedzīvotāju informētību par nodokļiem un uzlabot ieņēmumu iekasēšanu. EESK uzskata, ka tas ir labs piemērs ieteikuma tiesību iniciatīvai.

3.2. Administratīvā sadarbība starp nodokļu iestādēm

3.2.1. EESK atbalsta Komisijas lēmumu veikt leģislatīvu iejaukšanos nolūkā uzlabot sadarbību starp nodokļu iestādēm un palielināt procesuālo noteikumu saskaņošanu iekšējā tirgū.

3.2.2. Priekšlikums tik tiešām pilnībā atbilst subsidiaritātes principam, kas noteikts LESD 5. pantā, jo tas paredz ES likumdevēja iejaukšanos, lai risinātu jautājumus, kurus dalībvalstis nevar pienācīgi regulēt.

3.2.3. EESK atbalsta nolūku stiprināt *Eurofisc* kompetences, lai tas kļūtu par atsauces centru ar nodokļiem saistītos pārrobežu noziegumos.

3.2.4. Spēkā esošo direktīvas noteikumu piemērošana ir apliecinājusi, ka ir ievērojamas atšķirības starp dalībvalstīm, jo dažas dalībvalstis vēlas pilnībā sadarboties un veikt informācijas apmaiņu, savukārt citas piemēro ierobežojošu pieeju vai pat noraida informācijas apmaiņu.

3.2.5. EESK arī atbalsta centienus palielināt digitālo platformu pārredzamību, lai novērstu nesaskanīgas ienākumu deklarācijas, kas rada augstu risku saistībā ar izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Lai gan dažas dalībvalstis savās valsts tiesību sistēmās ir noteikušas ziņošanas pienākumu, pieredze liecina, ka valsts noteikumi pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas ne vienmēr ir pilnībā efektīvi, jo īpaši attiecībā uz pārrobežu darbībām. Tāpēc juridisko noteiktību un skaidrību var nodrošināt ar vienotu ziņošanas prasību un nodokļu veidlapu kopumu, kas piemērojams visām dalībvalstīm.

3.2.6. EESK atzinīgi vērtē arī Komisijas priekšlikuma proporcionalitāti attiecībā uz procesuālo sadarbību starp valstu nodokļu iestādēm, jo ierosinātās izmaiņas nešķiet pārsniedzam to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu informācijas efektīvākas apmaiņas un labākas administratīvās sadarbības mērķi.

3.2.7. Sankciju sistēma platformas operatoriem, kuri neievēro savus deklarēšanas pienākumus, kā norādīts priekšlikuma Direktīvai par administratīvu sadarbību (DAC 7) 25.a pantā, pat ja tā ir valstu kompetencē, visās valstīs ir jāpiemēro pēc iespējas vienmērīgi, lai nodrošinātu efektivitāti.

3.2.8. Ņemot vērā, ka konstatētie iekšējā tirgus darbības kropļojumi attiecībā uz platformas operatoriem pārsniedz vienas dalībvalsts robežas, ES kopējie noteikumi ir nepieciešamais iejaukšanās minimums, lai efektīvi risinātu problēmas. Attiecīgi EESK mudina Komisiju pilnveidot savu lomu un sadarbību ar ESAO ekonomikas digitalizācijas jomā, lai starp nodokļu iestādēm radītu kopēju starptautisku pieeju globālu problēmu risināšanai.

3.2.9. Direktīvas 12.a panta 6. punktā noteikts, ka kopīgo revīziju veic saskaņā ar procesuālo vienošanos, ko piemēro dalībvalstī, kurā notiek revīzijas darbības. Kopīgajā revīzijā savāktie pierādījumi būtu savstarpēji jāatzīst visām iesaistīto dalībvalstu kompetentajām iestādēm.

3.2.10. EESK uzsver, ka kopīgas revīzijas, kas būtībā ir lietderīgs un ļoti efektīvs mehānisms, būtu jāveic ievērojot nodokļu maksātāju pamattiesības, stingri ievērojot ES Pamattiesību hartas⁽²⁷⁾ principus attiecībā uz aizstāvības tiesībām un attiecīgo procesuālo un būtisko noteikumu prognozējamību, kā arī uz kriminālvajāšanas nodokļu iestāžu pierādījumu vākšanu attiecībā uz iespējamām sankcijām.

3.2.11. Datu kopums, kas nodokļu administrācijām ir jāsniedz un jānosūta, būtu jānosaka tā, lai aptvertu tikai to datu minimumu, kurš nepieciešams, lai atklātu neatbilstīgu nepietiekamu ziņošanu vai neziņošanu saskaņā ar GDPR noteiktajiem pienākumiem⁽²⁸⁾, kas būtu precīzi jāinterpretē un jāpiemēro. Jebkāda iespējama nelabvēlīga ietekme uz personas datiem būtu pēc iespējas jāsamazina, izmantojot pienācīgus IT un procesuālos pasākumus, īpaši ņemot vērā šādu datu vākšanu, paplašināšanu un turpmāku glabāšanu.

3.2.12. EESK uzsver, ka saskaņā ar GDPR noteikumiem grupas pieprasījumu izmantošanai ir jābūt labi pamatotai un tā jāveic rūpīgi, lai nepārkāptu fizisku vai juridisku personu tiesības un neizraisītu tā dēvēto "informācijas maksākerēšanu".

3.2.13. EESK mudina Komisiju turpināt novērtēt iepriekšējo direktīvu par administratīvo sadarbību⁽²⁹⁾ efektivitāti.

3.3. Nodokļu pārvaldība Eiropas Savienībā un ārpus tās

3.3.1. EESK atbalsta Komisijas pieeju, saskaņā ar kuru labai nodokļu pārvaldībai, kas ir taisnīgas nodokļu politikas pamats, ir nepieciešama nodokļu pārredzamība, veicot informācijas apmaiņu starp nodokļu iestādēm, novēršot negodīgu konkurenci nodokļu jomā, kaitējošu nodokļu pasākumu neesamība un starptautiski pieņemtu noteikumu īstenošana. Tā arī piekrīt Eiropas Parlamentam, ka ES būtu izlēmīgi jārikojas, lai ierobežotu kaitējošu konkurenci nodokļu jomā un agresīvu nodokļu plānošanu, jo īpaši nodokļu oāzes.

3.3.2. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu par Labas rīcības kodeksa pārskatīšanu un atzinīgi vērtē to, ka Komisijas priekšlikumā ir pienācīgi ņemts vērā ESAO darbs un starptautiski noteikto standartu pieņemšana, jo īpaši attiecībā uz globālajiem principiem, kuru rezultātā tiek noteikta minimālā faktiskā uzņēmumu ienākuma nodokļa likme.

3.3.3. EESK uzskata, ka Rīcības kodeksa rezultāts un panākumi būtu jāatjaunina biežāk un jādara pieejami pilsoniskajai sabiedrībai saskaņā ar Komisijas mērķi padarīt pārredzamāku šī kodeksa konkrēto darbību un rezultātus.

⁽²⁷⁾ Sk. Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (OV C 202, 7.6.2016., 389. lpp.).

⁽²⁸⁾ Komisijas dienestu darba dokuments "Izvērtējums par Padomes Direktīvu 2011/16/ES par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un ar ko atceļ Direktīvu 77/799/EEK" (SWD(2019) 328 final) (OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp.).

⁽²⁹⁾ SWD(2019) 327 final.

3.3.4. Komisija ar savu pieeju atzīst, ka nodokļu konkurence pati par sevi nav problēma⁽³⁰⁾. Taču vienlaikus Komisija un Eiropas Parlaments vairākkārt ir pauduši bažas par to, ka Eiropas Savienībā ir negodīga nodokļu konkurence, kas veicina nodokļu apiešanu. Komiteja uzskata, ka ir vajadzīgs ievērojams darbs, lai šo sarežģīto problēmu atrisinātu. Komiteja nesēn pieņēma atzinumu⁽³¹⁾, kurā ierosina izstrādāt Eiropas pakta efektīvai cīņai pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. EESK aicināja Eiropas Komisiju nākt klajā ar politisku iniciatīvu, iesaistot šā mērķa sasniegšanā valstu valdības un pārējās Eiropas iestādes, kā arī pilsonisko sabiedrību, lai veicinātu tam nepieciešamo vienprātību. Dalībvalstu sadarbībai jābūt galvenajam pakta pilāram.

3.3.5. Arī Rīcības kodeksa tvēruma paplašināšana Eiropas Savienībā, lai iekļautu citus pasākumus, kas ietekmē nodokļu konkurenci, ir regulatīva izvēle, ko EESK atbalsta. Jau sen ir pienācis laiks atjauninājumam, lai nodrošinātu, ka tiek pārbaudīti režīmi, kas Eiropas Savienībā vai ārpus tās izraisa ļoti zemus nodokļus vai tos novērš pavisam. Taču Kodekss ir nesaistošs instruments, kurā jārisina tie jautājumi, kas netiek regulēti ar ES tiesību aktiem.

3.3.6. Komisija apgalvo, ka saraksta veidošanas process ir arī jāpadara skaidrāks trešām valstīm, uzlabojot pārredzamību attiecībā uz to, kāpēc kāda jurisdikcija ir vai nav iekļauta sarakstā. Būtu vēlams uzlabota ES dalībvalstu pieņemto standartu saskaņošana un labāka koordinācija starp valstu sarakstiem un ES sarakstu, jo ES un vairākas dalībvalstis izmanto atšķirīgus standartus, kas var radīt neskaidrības.

3.3.7. Komisija arī izvērtē tā dēvēto nodokļu oāžu melno sarakstu, kas ir spēkā kopš 2017. gada, un ir pārbaudījusi simtiem kaitējošu nodokļu režīmu visā pasaulē, un daudzas sarakstā iekļautās jurisdikcijas ir paudušas Padomei apņemšanos risināt jautājumus saistībā ar negodīgu nodokļu konkurenci un ierobežotu pārredzamību. EESK piekrīt Komisijas uzskatam, ka ir laiks sarakstu pārskatīt un apsvērt, kā to varētu padarīt efektīvāku un taisnīgāku, ņemot vērā jaunus sarežģījumus, ko rada globāla digitalizēta ekonomika. EESK arī atbalsta Komisijas kritēriju sniegt konkrētām zema riska un zemu spēju jurisdikcijām iespēju samērīgā laikposmā uzlabot savu nodokļu labas pārvaldības un pārredzamības standartus, ja tās ir vai varētu tikt iekļautas sarakstā.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

⁽³⁰⁾ Komisija, tāpat kā ESAO, nepārprotami nošķir labu un pārredzamu nodokļu konkurenci no kaitējošas un negodīgas nodokļu konkurences.

⁽³¹⁾ Sk. EESK atzinumu "Cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju" (OV C 429, 11.12.2020., 6. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kapitāla tirgu savienība cilvēku un uzņēmumu labā – jauns rīcības plāns””

(COM(2020) 590 final)

(2021/C 155/03)

Ziņotājs: **Pierre BOLLON**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 11.11.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	226/1/4
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu “Kapitāla tirgu savienība cilvēku un uzņēmumu labā – jauns rīcības plāns”. EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu “Kapitāla tirgu savienība cilvēku un uzņēmumu labā – jauns rīcības plāns”. Tas ir ļoti vajadzīgs turpinājums darbam, kas jau paveikts ar pirmo 2015. gada plānu, un tā starpposma pārskatīšanai 2017. gadā, ko Komiteja atbalstīja savā atzinumā “Rīcības plāns kapitāla tirgu savienības izveidei”⁽¹⁾ un atzinumā par kapitāla tirgu savienības rīcības plāna vidusposma pārskatīšanu⁽²⁾. Pēdējo divu gadu laikā Komiteja ir arī publicējusi vairākus atzinumus par jautājumiem, kas ir cieši saistīti ar kapitāla tirgu savienību, tostarp pašiniciatīvas atzinumus “Ceļā uz stabilāku un ilgtspējīgāku Eiropas ekonomiku”⁽³⁾ un “Jauns redzējums par ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu”⁽⁴⁾.

1.2. Rīcības plāna sākotnējie mērķi – palīdzēt mobilizēt kapitālu Eiropā un novirzīt to uzņēmumiem, infrastruktūrai un ilgtermiņa projektiem, kas labvēlīgi ietekmētu nodarbinātību, – joprojām ir pilnībā atbilstoši. Šie mērķi ir ārkārtīgi svarīgi, lai ES 27 dalībvalstis, kā arī to uzņēmumi un iedzīvotāji varētu gūt nozīmīgu progresu savas finansiālās un ekonomiskās ģeostratēģiskās suverenitātes stiprināšanā un attiecībā uz būtiski svarīgo klimatisko, sociālo un digitālo pārkārtošanos. EESK arī uzsver, ka KTS var sasniegt izvirzītos mērķus tikai tad, ja finanšu stabilitāte un patērētāju aizsardzība joprojām ir prioritāte, lai izvairītos no smagas negatīvas ietekmes uz uzņēmumiem, darba ņēmējiem un patērētājiem, kā arī ekonomiku kopumā.

1.3. Negaidītās un postošās Covid-19 krīzes dēļ nepieciešama rīcības plāna pastiprināšana un tā īstenošanas paātrināšana. Eiropas uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma ir jāpiespēj palielināt savas parādsaistības un turpmāko mēnešu un gadu laikā būs jāpalielina pašu kapitāls, lai varētu ieguldīt nākotnē, vienlaikus radot nodarbinātību.

1.4. Vienošanās par *Brexit*, kas panākta 2020. gada decembra beigās, ir vēl viens nozīmīgs iemesls, lai dotu jaunu impulsu kapitāla tirgu savienībai. ES-27 finanšu centriem būs jāspēj sniegt pakalpojumus, kas līdz šim tika sniegti ar Londonas Sitijas starpniecību. ES-27 ir jāattīsta augsti integrēti, funkcionāli un taisnīgi finanšu un kapitāla tirgi, un EESK uzskata, ka būs vajadzīgs vienotāks noteikumu kopums, lai novērstu gan nepilnības, gan ierobežojumus, kas rada apjomradītus zaudējumus.

⁽¹⁾ OV C 133, 14.4.2016., 17. lpp.

⁽²⁾ OV C 81, 2.3.2018., 117. lpp.

⁽³⁾ OV C 353, 18.10.2019., 23. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 353, 18.10.2019., 32. lpp.

1.5. Atbalstot visas 16 Komisijas ierosinātās darbības, Komiteja uzsver, ka ir svarīgi noteikt prioritārās iniciatīvas un tās koordinēt (ar konkrētiem atskaites punktiem progresa novērtēšanai), īpaši atzīmē tās, kuras tā uzskata par vissvarīgākajām, un izvirza mērķtiecīgus papildu priekšlikumus.

1.6. Vienlaikus atzīstot publiskā finansējuma nozīmīgumu, nepārprotami būtu labāk jāizmanto Eiropas augstais uzkrājumu līmenis salīdzinājumā ar citiem reģioniem. Visaptverošs priekšnosacījums šī mērķa sasniegšanai ir Eiropas iedzīvotāju finanšu izglītības uzlabošana (7. darbība). EESK iesaka apzināt un veicināt mācīšanas un mācīšanās rezultātā gūto paraugpraksi un pieredzi. EESK arī iesaka finanšu izglītības pasākumu izstrādē un īstenošanā iesaistīt visas ieinteresētās personas, tostarp darba ņēmēju un patērētāju pārstāvjus visā Eiropā, padarot efektīvākus stingrus aizsardzības noteikumus un mazinot informācijas asimetriju starp finanšu pakalpojumu sniedzējiem un iedzīvotājiem. EESK iesaka turpmākajā pamatprasmju satvara pārskatīšanā jo īpaši iekļaut finanspratību.

1.7. Lai pilnveidotu ES stratēģisko autonomiju galvenajās nozarēs un spējas, Komiteja piekrīt Komisijas pieejai ierosināt tehniskus pasākumus: i) vienkāršot noteikumus par MVU iekļaušanu biržas sarakstā (2. darbība), ii) pārrobežu akcionāru iespēju labāk izmantot savas tiesības (12. darbība), iii) norēķinu pakalpojumu pārrobežu sniegšanas uzlabošanu (13. darbība), iv) pēctirdzniecības konsolidētās datu lentes izveidi kapitāla instrumentiem (14. darbība) un pienācīgi mērķorientētu *Invest EU* portālu (15. darbība). Pirmā papildu un pozitīva darbība būtu tāda, ja Komisija izvērtētu iespējamību ļaut Eiropas investīciju fondiem izmantot ".eu" ISIN kodu, tādējādi palielinot to pieejamību pāri robežām.

1.8. EESK piekrīt Eiropas Revīzijas palātai, kura norādīja, ka jaunie vērtspapīrošanas tiesību akti, lai arī ir solis pareizajā virzienā, praksē nav palīdzējuši bankām palielināt savas aizdošanas spējas, jo īpaši attiecībā uz MVU. Tāpēc pastāv iespējas uzlabojumiem (6. darbība), ja vien ir spēkā efektīvi kontroles mehānismi, kas ļauj novērst sistēmisku risku atjaunošanos.

1.9. Attiecībā uz privātajiem ieguldītājiem ir svarīgi ņemt vērā subsidiaritātes principu, jo atsevišķi uzkrājumu veidošanas paradumi ir dziļi sakņoti valstī pastāvošajos modeļos. Tāpēc EESK iesaka Komisijai savā ļoti atzinīgi vērtējamajā darbā finanšu konsultāciju kvalitātes uzlabošanai (8. darbība) ņemt vērā ieguvumus, ko sniedz katrs atšķirīgais modelis, neaizmirstot, ka konsultāciju pieejamība, kā arī salīdzināma un pietiekama/lietderīga informācija ir būtiski svarīgas, lai pārliecinātu iedzīvotājus veikt ieguldījumus.

1.10. Attiecībā uz pensijām – papildus *PEPP*, kas ir labs instruments pārrobežu darba ņēmējiem un būs veiksmīgs, ja tiks pieņemti viegli īstenojami 2. līmeņa tiesību akti un ja patērētāji sapratīs ar šādu nosaukumu tirgto produktu svarīgākās iezīmes, universāli Eiropas mēroga papildu noteikumi par fondēto pensiju shēmām, kas papildina kārtējo iemaksu pensiju shēmas, nebūtu lietderīgi, jo pensiju kapitāla uzkrāšana ir dziļi integrēta valstu sociālo tiesību aktos. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu (9. darbība) apkopot, kopīgot un veicināt paraugpraksi.

1.11. Lai cīnītos pret klimata pārmaiņām, enerģētikas pārkārtošana pamatoti ir viena no Komisijas darba kārtības prioritātēm. EESK iesaka ņemt vērā vides, sociālos (pievēršot pastiprinātu uzmanību) un pārvaldības (VSP) apsvērumus, vienlaikus veicinot ekonomikas atveseļošanu un darbvietu saglabāšanu un radīšanu. Zaļajām un sociālajām programmām konkurences ziņā būtu jāklūst par priekšrocību Eiropai. Kā otrā papildu darbība būtu svarīgi tas, lai ieguldītāji spētu piekļūt uzticamiem vides, sociālajiem un pārvaldības datiem, pamazām mazinot savu pašreizējo atkarību no koncentrētiem ārpus ES esošiem pārdevējiem, indeksu sniedzējiem un reitingu aģentūrām.

1.12. EESK iesaka kapitāla tirgu savienībā pilnībā ņemt vērā dažādus sociālās ietekmes ieguldījumu veidus, jo īpaši tos, kas saistīti ar "sociālo ekonomiku", tādējādi pozitīvi ietekmējot vispārējās intereses un kopējo labumu. Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondi (*EuSEF*) būtu stingri jāatbalsta, iespējams, pārskatot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 346/2013⁽³⁾, ar ko tie ir izveidoti.

1.13. Papildus jau minētajiem pasākumiem Komiteja atbalsta divu veidu prioritātes, kuras, ja tās ar šo rīcības plānu tiks pieņemtas un īstenotas dalībvalstīs (būtu vēlama pārraudzības programma), ļautu izveidot sociālā un vides ziņā atbildīgu Eiropas finanšu sistēmu, kas efektīvāk varētu darboties kā starpnieks starp piedāvājumu un pieprasījumu, nodrošinot labāku konkurētspēju un noturību pret satricinājumiem.

(³) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 346/2013 (2013. gada 17. aprīlis) par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem (OV L 115, 25.4.2013., 18. lpp.).

1.14. Pirmā prioritāte ir **uzlabot kapitāla tirgu savienības efektivitāti**, veicot trīs galvenās darbības: i) izveidojot Eiropas vienoto piekļuves punktu, kas cita starpā palīdzēs ieguldītājiem atlasīt emitentus (1. darbība); ii) piemērojot vienotus noteikumus, kas balstīti uz rūpīgu uzraudzību un arbitražas un likumdošanas nepilnību novēršanu, tā ļaujot tirgus dalībniekiem visā Eiropā (neviens atsevišķs finanšu centrs nebūs dominējošs) izmantot apjomradītus ietaupījumus (16. darbība); iii) vienkāršojot ienākumu gūšanas vietā ieturamo nodokļu atvieglojumu procedūras un vienlaikus tās padarot efektīvākas pret krāpniecību (10. darbība).

1.15. Otra prioritāte ir **palīdzēt pārvirzīt ilgtermiņa uzkrājumus uz ilgtermiņa investīcijām**. Augstais uzkrājumu līmenis Eiropā, kas ir viena no ES-27 priekšrocībām, nesniedz pietiekamus ieguvumus uzņēmumiem vai iedzīvotājiem. Komiteja atbalsta trīs galvenās darbības, ar ko panākt uzlabojumus: i) Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fonda (ELTIF) pārskatīšanā būtu jāļauj vienkāršāk investēt iestāžu un individuālos uzkrājumus biržas sarakstā iekļauto un neiekļauto MVU un vidējas kapitalizācijas sabiedrību akcijās un infrastruktūras projektos (3. darbība); ii) apdrošināšanas uzraudzības sistēmas plānotā pārskatīšana būs iespēja stiprināt apdrošinātāju lomu kapitāla tirgos, labāk ņemot vērā viņu ieguldījumu pašu kapitālā ilgtermiņa un stabilo raksturu (4. darbība); iii) darba ņēmēju līdzdalības attīstība būtu trešais papildinošais rīcības plāna elements, kā skaidri noteikts *Isabel Benjumea* sagatavotajā Eiropas Parlamenta 2020. gada oktobra pašiniciatīvas ziņojumā. Patiešām, plaši izplatītās darbinieku akciju īpašumtiesības, kā arī darba ņēmēju iesaistīšana peļņas sadalē – ja tās tiek īstenotas taisnīgi – veicina sociālo kohēziju un ekonomisko efektivitāti. Jaunais kapitāla tirgu savienības rīcības plāns varētu būt iespēja šādas shēmas veicināt saskaņā ar sociālo programmu.

1.16. Visbeidzot, EESK iesaka, lai politikas sasniegumu ziņā jebkuram jaunam regulējumam, kas saistīts ar kapitāla tirgu savienības veidošanu, papildus nepieciešamajām “tradicionālajām” pārbaudēm (“vai tas palīdz veidot vienoto tirgu?” un “vai tas aizsargā Eiropas patērētājus?”) tiktu piemērotas vēl četras šādas:

- “Vai tas pozitīvi ietekmē Eiropas finanšu uzņēmumu konkurētspēju pasaulē, stiprinot ES stratēģisko ģeopolitisko autonomiju?”
- “Vai tas aizsargā finanšu tirgus stabilitāti?”
- “Vai tas pozitīvi ietekmē Eiropas uzņēmumu, jo īpaši MVU un vidēji liela kapitāla uzņēmumu, ilgtermiņa finansēšanu un nodarbinātību?”
- “Vai tas pozitīvi ietekmē klimata, sociālo un digitālo pārkārtošanos?”

2. Vispārīga informācija

2.1. Kapitāla tirgu savienības mērķis ir izveidot patiesi vienotu kapitāla tirgu visā ES un atvieglot investīciju un uzkrājumu plūsmu starp visām dalībvalstīm. Labi funkcionējošs un integrēts Eiropas kapitāla tirgus sekmētu ilgtspējīgu izaugsmi, palielinātu Eiropas konkurētspēju un stiprinātu ES lomu globālajā arēnā.

2.2. Kapitāla tirgu savienība ir būtiska arī vairāku ES galveno mērķu sasniegšanai, piemēram, iekļaujošas un noturīgas ekonomikas izveidei, atbalstot pāreju uz digitālu un ilgtspējīgu ekonomiku un stratēģiski atvērtu autonomiju arvien sarežģītākā pasaules ekonomikas kontekstā un sekmējot atveseļošanu pēc Covid-19 krīzes. Lai sasniegtu šos mērķus, ir vajadzīgas milzīgas investīcijas, kas pārsniedz publiskā finansējuma un tradicionālā banku finansējuma spējas.

2.3. Eiropas Komisija 2015. gadā pieņēma pirmo kapitāla tirgu savienības rīcības plānu. Kopš tā laika ES ir guvusi zināmus panākumus pamatelementu izveidē. Taču joprojām pastāv ievērojami šķēršļi vienotajam tirgum. Turklāt sākotnējais kapitāla tirgu savienības pasākumu kopums ir jāpapildina ar jauniem pasākumiem, kas spēj risināt jaunās problēmas, piemēram, digitālo un ar vidi saistīto pārkārtošanos un tik vajadzīgās atveseļošanas darbības pēc Covid-19 pandēmijas.

2.4. Ar šo jauno rīcības plānu ⁽⁶⁾ Komisija ir noteikusi 16 jaunu pasākumu sarakstu, ar kuriem gūt izšķirīgu progresu kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšanā un sasniegt trīs galvenos mērķus:

- palielinot finansējuma pieejamību Eiropas uzņēmumiem, atbalstīt zaļu, iekļaujošu un noturīgu ekonomikas atveseļošanu,
- panākt, lai ES kļūtu par vēl drošāku vietu privātpersonu ilgtermiņa uzkrājumu un investīciju veikšanai,
- integrēt valstu kapitāla tirgus patiesi vienotā tirgū.

2.5. EESK ir aktīvi iesaistījies kopēja Eiropas kapitāla tirgus radīšanā kopš tā pirmsākumiem. Komiteja publicēja savu pirmo atzinumu par Zaļo grāmatu par kapitāla tirgu savienību ⁽⁷⁾, pēc tam puda viedokli gan par sākotnējo kapitāla tirgu savienības rīcības plānu ⁽⁸⁾, gan par tā starpposma pārskatīšanu ⁽⁹⁾, kā arī par vairākiem tiesību aktu priekšlikumiem, kas izriet no minētajiem rīcības plāniem. Šajā atzinumā EESK sniegs ieteikumus par jauno kapitāla tirgu savienības rīcības plānu, gan pamatojoties uz Komitejas iepriekš veikto darbu, gan ņemot vērā jaunās prioritātes un problēmas Eiropā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē jauno kapitāla tirgu savienības rīcības plānu kā vajadzīgu turpinājumu darbam, kas jau paveikts ar pirmo 2015. gada plānu. Plāna turpināšana ir vēl steidzamāka saistībā ar negaidīto Covid-19 krīzi, kas sava mēroga dēļ zināmā mērā maina diagnostiku, kuras pamatā ir ļoti labs darbs, ko paveikusi nākamās KTS augsta līmeņa ekspertu grupa un Augsta līmeņa forums (HLF) par KTS, un kas pamatotu dažus pielāgojumus un papildinājumus. EESK pauž nožēlu par 2015. gada rīcības plāna īstenošanas lēno gaitu, kas lielā mērā skaidrojama ar to, ka trūkst pozitīva atbalsta no dažu dalībvalstu puses. Vēl viens liela mēroga projekts, kas tiek īstenots, proti, banku savienība, arī cieš no kavējumiem. EESK uzskata, ka ir vajadzīga spēcīga dalībvalstu politiskā griba, lai (Eiropas pusgada pārskatīšanas procesu, iespējams, varētu izmantot kā progresa uzraudzības instrumentu) atbalstītu nepieciešamos pasākumus kapitāla tirgu savienības īstenošanai, kas nav paredzēta kā mērķis pati par sevi. Droša un pienācīgi funkcionējoša KTS ir izšķiroši svarīga, lai atbalstītu ekonomikas atveseļošanu un pārstrukturēšanu pēc Covid-19 un atbalstītu attiecīgos kapitāla, infrastruktūras un sociālos ieguldījumus visā ES, kā arī Eiropas zaļo kursu un digitālo pārveidi. Šajā sakarā EESK arī atzīst publiskā finansējuma nozīmi, jo tam ir arī būtiska nozīme privāto ieguldījumu piesaistīšanā un nenoteiktības mazināšanā. Nozīmīga loma varētu būt arī ārvalstu ieguldījumiem, kas papildina Eiropas uzkrājumus.

3.2. Turklāt, kā arī minēja EK, pastāv risks, ka krīze palielinās atšķirības Eiropas Savienībā, radot apdraudējumu kopējai ekonomiskajai un sociālajai noturībai. Šajā sakarā EESK uzsver, ka ir svarīgi noteikt prioritārās iniciatīvas un tās koordinēt. KTS rīcības plānā ir noteiktas 16 darbības, kas veido visai apjomīgu programmu. Ņemot vērā ekonomikai radīto slogu un arvien augošās dalībvalstu un privāto uzņēmumu parādsaistības, kā arī diezgan atšķirīgo ietekmes līmeni starp ES valstīm un starp dažādām ekonomikas nozarēm, kapitāla tirgu savienības rīcības plāns ir ļoti rūpīgi jāizskata un jāpārbauda, un EESK šajā nolūkā sniedz ieguldījumu ar šo atzinumu, lai sociāli atbildīga Eiropas finanšu sistēma varētu efektīvāk darboties kā starpniece starp piedāvājumu un pieprasījumu, vienlaikus nodrošinot lielāku noturību pret satricinājumiem.

3.3. Būtu jāatbalsta pasākumi, kas spēj risināt sistēmiskus riskus saistībā ar publisko un privāto parādsaistību augsto līmeni. Vienlaikus būtu prioritārā kārtā jāpiešķir atbalsts krīzes skartiem, bet dzīvotspējīgiem uzņēmumiem un jaunizveidotiem uzņēmumiem, lai attīstītu nodarbinātību un ES ekonomikas konkurētspēju, jo īpaši ņemot vērā, ka Covid-19 ietekme uz Āzijas valstu ekonomikām šķiet vājāka nekā Rietumvalstīs. Ārēja atkarība ekonomikas finansējuma ziņā var arī radīt sistēmiskus riskus, un kapitāla tirgu savienības rīcības plānā būtu jātiecas vairāk pašlaucies uz Eiropas uzkrājumiem. Būtu labāk jāizmanto Eiropas augstais uzkrājumu līmenis salīdzinājumā ar citiem reģioniem. Visaptverošs priekšnosacījums šī mērķa sasniegšanai ir Eiropas iedzīvotāju finanšu izglītības/finansprātības uzlabošana (7. darbība). Šajā jomā EESK iesaka apzināt valstu paraugpraksi un mācīšanas un mācīšanās pieredzi šajā jomā, lai to popularizētu visā Eiropā, stingrus ieguldītāju aizsardzības noteikumus padarītu efektīvākus un mazinātu informācijas asimetriju (pietiekamai informācijai ir svarīga nozīme) starp finanšu pakalpojumu sniedzējiem un iedzīvotājiem. EESK iesaka turpmākajā pamatprasmju satvara pārskatīšanā iekļaut finansprātību. EESK arī iesaka finanšu izglītības pasākumu izstrādē un īstenošanā iesaistīt visas ieinteresētās personas, tostarp darba ņēmēju un patērētāju pārstāvjus.

⁽⁶⁾ COM(2020) 590 final.

⁽⁷⁾ OV C 383, 17.11.2015., 64. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 133, 14.4.2016., 17. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 81, 2.3.2018., 117. lpp.

3.4. Sociāli atbildīgas finanšu sistēmas galvenais uzdevums ir pildīt savu starpnieka funkciju starp finanšu aktīvu piedāvājumu un pieprasījumu, vienlaikus saglabājot noturību pret satricinājumiem, jo nestabilai finanšu nozarei ir būtiski negatīva ietekme uz uzņēmumiem, darba ņēmējiem un patērētājiem, kā arī ekonomiku kopumā. Tāpēc EESK uzsver, ka KTS var sasniegt izvirzītos mērķus tikai tad, ja finanšu stabilitāte un patērētāju aizsardzība arī turpmāk ir KTS rīcības plāna prioritātes. Jo īpaši, nedrīkst mazināt individuālo ieguldītāju aizsardzību. KTS padziļināšanā ir jāizvairās no regulējuma arbitrāžas un regulējuma nepilnībām.

3.5. Kā norādījusi arī Eiropas Komisija, pastāv stratēģiskas intereses "attiecībā uz iekšējā tirgus piegādes ķēdēm, lai izveidotu ES stratēģisko autonomiju svarīgākajās nozarēs un spējās". Šajā sakarā būtu jāatbalsta vairāki tehniski jaunā kapitāla tirgu savienības rīcības plāna priekšlikumi, piemēram, vienkāršāki noteikumi par MVU iekļaušanu biržas sarakstā (2. darbība), elektroniskas balsošanas izplatīšana un progress virzībā uz ES definīciju jēdzienam "akcionārs", kas ļaus pārrobežu akcionāriem labāk izmantot savas tiesības (12. darbība), pārrobežu norēķinu pakalpojumu uzlabošana (13. darbība) un pēctirdzniecības konsolidētās datu lentes izveide (14. darbība). Pozitīva papildu darbība būtu, ja Eiropas Komisija izvērtētu pamatotību un iespējamību ļaut Eiropas investīciju fondiem izmantot ".eu" ISIN kodu, uzlabojot to pieejamību pāri robežām. Ar šiem pasākumiem kapitāla tirgu savienībai būs arī izšķiroša loma MVU atbalstīšanā, kā arī visu lielumu uzņēmumu atbalstīšanā zaļajā un digitālajā pārveidē, uzlabojot to iespējas piekļūt finansējumam, izmantojot banku sektoru papildinošus kanālus.

3.6. Attiecībā uz vērtspapīrošanas tiesību aktiem EESK piekrīt Eiropas Revīzijas palātas novērtējumam, ka šādi tiesību akti, lai arī tie ir solis pareizajā virzienā, vēl nav nodrošinājuši gaidīto atveseļošanu Eiropas vērtspapīrošanas tirgū pēc finanšu krīzes un nav palīdzējuši bankām palielināt savas aizdošanas spējas, cita starpā attiecībā uz MVU. Darījumi joprojām ir koncentrēti ļoti nedaudzās aktīvu klasēs (piemēram, hipotēkas un aizdevumi automašīnas iegādei) un arī tikai noteiktās dalībvalstīs. Vērtspapīrošanas tirgus patiešām būtu jāuzlabo (6. darbība), izmantojot efektīvus kontroles mehānismus, lai novērstu sistēmisku risku atjaunošanos regulējuma vājināšanās rezultātā.

3.7. Dziļāka finanšu integrācija ir viens no kapitāla tirgu savienības pamatelementiem. Taču, apsverot dažus tā aspektus, ir svarīgi saglabāt pragmatisku un reālistisku pieeju. Attiecībā uz privātajiem ieguldījumiem bieži dominē valstu preferences un īpaši modeļi, kas izriet no vajadzības saņemt finanšu konsultācijas tuvumā. Pievērsoties individuālo uzkrājumu tirgiem, ir jāņem vērā arī valodas barjera. Turklāt attiecībā uz privātpersonām paredzēto finanšu produktu izplatīšanas modeļiem vienots standarts ne vienmēr nozīmē efektivitāti. Komisijai savā ļoti atzinīgi vērtējamajā darbā finanšu konsultāciju kvalitātes uzlabošanai (8. darbība) vajadzētu apsvērt ieguvumus, ko sniedz katrs atšķirīgais modelis, paturot prātā, ka konsultāciju pieejamība un kvalitāte, kā arī salīdzināma un skaidra informācija, tostarp ilgtspējas informācija kopā ar stingriem un uzticēšanos veicinošiem noteikumiem ir būtiski svarīgi, lai pārliecinātu iedzīvotājus veikt ieguldījumus.

3.8. Attiecībā uz pensijām papildus PEPP koncepcijai būtu jāslabā dažādi nacionālie modeļi, kas integrēti sociālo tiesību aktos, ja tie ir apmierinoši, kaut arī ne vienādi. Tāpēc EESK pilnībā atbalsta kapitāla tirgu savienības priekšlikumu par paraugprakses kopīgošanu, piemēram, attiecībā uz automatisku dalību, visiem iedzīvotājiem piekļūstamām izsekojamības sistēmām valstu līmenī un valstu infopanelēm ar rādītājiem. Būtu jānodrošina arī konsultāciju pieejamība un noguldītāju, darba ņēmēju un pensionāru pārstāvju plašāka iesaistīšana. Jebkurā gadījumā mērķim būtu jābūt papildināt, nevis vājināt kārtējo iemaksu pensiju shēmas (9. darbība).

3.9. EESK iesaka kapitāla tirgu savienībā pilnībā ņemt vērā dažādus sociālās ietekmes ieguldījumu veidus, jo īpaši tos, kas saistīti ar "sociālo ekonomiku" un pozitīvi ietekmē vispārējās intereses un kopējo labumu. Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondi (*EuSEF*) būtu stingri jāatbalsta, iespējams, pārskatot Regulu (ES) Nr. 346/2013, ar ko tie ir izveidoti.

3.10. Vides apsvērumi un enerģētikas pārkārtošana pamatoti bija iekļauti starp Komisijas darba kārtības prioritātēm pirms Covid-19 krīzes. Jaunajā pandēmijas kontekstā EESK iesaka vides, sociālo (pievērsot pastiprinātu uzmanību) un pārvaldības programmu saglabāt kā vienu no galvenajām prioritātēm un skatīt saistībā ar ekonomikas atveseļošanu, nodarbinātības atjaunošanu un saglabāšanu un finansiālo stabilitāti. Šajā nolūkā ES būs arī jāpatur prātā konkurences

aspekts, lai zaļo un sociālo programmu saglabātu kā priekšrocību Eiropai. Cita starpā būs svarīgi paļauties uz Eiropas informācijas un reitingu sniedzējiem, pamatojoties uz saskaņīgiem un uzticamiem standartiem, vienlaikus darbojoties starptautiskajā arēnā, lai veicinātu konsekvenci visā pasaulē. Papildus varētu būt vēlams īpašs regulējums vides, sociālo un pārvaldības datu un reitingu aģentūrām, kas varētu būt grozījums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 462/2013⁽¹⁰⁾ ("Regula par kreditreitingu aģentūrām") vai atsevišķa regula saskaņā ar Digitālā tirgus aktu.

3.11. Covid-19 pandēmija, jo īpaši ar savu milzīgo ietekmi uz daudzām nozarēm, piemēram, tūrismu un transportu, ir arī pastiprinājusi atšķirības starp dalībvalstīm. Jebkas, kas šādas ekonomiskas atšķirības var mazināt, piemēram, atbalsts pārrobežu finansējumam mazāk attīstītām Eiropas valstīm, ir arī jāuzskata par prioritāti. *Invest EU* portāla izveide varētu atvieglot šādu finansēšanu, ja vien ir rūpīgi izvēlēts tās mērķis (15. darbība). Svarīga ir arī Eiropas konkurētspēja un konverģence, un Eiropai ir vajadzīgi spēcīgi visu lielumu dalībnieki, kas spēj konkurēt globālā līmenī, tādējādi piesaistot arī citus dalībniekus. Lai to panāktu, Eiropas politikas veidotājiem ir jānodrošina vienlīdzīgi konkurences apstākļi ar citiem pasaules tirgiem.

3.12. EESK atzīst, ka kapitāla tirgu savienības rīcības plāns nav radījis revolūciju attiecībā uz galveno šķēršļu novēršanu, kas kavē pārrobežu kapitāla plūsmas, un ka dažas dalībvalstis kapitālam un likviditātei joprojām piemēro norobežošanas politiku, novēršot resursu pienācīgu piešķiršanu, sadrumstalojot tirgu un palēninot ekonomikas atveseļošanu.

3.13. *Brexit* ir vēl viens traucējošs faktors, kas jāņem vērā. Finanšu tirgi Eiropas kontinentālajā daļā joprojām šķiet diezgan sadrumstaloti, un to likviditātes līmeņi nav vienlīdzīgi. Šā iemesla dēļ ES-27 varētu būt pakļauta reālam riskam arī turpmāk būt atkarīgai no ārējiem finanšu tirgiem, kas ir vairāk integrēti, jo vairāki Eiropas uzņēmumi agrāk ir izvēlējušies būt iekļauti Apvienotās Karalistes vai ASV sarakstos. EESK piekrīt Revīzijas palātas secinājumam, ka Komisijai (un, mūsdiā, Eiropas Parlamentam un Padomei) būtu jāiesaka visām dalībvalstīm ar mazāk attīstītiem kapitāla tirgiem īstenot attiecīgas reformas. Ir arī jāuzsver, ka attīstītas tirgus infrastruktūras izveide Eiropas Savienībai ir būtiski svarīga finansiālai un ekonomiskai autonomijai un varētu pastiprināt euro valūtas starptautisko nozīmīgumu.

3.14. Īsumā apkopojot EESK viedokli, papildus jau minētajiem tehniskajiem pasākumiem, vēlamies atbalstīt divu veidu prioritātes rīcības plāna 16 priekšlikumus:

- **ES finanšu tirgu uzlabošana nolūkā palielināt to efektivitāti.** Tas būtu jāveicina ar trijām galvenajām darbībām: i) izveidojot Eiropas vienoto piekļuves punktu, kas cita starpā palīdzēs ieguldītājiem atlasīt emitentus (1. darbība); ii) īstenojot vienoto noteikumu kopumu, jo īpaši attiecībā uz tirdzniecības vietām, centrālajiem darījumu partneriem un datu sniedzējiem. Kopumā uzraudzības konverģencei un ciešākai sadarbībai būtu izšķiroša nozīme, lai novērstu regulējuma arbitražu un nepilnības (16. darbība), un iii) vienkāršojot pārrobežu ieguldījumus un ieviešot kopēju, standartizētu ES mēroga sistēmu nodokļa ieturēšanai ienākumu gūšanas vietā, novēršot krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu arbitražu (10. darbība).
- **Pārvirze no ilgtermiņa uzkrājumiem uz ilgtermiņa investīcijām.** Augstais uzkrājumu līmenis Eiropā, kas ir viena no ES-27 priekšrocībām, nesniedz pietiekamus ieguvumus reālajai ekonomikai. Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fonda (*ELTIF*) pārskatīšanā ir jāparedz atjaunota satvara iespējamība šāda ilgtermiņa fonda veidam, kas jo īpaši atvieglos iestāžu un privāto ilgtermiņa uzkrājumu ieguldīšanu biržas sarakstā iekļauto un neiekļauto MVU un vidējas kapitalizācijas sabiedrību akcijās un infrastruktūras projektos (3. darbība). Labāks uzraudzības režīms apdrošinātāju un banku investīcijām pašu kapitālā, uzlabojot un nemazinot prudenciālo noteikumu efektivitāti (4. darbība). Papildus, kā uzsvērts EP pašiniciatīvas ziņojumā par kapitāla tirgu savienības (KTS) turpmāko veidošanu⁽¹¹⁾, dalībvalstīm būtu jācenšas "no jauna līdzsvarot noslieci par labu parāda, nevis kapitāla, finansēšanai (..) nodokļu uzlikšanā". Tomēr, to darot, mērķim nav jābūt nodokļu ieņēmumu apjoma samazināšanai kopumā. Darbinieku līdzdalības atbalstīšana, kas trūkst rīcības plānā, ir vēl viens nozīmīgs temats, ko Komisija varētu atkal rosināt, kā tā jau darīja iepriekš. Faktiski

⁽¹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 462/2013 (2013. gada 21. maijs), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1060/2009 par kreditreitingu aģentūrām (OV L 146, 31.5.2013., 1. lpp.).

⁽¹¹⁾ ZIŅOJUMS par kapitāla tirgu savienības (KTS) turpmāko veidošanu: kapitāla tirgus finansējuma pieejamības uzlabošana, jo īpaši MVU, un mazo ieguldītāju dalības iespēju palielināšana.

darbinieku akciju īpašumtiesības, kā arī darba ņēmēju iesaistīšana peļņas sadalē – ja tās tiek īstenotas taisnīgi – veicina sociālo kohēziju un ekonomisko efektivitāti. Lai neradītu nepamatotus riskus darba ņēmējiem, izšķiroša nozīme ir viņu pārstāvju iesaistīšanai un stingrai ieguldītāju aizsardzībai. Kapitāla tirgu savienībai jābūt jaunai iespējai veicināt šādas shēmas saskaņā ar sociālo programmu un ar Eiropas Parlamenta pašiniciatīvas ziņojumā pausto aicinājumu.

3.15. Pēdējie minētie risinājumi nodrošinātu pozitīvi vērtējamu sākotnēju un būtisku stimulu kapitāla tirgu savienībai, vienlaikus sekmējot progresu nozīmīgu, taču sarežģītāku mērķu sasniegšanā, piemēram, attiecībā uz konverģences palielināšanu maksātspējas tiesību aktu mērķjomās (11. darbība) vai Eiropas biržu un tirdzniecības vietu integrētāku kopumu.

3.16. Papildus šā ieteikuma apsvērumiem EESK – attiecībā uz politikas sasniegumiem – ieteiktu jebkurā jaunā regulējumā izsvērt iespējamās labvēlīgās vai kaitējošās sekas Eiropas struktūru konkurencei, lai stiprinātu ES finanšu uzņēmumus pasaulē, nostiprinot ES stratēģisko ģeopolitisko autonomiju ceļā uz tik vajadzīgo klimata, sociālo un digitālo pārkārtošanos.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES digitālā finansējuma stratēģija””

(COM(2020) 591 final)

(2021/C 155/04)

Ziņotājs: **Petru Sorin DANDEA**

Līdzziņotājs: **Jörg Freiherr FRANK VON FÜRSTENWERTH**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Komisija, 11.11.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	237/0/5
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto digitālā finansējuma tiesību aktu kopumu un uzskata, ka tajā ir ietverti stratēģiski normatīvie un nenormatīvie elementi, kuru mērķis ir attīstīt šo nozari.

1.2. Komisijas ierosinātā četru prioritāšu programma būtībā aptver gandrīz visas svarīgās darbības jomas ES finanšu nozares digitālās pārveides procesā. EESK atbalsta šo Komisijas pieeju.

1.3. Komisija ir uz pareizā ceļa, ļaujoties uz to, ka spēcīgi Eiropas tirgus dalībnieki ieviesīs digitālos finanšu pakalpojumus, taču EESK uzskata, ka tikpat svarīgi ir pievērsties arī specializētu reģionālo un/vai vietējo kooperatīvo vai savstarpējo pakalpojumu sniedzēju īpašajai nozīmei finanšu nozarē.

1.4. Digitalizācijas procesa dēļ ES finanšu nozare saskaras ar vērienīgu pārveides procesu, kas iet roku rokā ar tālejošiem pārstrukturēšanas procesiem, vietējo filiāļu slēgšanu, izmaiņām darbinieku profesionālajā kvalifikācijā un pilnīgi jaunām darba formām. Šis būtiskās izmaiņas nedrīkst ignorēt. Tās ir liels izaicinājums finanšu nozares pakalpojumu sniedzējiem un, protams, arī darbiniekiem.

1.5. Komisija paziņoja, ka ir jāapsver iespēja izveidot ES digitālās finanšu darbības platformu. EESK tam piekrit un iesaka šajā procesā iesaistīt arī sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.

1.6. EESK uzskata, ka ar digitālo pārveidi saistīto problēmu un risku novēršanā tehnoloģiju nodrošinātāju darbības regulējumam, patērētāju aizsardzībai, piekļuves finanšu pakalpojumiem nodrošināšanai, darbības noturībai un tīklu un informācijas sistēmu drošībai ir būtiska nozīme finanšu pakalpojumu vienotā digitālā tirgus izveidē.

1.7. Kiberdrošības jomā EESK atzinīgi vērtē GAIA-X projektu, kura mērķis ir izaicināt ASV un Ķīnas dominējošo stāvokli mākoņpakalpojumu jomā. Šajā projektā ir iesaistīta arī Eiropas Komisija, un tā mērķis ir nodrošināt ES datu suverenitāti un datu pārvaldību, izmantojot ES- bāzētu mākoņdatošanas tīklu.

1.8. Komisijas apņemšanās ievērot principu “vienāda darbība, vienāds risks, vienādi noteikumi” ir būtiski svarīga un nozīmīga jauno problēmu risināšanā, tostarp vienādas uzraudzības nodrošināšanā. EESK uzskata, ka īpaši svarīgi ir radīt vienlīdzīgus konkurences apstākļus visām finanšu iestādēm.

2. Komisijas priekšlikumi

2.1. Komisija 2020. gada 24. septembrī apstiprināja digitālā finansējuma tiesību aktu kopumu, kurā ietilpst digitālā finansējuma stratēģija ⁽¹⁾, stratēģija “Neliela apjoma maksājumi” ⁽²⁾, tiesību akta priekšlikumi par ES tiesisko regulējumu attiecībā uz kriptoaktīvu tirgiem ⁽³⁾ un to pamatā esošo sadalītās virsgrāmatas tehnoloģiju ⁽⁴⁾, kā arī tiesību akta priekšlikumi par ES tiesisko regulējumu attiecībā uz digitālās darbības noturību ⁽⁵⁾.

2.2. Ļoti dinamiskā digitālās inovācijas procesā, ko vēl vairāk paātrina Covid-19 krīze, Komisija ierosina stratēģiju, kurā ir paredzēts viens stratēģiskais mērķis un četras prioritātes un saistītās darbības digitālā finansējuma jomā. Minētā stratēģija ir skatīta šajā EESK atzinumā.

2.3. Komisijas noteiktais stratēģiskais mērķis ir izmantot digitālo finansējumu patērētāju un uzņēmumu labā. Četras prioritātes ir šādas: 1) novērst finanšu pakalpojumu vienotā digitālā tirgus sadrumstalotību, tādējādi ļaujot Eiropas patērētājiem piekļūt pārrobežu pakalpojumiem un palīdzot Eiropas finanšu uzņēmumiem izvērst savu digitālo darbību; 2) nodrošināt, ka ES tiesiskais regulējums veicina digitālo inovāciju patērētāju un tirgus efektivitātes interesēs; 3) izveidot Eiropas finanšu datu telpu, lai veicinātu uz datiem balstītu inovāciju, pamatojoties uz Eiropas Datu stratēģiju, tajā skaitā uzlabotu piekļuvi datiem un datu apmaiņu finanšu nozarē; un 4) risināt jaunas problēmas un riskus, kas saistīti ar digitālo pārveidi.

3. Vispārīgas un īpašas piezīmes

3.1. Ar savu iniciatīvu Eiropā izveidot un īstenot jaunu digitālā finansējuma stratēģiju (kas ir daļa no Komisijas digitālā finansējuma tiesību aktu kopuma) Komisija apliecina digitalizācijas milzīgo nozīmi finanšu nozarē (digitālo finanšu pakalpojumu nozarē). Covid-19 krīzes laikā šī nozīme ir kļuvusi acīmredzama. Komisijas ierosinātā četru prioritāšu programma būtībā aptver gandrīz visas svarīgās darbības jomas ES finanšu nozares digitālās pārveides procesā. EESK atbalsta šo Komisijas pieeju.

3.2. Komisija ir uz pareizā ceļa, ļaujoties uz to, ka spēcīgi Eiropas tirgus dalībnieki ieviesīs digitālos finanšu pakalpojumus, taču EESK uzskata, ka tikpat svarīgi ir apsvērt arī specializētu reģionālo un/vai kooperatīvo vai savstarpējo pakalpojumu sniedzēju īpašo nozīmi finanšu nozarē, jo finanšu nozares daudzveidība palīdz apmierināt patērētāju un MVU īpašās vajadzības un veidot konkurētspējīgus tirgus. EESK aicina Komisiju censties panākt samērīgumu finanšu iestāžu un to produktu veida, apjoma un sarežģītības ziņā.

3.3. Komisijas paziņojums ir ārkārtīgi tehnisks un tajā nav aplūkots viens aspekts: digitalizācijas procesa dēļ ES finanšu nozare saskaras ar vērienīgu pārveides procesu. Tas iet roku rokā ar tālejošiem pārstrukturēšanas procesiem, vietējo filiāļu slēgšanu, izmaiņām darbinieku profesionālajā kvalifikācijā un pilnīgi jaunām darba formām. Šīs būtiskās izmaiņas nedrīkst ignorēt. Tās ir liels izaicinājums finanšu nozares pakalpojumu sniedzējiem un, protams, arī darbiniekiem. EESK atbalsta sociālo dialogu, lai pievērstos jomām, kurās notiek pārveide.

3.4. Komisija norāda, ka labi funkcionējošs digitālo finanšu pakalpojumu vienotais tirgus palīdzēs uzlabot finanšu pakalpojumu pieejamību patērētājiem un privātiem ieguldītājiem Eiropas Savienībā. EESK atbalsta šo Komisijas pieeju. Lai mazinātu finanšu pakalpojumu vienotā digitālā tirgus sadrumstalotību, ir svarīgi ļaut tirgiem attīstīties.

3.5. Komisija norāda uz vajadzību aplūkot iespēju izveidot ES digitālās finanšu darbības platformu. EESK tam piekrīt un iesaka šajā procesā iesaistīt arī sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.

⁽¹⁾ COM(2020) 591 final.

⁽²⁾ COM(2020) 592 final.

⁽³⁾ COM(2020) 593 final.

⁽⁴⁾ COM(2020) 594 final.

⁽⁵⁾ COM(2020) 595 final un COM(2020) 596 final.

3.6. Praktiskā pieredze liecina, ka digitālo finanšu pakalpojumu vienotais tirgus darbosies tikai tad, ja jauniem klientiem tiks dota iespēja ātri un viegli piekļūt finanšu pakalpojumiem (tā dēvētā “piesaistīšana”). EESK norāda uz būtisku problēmu Komisijas minētajās jomās.

3.7. Dalībvalstu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas noteikumu sadrumstalotība būtiski apgrūtina digitālās identitātes pārrobežu izmantošanu vai pat padara to neiespējamu. Klientu identifikācijas noteikumi būtu jāaskaņo visā ES. Tādēļ EESK iesaka nodrošināt digitālās identitātes juridisko sadarbību Eiropas mērogā.

3.8. Izstrādājot ES digitālā finansējuma stratēģiju, nevar aizmirst jautājumu par iedzīvotāju drošību. Stratēģijā būtu jāiekļauj ieteikums dalībvalstīm līdztekus stratēģijas īstenošanai ieviest juridiskus un organizatoriskus pasākumus, lai cīnītos pret identitātes zādzību. Līdz ar digitālo pakalpojumu un produktu attīstību šī problēma kļūst arvien izplatītāka, un, ja netiks veikti nekādi pasākumi, tas var kavēt stratēģijas īstenošanu.

3.9. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumus izveidot inovācijām labvēlīgu un konkurētspējīgu finanšu tirgiem paredzētu regulējumu, kas nāktu par labu gan patērētājiem, gan nozarei. Taču šajā procesā ir jānodrošina, ka uzraudzības prakses un ES tiesību akti arī turpmāk ir balstīti uz tehnoloģiskās neitralitātes pamatprincipu un nodrošina spēkā esošo dokumentu sagatavošanas prasību pārskatīšanu.

3.10. Taču digitālajā tirgū daži finanšu tehnoloģiju uzņēmumi piedāvā pakalpojumus finanšu uzņēmumiem, savukārt citi ar tiem konkurē. EESK uzskata, ka Komisijai vajadzētu ņemt vērā šos apsvērumus, izstrādājot jaunus noteikumus. Tādēļ EESK iesaka jaunajos noteikumos nodrošināt atbalstu partnerībām starp esošajām finanšu iestādēm un finanšu tehnoloģiju nozari. Lai gan ir skaidrs, ka bankas ir vissvarīgākās iestādes, tiesību aktos būtu jāizvairās no vienkārši pārkopētām prasībām, kuras var nebūt piemērotas visiem finanšu pakalpojumu veidiem. Būtu jānošķir patērētājiem paredzēti produkti, kurus var uzskatīt par precēm, un sarežģītāki produkti, kuru gadījumā būtiski svarīgs ir to tvērums un pēcpārdošanas pakalpojumi.

3.11. EESK uzskata, ka ir jāpaplašina datu kopīgošana ārpus finanšu nozares, un atgādina Komisijai par EESK ieteikumu⁽⁶⁾ attiecībā uz Komisijas paziņojumu par Eiropas Datu stratēģiju, kurā EESK atzinīgi vērtēja Komisijas priekšlikumu Datu stratēģijai, kurā noteikts, ka prioritāte ir starpnozaru datu kopīgošana, un ar ko uzlabo datu izmantošanu, kopīgošanu, piekļuvi tiem un pārvaldību ar leģislatīvu, nozarei specifisku darbību, un uzsvēra, ka šāda sistēma būtu jāveido, apvienojot augstus datu aizsardzības standartus, starpnozaru un atbildīgu datu kopīgošanu, skaidrus kritērijus konkrētu nozaru pārvaldībai un datu kvalitātei un datu lielāku kontroli no privātpersonu puses. Ir svarīgi nodrošināt, ka dati, kurus savācis lielo tehnoloģiju uzņēmumu grupas meitasuzņēmums, kas nodrošina maksājumu veikšanu, netiek sniegti mātesuzņēmumam vai apvienoti ar mātesuzņēmuma rīcībā esošajiem datiem. Lai šis princips darbotos, ir jāizveido ugunsūris starp meitasuzņēmumu, kas nodrošina maksājumu veikšanu, un mātesuzņēmumu.

3.12. EESK uzskata, ka ar digitālo pārveidi saistīto problēmu un risku novēršanā tehnoloģiju nodrošinātāju darbības regulējumam, patērētāju aizsardzībai, piekļuves finanšu pakalpojumiem nodrošināšanai, darbības noturībai un tīklu un informācijas sistēmu drošībai ir būtiska nozīme finanšu pakalpojumu vienotā digitālā tirgus izveidei.

3.13. Attiecībā uz kiberdrošību EESK norāda, ka lielākā daļa Eiropas sistēmiskas nozīmes finanšu institūciju izmanto finanšu tehnoloģiju pakalpojumus, kurus piedāvā sabiedrības ārpus ES. Komisijas ierosinātā likumdošanas iniciatīva digitālās darbības noturības jomā (DORA)⁽⁷⁾ dažās situācijās var izrādīties nepietiekama, tāpēc EESK atzinīgi vērtē GAIA-X projektu, kura mērķis ir novērst ASV un Ķīnas dominējošo stāvokli mākoņpakalpojumu jomā. Šajā projektā ir iesaistīta arī Eiropas Komisija, un tā mērķis ir nodrošināt ES datu suverenitāti un datu pārvaldību, izmantojot ES bāzētu mākoņdatošanas tīklu. Tā kā aizvien vairāk paļaujaties uz digitālajiem pakalpojumiem, ES ieinteresēto personu interesēs ir panākt neatkarību no ārējiem mākoņpakalpojumu sniedzējiem, un pašai ES ir jāstiprina sava ekonomiskā un politiskā suverenitāte. Eiropas mākoņdatošanas tīkls arī atvieglotu datu plūsmas starp dalībvalstīm.

⁽⁶⁾ OV C 429, 11.12.2020., 290. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2020) 595 final. Sk. arī attiecīgo EESK atzinumu par digitālās darbības noturību (ECO/536) (sk. šā Oficiālā Vēstneša 38. lpp.).

3.14. Komisijas apņemšanās ievērot principu “vienāda darbība, vienāds risks, vienādi noteikumi” ir būtiski svarīga un nozīmīga jauno problēmu risināšanā, tostarp vienādas uzraudzības nodrošināšanā. Ņemot vērā lielo tehnoloģiju uzņēmumu, platformu un tehnoloģiju uzņēmumu pieaugošo ietekmi un tehnoloģiju uzņēmumu lietderīgās darbības finanšu nozarē, EESK uzskata, ka īpaši svarīgi ir radīt vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem tirgus dalībniekiem šajā jomā.

3.15. Komisija apsver iespēju izstrādāt stratēģiju atbalsta sniegšanai un ieguldījumiem vispārējā finanšu izglītībā, galveno uzmanību pievēršot digitalizācijai. Tā var palīdzēt palielināt digitālo pakalpojumu pieejamību un uzlabot patērētāju aizsardzību neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma vai nodarbinātības statusa. EESK mudina Komisiju turpināt doties šajā virzienā.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:**“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kriptuaktīvu tirgiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937”***(COM(2020) 593 final – 2020/0265 (COD))***“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par izmēģinājuma režīmu attiecībā uz tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsrāmātas tehnoloģija”***(COM(2020) 594 final – 2020/0267 (COD))**(2021/C 155/05)***Ziņotājs: Giuseppe GUERINI**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 13.11.2020. Eiropas Savienības Padome, 18.11.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	235/1/8

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta abas Eiropas Komisijas iniciatīvas, proti, priekšlikumu regulai par kriptuaktīvu tirgiem, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/1937⁽¹⁾ un priekšlikumu regulai par izmēģinājuma režīmu tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsrāmātas tehnoloģija (SVT).

1.2. EESK uzskata, ka Komisijas intervence ir nepieciešama un jāveic steidzami, lai nodrošinātu saskaņotu regulējumu attiecībā uz tehnoloģijām, kuras ne vien pastāvīgi attīstās un strauji mainās, bet arvien vairāk izplatās un arvien plašāk tiek pielietotas praksē.

1.3. Tāpēc EESK atbalsta viedokli, ka ir lietderīgi īstermiņā īstenot dažādus regulējuma pielāgošanas pasākumus, kas vajadzīgi, lai modernizētu Komisijas paredzētos finanšu pakalpojumus, nezaudējot no redzesloka patērētāju tiesību aizsardzību un prudenciālos noteikumus.

1.4. Viens no iemesliem, kāpēc Eiropas intervence ir steidzama, izriet no fakta, ka vairākas dalībvalstis pēdējos mēnešos ir pieņēmušas valsts regulatīvos instrumentus gan ar likumdošanas darbībām, gan ar nozares regulatīvo iestāžu ieteikumiem un pamatnostādņēm. Šīs intervences var radīt sadrumstalotu tiesisko regulējumu, apdraudot iekšējā tirgus konsolidāciju un palielinot atbilstības izmaksas attiecībā uz uzņēmumiem.

1.5. Tāpēc EESK atbalsta mērķus, kurus Komisija izvirza vienotā tiesiskajā regulējumā un kuri paredz: i) digitālo finanšu galalietotāju aizsardzību; ii) finanšu stabilitātes nodrošināšanu; iii) ES finanšu nozares integritātes aizsardzību; iv) vienlīdzīgu apstākļu nodrošināšanu dažādiem ekonomikas un finanšu sistēmas dalībniekiem.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1937 (2019. gada 23. oktobris) par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem (OV L 305, 26.11.2019., 17. lpp.).

1.6. EESK arī atbalsta mērķi nodrošināt, lai globālo stabilo kriptomonētu emitentiem tiktu piemērotas stingrākas prasības attiecībā uz kapitālu, ieguldītāju tiesībām un uzraudzību, ņemot vērā šo instrumentu iespējamo sistēmisko nozīmi.

1.7. EESK sagaida konkrētas darbības, lai veicinātu patērētāju un mazo ieguldītāju pietiekamu informētību un izpratni nolūkā mazināt informētības asimetriju, kas šīs personas var skart īpaši smagi saistībā ar šā atzinuma jautājumiem, kuri pēc būtības ir jauni un ietver augstu tehniskā satura īpatnību.

1.8. Lai novērstu oportūnistiskas un kaitnieciskas rīcības negatīvās sekas, EESK iesaka īpašu uzmanību pievērst pārbaudēm attiecībā uz darbības atļauju piešķiršanas pasākumiem, kas aplūkoti šajā atzinumā ietvertajos priekšlikumos, jo īpaši attiecībā uz to operatoru uzticamību, uz kuriem attiecas šādu atļauju piešķiršana.

1.9. Tā kā vēl neeksistē tāds SVT standartizācijas un sadarbības līmenis, kas varētu droši palīdzēt novērtēt operatoru pieņemtās infrastruktūras tehnoloģiskās un kiberneturības pakāpi, EESK iesaka pēc iespējas precizēt regulatīvo režīmu, kas piemērojams šiem instrumentiem, kuri pastāvīgi attīstās, jo to būtības maiņa varētu nozīmēt, ka ir jāpiemēro citas regulatīvās prasības.

1.10. Ņemot vērā joprojām pastāvošos tehnoloģiskos riskus, EESK ar palāvību raugās uz priekšlikumu par izmēģinājuma režīmu tirgus infrastruktūrām, kura pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija. Izmantojot izmēģinājuma režīmu, tiek nodrošināta eksperimentu veikšana kontrolētā vidē, kurā ir iespējami pagaidu izņēmumi no spēkā esošajiem noteikumiem, kā arī nodrošināta iespēja regulatoriem un dalībniekiem pakāpeniski iegūt pieredzi sadalītās virsgrāmatas tehnoloģijas izmantošanā tirgus infrastruktūrās ar mērķi aizsargāt paša tirgus integritāti un finanšu stabilitāti.

1.11. Tomēr, lai gan priekšlikums par izmēģinājuma režīmu ir apsveicams, EESK uzskata, ka piecu gadu termiņš, kas noteikts, lai Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI) ziņotu Komisijai, ir pārāk ilgs, ņemot vērā digitālo finanšu tehnoloģiju attīstības tempu. Komiteja arī uzskata, ka lietderīgi būtu pievērst uzmanību arī kārtībai, kā iziet no izmēģinājuma režīma, lai nodrošinātu šajā posmā iesaistīto lietotāju aizsardzību.

1.12. Visbeidzot, attiecībā uz Regulu par kryptoaktīvu tirgiem (KAT regulu) EESK pauž nopietnas bažas par "pārejas režīmu", kurā paredzēts pastāvīgs atbrīvojums no KAT regulas prasībām kryptoaktīviem, kas jau laisti tirgū pirms regulas stāšanās spēkā. Faktiski šāds atbrīvojums var radīt risku, ka jau emitēti kryptoaktīvi iegūst sava veida regulatīvu atbrīvojumu, atkāpjoties no taisnīgas attieksmes principa, ar kuru saskaņā pret vienādiem riskiem un darbību jāizturas vienādi.

2. Komisijas priekšlikumi

2.1. Šis atzinums attiecas uz divām Eiropas Komisijas iniciatīvām: i) priekšlikumu regulai par kryptoaktīvu tirgiem, ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937; ii) priekšlikumu regulai par izmēģinājuma režīmu tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija (SVT). Šie priekšlikumi ir daļa no Komisijas intervences pasākumu kopuma, kurā ietilpst paziņojums par digitālā finansējuma stratēģiju un priekšlikums regulai par finanšu sektora digitālās darbības noturību, par kuriem attiecīgi sniegti EESK atzinumi "ES digitālā finansējuma stratēģija" ⁽²⁾ un "Digitālās darbības noturība" ⁽³⁾.

2.2. Priekšlikums regulai par kryptoaktīvu tirgiem (ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937)

2.2.1. KAT regulas mērķis ir nodrošināt juridisko noteiktību kryptoaktīviem, uz kuriem neattiecas spēkā esošie ES tiesību akti, un izstrādāt vienotus noteikumus kryptoaktīvu emitentiem un saistīto pakalpojumu sniedzējiem (*Virtual Asset Service Providers* jeb VASP). Regula tiecas aizstāt spēkā esošos valstu regulējumus, uz kuriem pašlaik neattiecas spēkā esošie ES tiesību akti, tādējādi nodrošinot vēlamos vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

2.2.2. Pamatojoties uz šo priekšlikumu, Komisija uzsvēra, ka ir jāpieņem "kopēja pieeja attiecībā uz kryptoaktīviem, lai mums būtu kopēja izpratne par to, kā vislabāk izmantot to radītās iespējas un novērst varbūtējos to radītos riskus".

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "ES digitālā finansējuma stratēģija" (ECO/534) (sk. šā Oficiālā Vēstneša 27. lpp.).

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu "Digitālās darbības noturība" (ECO/536) (sk. šā Oficiālā Vēstneša 38. lpp.).

2.2.3. Šim priekšlikumam ir četri mērķi: i) nodrošināt juridisko noteiktību; ii) atbalstīt inovāciju nozarē ar lielu potenciālu; iii) nodrošināt atbilstošu patērētāju un ieguldītāju tiesību aizsardzības līmeni, kā arī tirgus integritāti; iv) nodrošināt finanšu stabilitāti.

2.2.4. Priekšlikums attiecas ne tikai uz kryptoaktīvu emitentiem, bet arī uz uzņēmumiem, kas sniedz ar šādiem instrumentiem saistītus pakalpojumus, piemēram, uzņēmumi, kas glabā klientu kryptoaktīvus, subjekti, kas ļauj klientiem pirkt vai pārdot kryptoaktīvus par naudu, un uzņēmumi, kas uztur tirdzniecības platformas. Šā iemesla dēļ starp ieviestajiem aizsardzības pasākumiem ir kapitāla prasības, pārvaldības prasības un ieguldītāju tiesības pret emitentu.

2.2.5. Emitējošiem dalībniekiem piemēros stingrākas prasības īpaši gadījumos, kad daži aktīviem piesaistīti tokeni un e-naudas tokeni tiek atzīti par “nozīmīgiem” (apjoma, vērtības, klientu skaita ziņā, lai tie ietilptu t. s. globālo stabilo kriptomonētu jomā).

2.2.6. Tādējādi, ņemot vērā konkrēto iespēju, ka stabilās kriptomonētas nākotnē varētu kļūt plaši pieņemtas un potenciāli sistēmiskas, Komisijas priekšlikums ietver arī aizsardzības pasākumus, lai novērstu iespējamus riskus finanšu stabilitātei un sakārtotai monetārajai politikai, kuri varētu rasties no stabilām kriptomonētām.

2.2.7. Šie instrumenti ir kryptoaktīvi, kuriem atšķirībā no plaši pazīstamajām bitmonētām, piemēram, ir salīdzinoši stabila cena, jo tie ir piesaistīti tikpat stabiliem maiņas līdzekļiem (t. i., institucionālai naudai), un tāpēc tuvākajā nākotnē tie varētu kļūt par plaši atzītām maksājumu un ieguldījumu sistēmām.

2.2.8. Konkrētāk, priekšlikuma II sadaļa reglamentē tādu kryptoaktīvu piedāvājumu un tirdzniecību sabiedrībai, kas nav aktīviem piesaistīti tokeni un e-naudas tokeni, un norāda, ka emitents ir tiesīgs publiski piedāvāt šādus kryptoaktīvus vai lūgt šādu kryptoaktīvu pielaidi tirdzniecībai tirdzniecības platformā, ja i) tas atbilst 4. panta prasībām, piemēram, pienākumam veikt darījumdarbību juridiskas personas formā, ii) izpilda pienākumu sagatavot kryptoaktīvu balto grāmatu (5. pants) un iii) paziņo kompetentajām iestādēm par šādu kryptoaktīvu balto grāmatu (7. pants) un to publicē (8. pants).

2.2.9. Informatīvais dokuments (baltā grāmata) nebūs vajadzīgs, ja kopējā atlīdzība par kryptoaktīvu piedāvājumu 12 mēnešu laikā būs mazāka par 1 000 000 EUR, tādējādi novēršot pārmērīga administratīvā sloga radīšanu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU).

2.2.10. Turklāt Komisija ierosina precizēt, ka pašreizējā “finanšu instrumentu” definīcija, kas nosaka Finanšu instrumentu tirgu direktīvas (FITD) darbības jomu, ietver finanšu instrumentus, kuru pamatā ir SVT, kā arī ieviest īpašu režīmu kryptoaktīviem, uz kuriem neattiecas spēkā esošie tiesību akti finanšu pakalpojumu jomā, un naudas tokeniem.

2.2.11. Regulējumā uzmanība ir veltīta arī kryptoaktīvu (vai tokenu) emisijai, ko veic dalībnieki, kuri plāno veikt darbību Eiropas vienotajā tirgū un kuriem būs jāievēro:

- pārredzamības un informācijas atklāšanas prasības saistībā ar attiecīgo tokenu emisiju un pielaidi tirdzniecībai,
- atļauju piešķiršanas un uzraudzības režīms, kas piemērojams pakalpojumu sniedzējiem un stabilo kriptomonētu emitentiem,
- darbības, organizatoriskās un pārvaldības prasības attiecībā uz stabilo kriptomonētu (arī šajā gadījumā jānorāda, ka tas neattiecas uz citiem tokeniem, t. i., galvenokārt patērētāju funkcijas tokeniem) emitentiem un pakalpojumu sniedzējiem,
- patērētāju tiesību aizsardzības noteikumi attiecībā uz kryptoaktīvu emisiju, tirdzniecību un glabāšanu,
- pasākumi, kuru mērķis ir novērst tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un nodrošināt to tirgus integritāti, kuros tiek tirgoti kryptoaktīvi.

2.3. Priekšlikums regulai par izmēģinājuma režīmu attiecībā uz tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija (SVT)

2.3.1. Priekšlikumam par izmēģinājuma režīmu SVT tirgus infrastruktūrām ir četri vispārīgi mērķi: i) juridiskā noteiktība; ii) atbalsts inovācijai un šķēršļu novēršana jaunu SVT tehnoloģiju ieviešanai finanšu nozarē; iii) patērētāju un ieguldītāju tiesību aizsardzības, kā arī tirgus integritātes nodrošināšana; iv) finanšu stabilitātes nodrošināšana.

2.3.2. Lai sasniegtu šos mērķus, ar izmēģinājuma režīmu tiks ieviesti atbilstoši aizsardzības pasākumi, piemēram, tirgojamo finanšu instrumentu veidu ierobežošana, paredzot noteikumus finanšu stabilitātes un patērētāju un ieguldītāju aizsardzības nodrošināšanai.

2.3.3. Ieviešot izmēģinājuma režīmu SVT tirgus infrastruktūru eksperimentēšanai, regulas priekšlikuma mērķis ir dot iespēju ES uzņēmumiem pilnībā izmantot esošā regulējuma potenciālu, ļaujot uzraudzītājiem un likumdevējiem apzināt šķēršļus regulējumā, kamēr regulatori un paši uzņēmumi pakāpeniski varēs iegūt vērtīgas zināšanas par SVT izmantošanu.

2.3.4. Tieši šo iemeslu dēļ un ņemot vērā vajadzību pēc pakāpeniskas pieejas izmēģinājuma režīma instruments ir jāuzskata par vissamērīgāko ar mērķiem, kas jāsasniedz, jo patlaban nav pietiekamu pierādījumu, lai pamatotu būtiskākas un plašākas pastāvīgas izmaiņas esošajā tiesiskajā regulējumā.

2.3.5. Šā priekšlikuma mērķis ir nodrošināt juridisko noteiktību un elastīgumu tirgus dalībniekiem, kas vēlas uzturēt SVT tirgus infrastruktūru, un noteikt vienotas prasības tās uzturēšanai. Turklāt ar šo regulu sniegtās atļaujas dos tirgus dalībniekiem iespēju uzturēt SVT tirgus infrastruktūru un sniegt pakalpojumus visās dalībvalstīs atbilstošas uzraudzības kontroles apstākļos.

2.3.6. Konkrētāk, 1. pantā definēts priekšlikuma piemērošanas mērķis un joma, savukārt regulas 2. pantā ir noteikti jēdzieni un to definīcijas, tostarp tādi kā "SVT tirgus infrastruktūra", "SVT daudzpusējā tirdzniecības sistēma" jeb "SVT DTS", "SVT vērtspapīru norēķinu sistēma" un "SVT pārvedamie vērtspapīri".

2.3.7. Regulas 3. pantā ir aprakstīti ierobežojumi attiecībā uz SVT pārvedamiem vērtspapīriem, ko var atļaut tirdzniecībai vai iegādāšanai SVT tirgus infrastruktūrās. Attiecībā uz akcijām SVT pārvedamo vērtspapīru emitenta tirgus kapitalizācijai vai orientējošai tirgus kapitalizācijai vajadzētu būt mazākai par 200 miljoniem EUR; attiecībā uz publiskajām obligācijām, kas nav valsts obligācijas, segtām obligācijām un uzņēmumu obligācijām ierobežojums ir 500 miljoni EUR. SVT tirgus infrastruktūras nedrīkstētu pieļaut valsts obligāciju tirdzniecību vai iegādāšanu.

2.3.8. Regulas 4. pantā ir noteiktas prasības attiecībā uz SVT DTS, kuras ir tādas pašas kā tās, ko attiecībā uz DTS nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES⁽⁴⁾, un ir noteikti atbrīvojumi, kas ir iespējami atbilstoši šai regulai. Regulas 7. un 8. pantā ir noteikta procedūra īpašajai atļaujai uzturēt attiecīgi SVT DTS un SVT vērtspapīru norēķinu sistēmu un ir sniegts sīkāks izklāsts par informāciju, kas jāiesniedz kompetentajai iestādei. Regulas 9. pantā ir noteikta sadarbība starp SVT tirgus infrastruktūru, kompetentajām iestādēm un EVTI. Regulas 10. pantā ir sīki aprakstīts, ka ne vēlāk kā pēc pieciem gadiem EVTI sagatavos Komisijai detalizētu ziņojumu par izmēģinājuma režīmu.

3. Vispārīgas un īpašas piezīmes

3.1. EESK piekrist Eiropas Komisijas mērķiem un ar šo atzinumu atbalsta viedokli, ka ir lietderīgi un būtiski līdz 2022. gada vidum īstenot dažādus regulējuma pielāgošanas pasākumus, kas vajadzīgi, lai modernizētu finanšu pakalpojumus, nezaudējot no redzesloka patērētāju tiesību aizsardzību un tirgus integritāti.

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES (2014. gada 15. maijs) par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Direktīvu 2002/92/ES un Direktīvu 2011/61/ES (OV L 173, 12.6.2014., 349. lpp.).

3.2. Konkrētāk, tiesību aktu priekšlikumu mērķis ir nodrošināt juridisko noteiktību par kryptoaktīvu regulatīvo režīmu. Skaidrs tiesiskais regulējums, kas piemērojams visu veidu kryptoaktīviem, kā arī visiem subjektiem, kuri sniedz attiecīgos pakalpojumus, ir priekšnosacījums, lai šajā tirgū radītu inovatīvus risinājumus ar pievienoto vērtību. Jo īpaši izvēle kā leģislatīvo instrumentu izmantot regulu, nevis direktīvu palīdz nodrošināt atbilstīgi viendabīgu saturu un piemērot jaunus noteikumus iekšējā tirgū.

3.3. EESK konstatē, ka Komisijas leģislatīvais risinājums tika gaidīts jau sen, un šajā sakarā vēlas uzsvērt, cik ļoti tas tagad ir nepieciešams un steidzams, lai nodrošinātu visaptverošu regulējumu attiecībā uz pastāvīgā attīstībā esošajām un strauji mainīgajām tehnoloģijām.

3.4. EESK uzskata, ka paredzētie pasākumi ir lietderīgi, lai: i) aizsargātu digitālo finanšu galalietotājus; ii) nodrošinātu finanšu stabilitāti; iii) aizsargātu ES finanšu nozares integritāti; iv) nodrošinātu vienlīdzīgus apstākļus dažādiem ekonomikas un finanšu sistēmas dalībniekiem.

3.5. EESK atzīst par pareizu un atbalsta priekšlikumu ar mērķi nodrošināt, lai nozīmīgu kryptoaktīvu, ko pazīst kā globālas stabilas kriptomonētas, emitentiem tiktu piemērotas stingrākas prasības kapitāla, ieguldītāju tiesību un uzraudzības jomā. Nepieciešamība regulatīvi iejaukties ir būtiska, lai novērstu tādu naudas plūsmu rašanās, uz kurām nav attiecināma centrālo banku, nozares iestāžu un demokrātisko iestāžu uzraudzības darbība.

3.6. EESK atzinīgi vērtē Komisijas taksonomiskos centienus kryptoaktīvu un sadalītās virsgrāmatas tehnoloģijas jēdzienu definīcijās iekļaut dažādus kryptoaktīvu veidus, padarot definīcijas piemērotas iespējamajai tehnoloģiju un tirgus attīstībai nākotnē.

3.7. Tomēr EESK uzskata, ka lielāku skaidrību varētu panākt, izstrādājot detalizētākas specifikācijas par dažādām kryptoaktīvu apakškategorijām un to darbības jomu. Tādējādi varētu izvairīties no interpretācijas riskiem par to kryptoaktīvu veidu režīmu, kas iekļauti atlikušajā kategorijā "citi, kas nav aktīviem piesaistīti tokeni un e-naudas tokeni".

3.8. EESK atbalsta regulas priekšlikumā rūpīgu izvairīšanos no regulējuma pārklāšanās, kā tas redzams priekšlikuma 2. panta 2. punktā izklāstītajos atbrīvojumos no KAT regulas darbības jomas. Šie pasākumi ir piemēroti un atbilstīgi, jo šķiet nepieciešami, lai izvairītos no KAT regulas priekšlikuma un, piemēram, FITD prasību pārklāšanās un regulējuma dublēšanās.

3.9. Faktiski vajag, ka regulējuma režīmi nebūtu savstarpēji pretrunīgi, jo tas palielinātu regulatīvo nenoteiktību, radot pārmērīgas atbilstības izmaksas un slogu dalībniekiem un, iespējams, ierobežojot inovāciju. Lai panāktu skaidru nodalījumu starp abām jomām un tādējādi nepieciešamo juridisko noteiktību, būtu jāizstrādā jēdziena "drošības tokens" definīcija, vienlaikus sniedzot skaidrus norādījumus par kryptoaktīvu, kas kvalificējams kā finanšu instruments, atšķirīgajām iezīmēm.

3.10. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē EBI⁽⁵⁾ un EVTI⁽⁶⁾ institucionālo iesaistīšanos un operatīvo speciālo zināšanu nodrošināšanu gan posmā, kurā bija paredzēta šajā atzinumā ietvertu priekšlikumu publicēšana, gan jauno noteikumu īstenošanas posmā attiecībā uz administratīvo sadarbību, kas sagaidāma starp šīs nozares Eiropas mēroga iestādēm un valstu kompetentajām iestādēm.

3.11. Izvēloties ierobežot priekšlikuma piemērošanu galvenokārt patēriņa funkcijas tokeniem un stabilām kriptomonētām, Komisija ierobežo regulatīvo intervenci tikai tādās darbībās, kas nav finanšu instrumenti un ieguldījumu produkti un ko var definēt kā tiesību digitālus atveidojumus, kuri izriet no ieguldījumiem un darījumdarbības un kurus pārvalda, izmantojot uz sadalītās virsgrāmatas balstītu tehnoloģiju. Tādā veidā tokeniem vai kryptoaktīviem jābūt piesaistītiem konkrētām vērtībām, un tāpēc tie ir mazāk pakļauti oportunistiskas izmantošanas riskam, kura rezultātā veidotos uzkrājumi bez nepieciešamās aizsardzības ieguldītājiem.

3.12. EESK uzskata, ka ir skaidrāk jāklasificē hibrīdie tokeni. Daži kryptoaktīvi pēc emisijas posma var faktiski veikt dažādas funkcijas, mainot to būtību iepriekš noteiktos apstākļos. Tādēļ ir jāprecizē regulatīvais režīms, kas piemērojams šādiem mainīgajiem hibrīdinstrumentiem, jo būtības maiņa var nozīmēt atšķirīgu regulatīvo noteikumu piemērošanu.

⁽⁵⁾ Eiropas Banku iestāde.

⁽⁶⁾ Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde.

3.13. EESK atbalsta arī ES rīcību, kas paredzēta, lai novērstu iespējamus šķēršļus inovācijai, kas saistīta ar jaunajām digitālajām tehnoloģijām; šie šķēršļi rodas no tiesību aktiem finanšu pakalpojumu jomā, kas ne vienmēr spēj tikt līdzī laika gaitā notiekošajai tehnoloģisko inovāciju attīstībai.

3.14. Starp inovācijām, kuras var būt traucējošas finanšu un monetārajai nozarei, īpaša uzmanība noteikti jāpievērš sadalītās virsgrāmatas tehnoloģijai (SVT), kurai raksturīga, piemēram, plaši pazīstamā blokķēdes tehnoloģija, kas veido infrastruktūru, uz kuras balstās bitmonētu un citu kryptoaktīvu ienesīguma panākumi.

3.15. EESK uzskata, ka ES spēj nodrošināt esošo noteikumu efektīvu piemērošanu jaunajā satvarā, proti, ar ierosinātajām izmaiņām Direktīvas (ES) 2019/1937 pielāgošanai. Tostarp Eiropas regulējums var nodrošināt drošu jauna tiesiskā regulējuma izstrādi, piemēram, tādu, kas minēts izmēģinājuma priekšlikumā regulai par tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija.

3.16. Šiem intervences pasākumiem jānodrošina regulējuma skaidrība, ļaujot institucionālajai finanšu nozarei sasniegt lielāku efektivitāti, plašāk izmantojot sadalītās virsgrāmatas tehnoloģiju (SVT), kā arī reaģējot uz alternatīvu kriptomonētu vai tādu maksājumu sistēmu, dažkārt nekontrolētu, izplatīšanos, kuras izstrādājuši dalībnieki, uz kuriem regulējums neattiecas.

3.17. Viens no iemesliem, kāpēc Eiropas intervence ir steidzama, izriet no tā, ka vairākas dalībvalstis ir sākušas pieņemt regulatīvos instrumentus gan kā likumdošanas darbības, gan kā ieteikumus un pamatnostādnes, ko izdevušas sekundārā līmeņa pārvaldes iestādes vai struktūras, piemēram, centrālās bankas vai finanšu tirgus uzraudzības un kontroles iestādes.

3.18. Šie intervences pasākumi, lai arī tiem ir kopīgi pamatmērķi un uzdevumi, rada risku, ka attiecībā uz iekšējo tirgu var izveidoties sadrumstalots un nevienmērīgs tiesiskais regulējums. No otras puses, dažas valstis vēl nav pieņēmušas nevienu iniciatīvu, tādējādi veicinot nevienmērīgu un sadrumstalotu regulējuma scenāriju, kurā vienlaikus pastāv gan diferencēta regulatīvā intervence, gan regulatīvās intervences pasākumu neesamība.

3.19. EESK uzskata, ka regulas interpretācijai un valstu kompetento iestāžu pieņemtajiem lēmumiem atļauju piešķiršanas procesā vajadzētu būt pēc iespējas saskaņotiem savā starpā, lai nodrošinātu vienlīdzīgu konkurences apstākļus un novērstu leģislatīvo arbitrāžu starp dažādām dalībvalstīm, un ka ir jāapsver iespēja iestādēm, kas saņēmušas atļauju, izmantot ES mēroga pārnesamības režīmu.

3.20. Šajā kontekstā EESK atbalsta Komisijas izvēli veikt intervenci, izmantojot īpašu regulu, kuras mērķis ir nodrošināt regulējuma viendabību un vienlaicīgumu, kas izriet no Eiropas telpas, ņemot vērā, ka vienots un viendabīgs regulējums noteikti ir efektīvāks nekā daudzu valstu intervences, saskaņā ar Līgumos noteikto subsidiaritātes principu.

3.21. EESK atzinīgi vērtē to, ka ierosinātās regulas galvenais mērķis ir informācijas pārredzamība un atbilstoša atļauju piešķiršanas režīma izveide. Regulējumā, kas bija spēkā pirms izskatāmajiem priekšlikumiem, faktiski trūka autorizācijas filtra darbībām, kuru pamatā ir SVT tehnoloģija, kā arī efektīvas darbību uzraudzības.

3.22. EESK aicina veikt konkrētus pasākumus, lai veicinātu patērētāju un mazo ieguldītāju pietiekamu informētību un izpratni par jaunajiem noteikumiem, kas pašlaik tiek apstiprināti, uzsverot gan riskus, gan ieguvumus un iespējas, kas saistītas ar finanšu un investīciju nozarē izmantotajām jaunajām tehnoloģijām. Tas tiek darīts, lai mazinātu finanšu nozarei jau raksturīgo informētības asimetriju, kuras rezultātā patērētājiem un mazajiem noguldītājiem var tikt uzlikts īpaši būtisks un nesamērīgs slogs saistībā ar šā atzinuma jautājumiem, kuri pēc būtības ir jauni un ietver augstu tehniskā satura īpatnību.

3.23. EESK iesaka pievērst īpašu uzmanību atļauju piešķiršanas pasākumu profilaktiskai pārbaudei, jo īpaši attiecībā uz pilnvaroto pušu darījumdarbības uzticamību, lai novērstu oportūnistisku un kaitniecisku rīcību.

3.24. Līdz šim nav pieejams tāds SVT tehnoloģijas standartizācijas un savietojamības līmenis, kas varētu nodrošināt virzību uz dalībnieku īstenotās infrastruktūru tehnoloģiskās uzticamības un kiberizturības pakāpes novērtējumu. Tāpēc ir jācenšas nodrošināt augstu patērētāju un ieguldītāju tiesību aizsardzības līmeni.

3.25. EESK sagaida konkrētu progresu digitālās darbības noturības jautājumā, uz kuru attiecas īpašais priekšlikums regulai par finanšu sektora digitālās darbības noturību, kas ietilpst digitālo finanšu jomā veicamo intervences pasākumu kopumā, kas skar finanšu nozares konstatētos kritiski svarīgos aspektus un izstrādāts ar mērķi no juridiskā viedokļa precizēt noteikumus par riskiem, kas saistīti ar informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT), mazinot regulējuma sarežģītību un atvieglojot administratīvo slogu uzņēmumiem, kā uzsvērts EESK atzinumā "Digitālās darbības noturība" (7).

3.26. Šajā kontekstā EESK ar pārliecību raugās uz priekšlikumu regulai par izmēģinājuma režīmu tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija, kurā Komisija apsver tirgus infrastruktūras, kas paredzētas, lai atļautu tirdzniecību un darījumus ar finanšu instrumentiem kriptuaktīvu veidā, detalizēti nosakot prasības un sākotnējos nosacījumus, lai saņemtu īpašu atļauju pārvaldīt SVT daudzpusējā tirdzniecības sistēmu, un šādu prasību iekļaušanu nozares iestāžu uzraudzības satvarā.

3.27. Turklāt, izmantojot izmēģinājuma režīmu, tika nolemts rīkoties, izmantojot tā dēvēto "smilšu kastēs" pieeju, nosakot eksperimentu veikšanai paredzētu vietu kontrolētā vidē, pieļaujot pagaidu izņēmumus no spēkā esošajiem noteikumiem. Šī pieeja ļaus regulatoriem un tirgus dalībniekiem gūt pieredzi par sadalītās virsgrāmatas tehnoloģijas izmantošanu tirgus infrastruktūrās, tādējādi nodrošinot laiku, kas vajadzīgs, lai pareizi pārvaldītu ieguldītāju riskus, nodrošinot tirgus integritāti un finanšu stabilitāti.

3.28. Tāpēc, pieņemot "izmēģinājuma režīmu" (vai tā dēvēto "smilšu kasti"), būs iespējams piemērot empīrisku pieeju, kuras pamatā ir konkrēti un pagaidu eksperimenti, lai tādējādi, ņemot vērā gūto pieredzi, varētu ieviest precīzāku regulējumu, neskarot sadalītās virsgrāmatas tehnoloģijas ieviešanas procesu, to pilnīgu attīstību un inovāciju, ko var paredzēt šīs tehnoloģijas izmantošana. Īpaša uzmanība būs jāpievērš iziešanai no eksperimentēšanas izmēģinājuma režīmā, lai nodrošinātu to lietotāju un subjektu aizsardzību, kuri piedalījās izmēģinājumā.

3.29. Lai gan Komisijas priekšlikums par izmēģinājuma režīmu ir apsveicams, EESK uzskata, ka piecu gadu termiņš, kas noteikts, lai EVTI ziņotu Komisijai, ir pārāk ilgs, ņemot vērā digitālo finanšu tehnoloģiju attīstības tempu.

3.30. Turklāt būtu jāapsver iespēja izmēģinājuma režīmu beigt pēc EVTI ziņojuma ar pakāpenisku atcelšanu, kas ļautu dalībniekiem pakāpeniski atteikties no izmēģinājuma režīma un, cik vien iespējams, atgūt izmaksas, kas radušās saistībā ar eksperimentēšanu. EESK arī uzskata, ka izmēģinājuma režīma modeli varētu piemērot arī, lai atzītu ieguldījumu brokeru sabiedrību un banku lomu, kuras veic darbības, kas saistītas ar SVT infrastruktūru funkcionēšanu vērtspapīru tirdzniecības, kā arī glabāšanas un administrēšanas pakalpojumu jomā.

3.31. Visbeidzot, attiecībā uz KAT regulas visaptverošo piemērošanu EESK nevar nepaust nopietnas bažas par "pārejas režīma" piemērošanu, kas paredz pastāvīgu atbrīvojumu no KAT regulas prasībām par kriptuaktīviem, kuri jau bija tirgū pirms regulas stāšanās spēkā un kuri ietilpst atlikušajā kategorijā "citi, kas nav aktīviem piesaistīti tokeni un e-naudas tokeni" (123. pants).

3.32. Tāpēc EESK aicina rūpīgi izvērtēt iespēju jau emitētiem kriptuaktīviem pastāvīgi piemērot šādu atbrīvojumu, lai neapdraudētu taisnīgas attieksmes principu, ar kuru saskaņā pret vienādiem riskiem un darbību jāizturas vienādi. Patiešām būtu lietderīgāk attiecīgos noteikumus padarīt pārejošus, nosakot šīs kategorijas kriptuaktīviem, kas jau ir tirgū, pielāgošanās periodu.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

(7) EESK atzinums par tematu "Digitālās darbības noturība" (ECO/536) (sk. šā Oficiālā Vēstneša 38. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par finanšu sektora digitālās darbības noturību un ar ko groza Regulas (EK) Nr. 1060/2009, (ES) Nr. 648/2012, (ES) Nr. 600/2014 un (ES) Nr. 909/2014”

(COM(2020) 595 final – 2020/0266 (COD))

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvas 2006/43/EK, 2009/65/EK, 2009/138/EK, 2011/61/ES, 2013/36/ES, 2014/65/ES, (ES) 2015/2366 un (ES) 2016/2341”

(COM(2020) 596 final – 2020/0268 (COD))

(2021/C 155/06)

Ziņotājs: Antonio GARCÍA DEL RIEGO

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 17.12.2020. Eiropas Savienības Padome, 22.12.2020.
Juridiskais pamats	LESD 53. panta 1. punkts, 114. panta 1. punkts un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.2.2021.
Datums, kad pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	243/1/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu par digitālās darbības noturību, kura mērķis ir nodrošināt juridisku skaidrību attiecībā uz IKT riska noteikumiem, mazināt regulējuma sarežģītību, izveidot vienotu standartu kopumu, lai mazinātu IKT riskus, un veicināt saskaņotu uzraudzības pieeju, vienlaikus nodrošinot juridisko noteiktību un vajadzīgās garantijas arī finanšu uzņēmumiem un IKT pakalpojumu sniedzējiem. Digitālās darbības noturība ne tikai palielina nozares noturību pret IKT riskiem, bet tā ir arī vairāku ieinteresēto personu, tostarp klientu, ieguldītāju un darbinieku, interesēs un palīdz īstenot ilgtspējīgu attīstību.

1.2. EESK iesaka uzlabot digitālās darbības noturības efektivitāti ar šādiem pasākumiem.

1.2.1. Digitālās darbības noturības priekšlikuma darbības jomā iekļaut jebkuru kritiski svarīgu finanšu pakalpojumu sniedzēju, kas izstrādā finanšu darbības, un izslēgt no tās IKT pakalpojumu izmantošanu funkcijām, kas nav kritiski svarīgas.

1.2.2. Nodrošināt digitālās darbības noturības definīcijas un darbības jomas saskaņotību ar prasībām, kas noteiktas Eiropas uzraudzības iestāžu (EUI) spēkā esošajās pamatnostādnēs.

1.2.3. Attiecībā uz IKT pārvaldību dot priekšroku satvaram, kas vērst uz principos un riska faktoros balstītu pieeju, kura veicinātu tādu kontroļu īstenošanu, kas ir nākotnes prasībām atbilstošas, elastīgas un samērīgas ar riskiem.

1.2.4. Attiecībā uz incidentiem, kas saistīti ar IKT, veikt pilnīgu saskaņošanu ar Finanšu stabilitātes padomes kiberincidentu reaģēšanas un atkopšanas rīkkopu (FSB's *Cyber Incident Response and Recovery toolkit*).

1.2.5. Attiecībā uz digitālās darbības noturības testēšanu uzsvērt ne tikai finanšu iestādes lielumu, bet arī pakalpojuma sarežģītību un kritiski svarīgo raksturu, vairoties no obligātiem ārpalpojumiem, ko sniedz ierobežots ārēju testētāju skaits, un testēšanas rezultātu savstarpēju atzīšanu.

1.2.6. Prasības attiecībā uz ārpalpojumu izmantošanu konsolidēt vienotā noteikumu kopumā, lai nodrošinātu juridisko noteiktību visiem tirgus dalībniekiem un droši ievērotu uzraudzības prasības.

1.2.7. Pilnībā izpildīt galveno pārraugu ieteikumus un ieviest skaidru uzdevumu un pienākumu kopumu dažādām iestādēm, kas iesaistītas kritiski svarīgu trešo personu, kas sniedz IKT pakalpojumus (*critical third-party service providers – CTPP*) pārraudzībā.

1.2.8. Nodrošināt piekļuvi par kritiski svarīgiem uzskatītiem ārpalpojumiem, ko veic trešās valstīs reģistrētas trešās personas, kas sniedz IKT pakalpojumus (*third party providers – TPP*), lai neierobežotu uzņēmumu līgumslēgšanas brīvību un spēju piekļūt augstas pievienotās vērtības pakalpojumu sniedzēju pakalpojumiem.

1.2.9. Soda režīmā ietvert samērīgumu, lai novērstu stimulu trūkumu, kas IKT pakalpojumu sniedzējiem traucē sniegt pakalpojumus ES finanšu vienībām, un atteikties no pašreizējās atsaucēs uz apgrozījumu pasaulē.

1.2.10. Nodrošināt skaidrību attiecībā uz uzņēmumu spēju apmainīties ar informāciju par kiberdraudiem, nodrošinot, ka šādi mehānismi tiek ieviesti brīvprātīgi, un lai priekšlikumā par digitālās darbības noturību tiktu iekļauts skaidrs noteikums, kas ļauj apmainīties ar persondatiem.

1.2.11. Paaugstināt mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas definēti atbilstoši Komisijas Ieteikuma 2003/361/EK⁽¹⁾ I pielikuma 2. panta 2. punktam – uzņēmums, kurā nodarbinātas mazāk nekā 50 personas un kura gada apgrozījums un/vai gada bilances kopsumma nepārsniedz 10 miljonus EUR – priekšlikumā noteiktās robežvērtības un samazināt to prasību skaitu, kas ir jāpiemēro mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, nodrošinot samērīgumu ar uzņēmuma digitālā riska profilu saistībā ar iespējamo ietekmi, varētu apsvērt kā iespēju.

1.3. EESK atbalsta pilnvaru piešķiršanu galvenajiem pārraugiem, lai tie varētu veikt CTPP revīzijas un pārbaudes procedūras, jo galvenie pārraugi tādējādi gūtu labāku izpratni par riskiem, ko varētu radīt CTPP, un tas varētu palīdzēt racionalizēt banku ārpalpojumu procedūras.

2. Pamatojums

2.1. Eiropas patērētāji un uzņēmumi arvien vairāk izmanto digitālos finanšu pakalpojumus, un vienlaikus tirgus dalībnieki izmanto aizvien vairāk novatorisku risinājumu, kas balstīti jaunās tehnoloģijās. Digitālā pārveide ir būtiska Eiropas atveseļošanai un ilgtspējīgas un noturīgas Eiropas ekonomikas izveidei.

2.2. Saskaņā ar Eiropas Komisijas prioritātēm sagatavot Eiropu digitālajam laikmetam un veidot tādu nākotnes prasībām atbilstošu ekonomiku, kas darbotos cilvēku labā, Komisija ir nākusi klajā ar **digitālās finanšu darbības paketi**. Tajā ir izklāstīti pasākumi, kuru mērķis ir vairāk atraisīt un atbalstīt digitālā finansējuma potenciālu inovācijas un konkurences jomā, vienlaikus mazinot ar to saistītos riskus.

2.3. Papildus priekšlikumam par digitālās darbības noturību digitālās finanšu darbības pakete ietver jaunu stratēģiju par digitālo finansējumu ES finanšu sektoram⁽²⁾ un priekšlikumu regulai par kryptoaktīvu tirgiem kopā ar priekšlikumu regulai par izmēģinājuma režīmu attiecībā uz tirgus infrastruktūrām, kuru pamatā ir sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija⁽³⁾.

⁽¹⁾ OV L 124, 20.5.2003., 36. lpp.

⁽²⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/534 "ES digitālā finansējuma stratēģija" (sk. šā Oficiālā Vēstneša 27. lpp.).

⁽³⁾ Sk. EESK atzinumu ECO/534 "Kriptoaktīvi un sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija" (sk. šā Oficiālā Vēstneša 31. lpp.).

2.4. **Digitālās darbības noturība** ir uzņēmumu spēja nodrošināt, ka tie var izturēt visu veidu traucējumus un draudus, kas saistīti ar informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT). Finanšu sektora aizvien pieaugošā atkarība no programmatūras un digitālajiem procesiem nozīmē, ka ar IKT saistīti riski ir finanšu jomas neatņemama sastāvdaļa. Finanšu uzņēmumi ir kļuvuši par mērķiem kibernetiskiem uzbrukumiem, kuru dēļ patērētājiem un uzņēmumiem rodas nopietni finansiāli zaudējumi un kaitējums reputācijai. Šie riski ir labi jāizprot un jāpārvalda, it īpaši spriedzes laikā.

2.5. Lai gan reformas, kas sekoja 2008. gada finanšu krīzei, nostiprināja ES finanšu sektora noturību, IKT riski tika risināti tikai netieši. Visaptveroša Eiropas līmeņa tiesiskā regulējuma trūkums attiecībā uz digitālās darbības noturību noveda pie palāvības uz valstu regulatīvajām iniciatīvām. Tomēr tām ir ierobežota pārrobežu efektivitāte, un tās ir izraisījušas vienotā tirgus sadrumstalotību, kas apdraud ES finanšu sektora stabilitāti un integritāti. Ņemot to vērā, Komisija ierosina izveidot visaptverošu satvaru ES finanšu vienību digitālās darbības noturības nodrošināšanai.

2.6. **Tiesību akta priekšlikuma par digitālās darbības noturību** ⁽⁴⁾ mērķis ir uzlabot un racionalizēt finanšu vienību veikto IKT riska pārvaldību, ieviest IKT sistēmu rūpīgu noturības testēšanu, sekmēt informācijas apmaiņu, palielināt uzraugu informētību par kiberriskiem un ar IKT saistītiem incidentiem, ar ko saskaras finanšu vienības, kā arī piešķirt finanšu uzraudzības iestādēm pilnvaras pārraudzīt riskus, ko rada finanšu vienību atkarība no trešām personām, kuras sniedz IKT pakalpojumus. Priekšlikuma mērķis ir arī izveidot konsekventu mehānismu ziņošanai par incidentiem, kas varētu palīdzēt mazināt administratīvo slogu finanšu vienībām un stiprināt uzraudzības efektivitāti.

2.7. Komisija ir iesniegusi arī priekšlikumu direktīvai ⁽⁵⁾, jo ir jānosaka pagaidu atbrīvojums attiecībā uz daudzpusējām tirdzniecības sistēmām un jāgroza vai jāprecizē daži noteikumi spēkā esošajās ES finanšu pakalpojumu direktīvās, lai sasniegtu priekšlikuma par digitālās darbības noturību mērķus.

2.8. IKT nozare ir viena no lielākajām pasaules industrijām, un tiek lēsts, ka tās tirgus vērtība 2019. gadā bija vairāk nekā pieci triljoni USD, bet līdz 2022. gadam tā pārsniegs sešus triljonus USD. Nepārtrauktā izaugsme ir atgādinājums par tehnoloģiju aizvien pieaugošo izplatību un nozīmi mūsdienu sabiedrībā. Saskaņā ar leģislatīvā priekšlikuma ietekmes novērtējumu **finanšu sektors ir pasaulē lielākais IKT lietotājs, kas veido aptuveni 20 % no visiem IKT izdevumiem.**

2.9. **Covid-19 pandēmija ir veicinājusi digitālo finanšu pakalpojumu pieaugumu**, savukārt finanšu iestāžu filiāļu tīkli joprojām netiek pietiekami izmantoti. Tas veicinās ieguldījumus digitālos pašapkalpošanās instrumentos, atvērto finanšu (*open finance*) lietotnēs un pakalpojumos ar pievienoto vērtību. Kopumā pašreizējā situācija finanšu iestādēm liks vairāk ieguldīt IT infrastruktūrā, par prioritāti noteikt kritiski svarīgu darba slodžu migrēšanu un atjaunināt esošās lietotnes. Eiropas finanšu sektorā jau notiek ievērojama digitālā pārveide, un tā spēja konkurēt globālā mērogā lielā mērā būs atkarīga no Eiropas iestāžu spējas izmantot savā labā vismodernākās tehnoloģijas.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. **EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas pieņemto priekšlikumu par digitālās darbības noturību**, kurš apmierina daudzas finanšu sektora prasības un kura mērķis ir radīt juridisku skaidrību attiecībā uz IKT riska noteikumiem, mazināt regulējuma sarežģītību un administratīvo slogu, kas rodas finanšu iestādēm visā ES piemēroto atšķirīgo noteikumu dēļ. Digitālās darbības noturība ne tikai palielina sektora noturību pret IKT riskiem, bet ir arī vairāku ieinteresēto personu, tostarp klientu, ieguldītāju un darbinieku, interesēs un palīdz īstenot ilgtspējīgu attīstību.

3.2. EESK uzskata, ka digitālās darbības noturība ir svarīgs solis virzībā uz vienota standartu kopuma izveidi IKT risku mazināšanai un saskaņotas uzraudzības pieejas veicināšanai, tomēr būtu jārikojas piesardzīgi, lai neradītu papildu šķēršļus, kas varētu liegt ES finanšu iestādēm piedalīties globālajā inovatīvajā procesā.

⁽⁴⁾ COM(2020) 595 final.

⁽⁵⁾ COM(2020) 596 final.

3.3. EESK uzskata, ka ES pārvaldes iestāžu galvenais mērķis ir panākt samērīgu un riskā balstītu regulējumu, kas nodrošinātu uzraudzības iestādēm instrumentus savu uzdevumu risināšanai, vienlaikus nodrošinot juridisko noteiktību un vajadzīgos aizsardzības pasākumus finanšu uzņēmumiem un IKT pakalpojumu sniedzējiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Darbības joma un regulējuma pārklāšanās problēmas

4.1.1. Papildu attiecīgu finanšu tirgu dalībnieku iekļaušana

EESK atzīst un atzinīgi vērtē to, ka ierosinātie tiesību akti attiecas uz plašu finanšu tirgu dalībnieku loku un ka tie nodrošinās tajos ietvertu prasību konsekventu piemērošanu visā ES finanšu sektorā, tomēr tā iesaka ES politikas veidotājiem iekļaut arī tādus finanšu dalībniekus, kas netiek uzskatīti par ietilpstošiem ierosināto tiesību aktu darbības jomā, piemēram, hipotekāro kredītu un patēriņa kredītpakalpojumu sniedzējus, – atbilstīgā apmērā atkarībā no riska, ko tie var radīt sistēmai. Visiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem, kas izstrādā vienas un tās pašas darbības un uzņemas vienādus riskus, būtu jāpiemēro vienādi noteikumi un uzraudzība, lai nodrošinātu vienādu minimālo digitālās noturības satvaru, kas aizsargā patērētājus un finanšu stabilitāti.

4.1.2. Konsekvence starptautiskā un ES līmenī, kā arī ar spēkā esošajiem noteikumiem

Ir būtiski nodrošināt skaidrību uzņēmumiem, jo īpaši tiem, kas darbojas pāri robežām, nodrošinot, ka definīcijas un termini ir konsekventi, un nepieļaujot dublēšanos, pārklāšanos un dažādas interpretācijas par to, kā atšķirīgās jurisdikcijās izpildīt līdzīgas normatīvās prasības. EESK iesaka ES politikas veidotājiem grozīt darbības noturības definīciju, lai to pielīdzinātu Bāzeles Banku uzraudzības komitejas (*Basel Committee on Banking Supervision – BCBS*) definīcijai ⁽⁶⁾, un nodrošināt, ka tā ir vadošais regulējums, ko piemēro ES finanšu iestādēm, lai novērstu risku radīt pretrunas ar citiem regulējumiem. Turklāt daudzi priekšlikumā par digitālās darbības noturību noteiktie principi un prasības jau ir definētas esošajās pamatnostādnēs par ārpakalpojumiem ⁽⁷⁾. Arī IKT riski un drošības riska pārvaldības prasības jau ir noteiktas EBI pamatnostādnēs. Ļoti svarīgi būs nodrošināt digitālās darbības noturības definīcijas un darbības jomas saskaņotību ar prasībām, kas izklāstītas spēkā jau esošajās pamatnostādnēs, lai panāktu ES normatīvo prasību saskaņošanu.

4.1.3. Tāpat EESK iesaka Eiropas Komisijai nodrošināt, lai pārskatāmajā Tīklu un informācijas drošības (TID) direktīvā un priekšlikumā par digitālās darbības noturību būtu vienādas definīcijas un prasības attiecībā uz finanšu vienību drošības incidentu ziņošanas politiku.

4.2. IKT riska pārvaldība

Daži regulējuma elementi ir pārāk koncentrēti uz atbilstību noteikumiem, nevis uz to, kā uzņēmumi var parādīt rezultātus, izmantojot principos un riska faktoros balstītu pieeju. Tā kā tie ir pārāk preskriptīvi un detalizēti, pastāv risks, ka laika gaitā, attīstoties kiberriskam un IKT riska ainavai, tie var novecot. EESK iesaka izmantot vairāk principos un riska faktoros balstītu pieeju, kura veicina tādu kontroļu īstenošanu, kas ir nākotnes prasībām atbilstošas, elastīgas, proporcionālas un samērīgas ar riskiem.

4.3. Ar IKT saistīti incidenti

EESK iesaka nodrošināt, ka nesen publicētā Finanšu stabilitātes padomes (FSP) kiberincidentu reaģēšanas un atkopšanas (*Cyber Incident Response and Recovery – CIRR*) rīkkopa ⁽⁸⁾, kas nodrošina paraugpraksi ziņošanai par incidentiem, un priekšlikumā par digitālās darbības noturību paredzētā ar IKT saistīto incidentu pārvaldība, klasifikācija un ziņošana par tiem ir pilnībā saskaņotas. Ir vērojama pārklāšanās, kas rada regulatīvu nenoteiktību un uzņēmumiem palielina regulatīvo slogu.

⁽⁶⁾ Bāzeles Banku uzraudzības komiteja, *Darbības noturības principi*, 2020. gada 6. novembris.

⁽⁷⁾ Piemēram, EBI un Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes (EAAPI) izstrādātajās, kā arī Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes (EVTI) pamatnostādņu projektā, par kuru notika apspriešanās.

⁽⁸⁾ Finanšu stabilitātes padome, *Final Report on Effective Practices for Cyber Incident Response and Recovery* (Galīgais ziņojums par efektīvu praksi, reaģējot uz kiberincidentiem un tos atkopjot), 2020. gada 19. oktobris.

4.4. Digitālās darbības noturības testēšana

4.4.1. Lai arī EESK atzinīgi vērtē Eiropas mēroga draudu vadītas ielaušanās testu (DVIT) režīma ieviešanu visā ES, jo tas palielinās efektivitāti un mazinās sadrumstalotību, EESK iesaka iestādēm pievērst uzmanību ne tikai finanšu iestādes lielumam un darbības tvērumam, bet arī pakalpojuma sarežģītībai un kritiskumam, ņemot vērā proporcionalitātes principu, kur tas nepieciešams, lai novērstu atšķirību starp visu finanšu iestāžu pamattestēšanu un nozīmīgu finanšu iestāžu padziļinātu testēšanu, un nodrošināt, ka klienti no mazākām finanšu vienībām ir vienlīdz aizsargāti un visu finanšu vienību starpā tiek nodrošināti vienlīdzīgi konkurences apstākļi.

4.4.2. EESK iesaka testēšanas uzticēšanu ārējiem testētājiem nenoteikt par obligātu, jo ārēju testētāju skaits ir ierobežots. Uzņēmumiem var būt savas iekšējās testēšanas komandas, kas pārzina uzņēmumu vidi un spēj ātri pārorientēties uz padziļinātiem un mērķtiecīgākiem testiem.

4.4.3. Trešo personu, kas sniedz IKT pakalpojumus, iekļaušana DVIT režīmā būtu jāpārskata. Tas, ka trešās personas, kas sniedz IKT pakalpojumus, drīkst apkalpot virkni klientu, varētu novest pie ievērojamas testēšanas dublēšanās, kas savukārt varētu radīt būtiskus riskus attiecīgajai trešai personai, kura sniedz IKT pakalpojumus, un tās apkalpotajiem klientiem.

4.4.4. Turklāt EESK iesaka skaidri norādīt uz **testēšanas rezultātu savstarpēju atzīšanu**, jo tā ļauj mazināt risku un palīdz nodrošināt raitu vienotā tirgus darbību, kā arī izvairīties no izmaksu pieauguma finanšu vienībām, kas darbojas pāri robežām.

4.5. Ar kritiski svarīgām trešām personām, kas sniedz IKT pakalpojumus, (CTPP) saistītā riska un pārraudzības sistēmas pārvaldība

4.5.1. Nodrošināt atbilstību pašreizējām ārpalpojumu sniegšanas pamatnostādnēm

EESK atzinīgi vērtē to, ka ar priekšlikumu par digitālās darbības noturību uz visiem finanšu tirgus dalībniekiem visā Eiropā tiek attiecināts vienots tiesiskais regulējums ar trešām personām, kas sniedz IKT pakalpojumus, saistītu risku stabilai pārvaldībai. Tomēr būs svarīgi nodrošināt pilnīgu saskaņotību starp šo kopējo pamatu, kas izklāstīts vispārīgajos principos (25., 26. un 27. pants), un pašreizējiem noteikumiem, piemēram, Eiropas uzraudzības iestāžu (EUI) pamatnostādnēm par ārpalpojumu sniegšanu (t. i., atrisināt piemērošanas jomā pastāvošo dihotomiju starp “ārpalpojumiem” un “trešo personu pakalpojumiem”⁽⁹⁾). Turklāt EESK uzskata, ka ES iestādēm šī ir lieliska iespēja prasības par ārpalpojumu izmantošanu konsolidēt vienotā regulā, kura būtu pietiekami detalizēta, lai ļautu izvairīties no interpretācijas atšķirībām, un kura varētu ieviest juridisku noteiktību visiem tirgus dalībniekiem un ļautu uzticami izpildīt uzraudzības prasības.

4.5.2. Prasības, kas attiecas uz ārpalpojumu sniedzējiem uzticētām kritiski svarīgām vai nozīmīgām darbībām

Lai saglabātu uz risku orientētu fokusu, regulā konkrētāk jānorāda, kā, piemērojot 25. panta 2. punktu, tiks piemērots proporcionalitātes princips, precizējot prasības, kas būtu attiecināmas uz ārpalpojumu sniedzējiem uzticētām kritiski svarīgām vai nozīmīgām darbībām, un prasības, kas būtu piemērojamas pārējām darbībām⁽¹⁰⁾. EESK iesaka noteikt, ka IKT pakalpojumu izmantošana nekritiskām funkcijām neietilpst priekšlikuma par digitālās darbības noturību darbības jomā.

4.5.3. Tiešas pārraudzības sistēma attiecībā uz kritiski svarīgām trešām personām (CTPP), kas sniedz IKT pakalpojumus

EESK atzinīgi vērtē tiešas pārraudzības sistēmas ieviešanu, kas arī bez ES horizontālas, visas nozares aptverošas, sistēmas ļaus finanšu iestādēm pastāvīgi uzraudzīt CTPP darbību. Ierosinātajā regulā ES iestādēm būtu jāatzīst, ka, pateicoties to darbības nemitīgai uzraudzībai, finanšu iestāžu pakļautība riskam mazinās, ja šajā uzraudzībā nonāk kāds no kritiski svarīgiem IKT pakalpojumu sniedzējiem. Tāpēc šai jaunajai pārraudzības sistēmai būtu jāpalīdz arī racionalizēt banku ārpalpojumu procedūras, atvieglojot daļu no sloga, ar ko pašlaik saskaras finanšu vienības, piemēram, saistībā ar tādām revīzijas un pārbaudes procedūrām, kas jāveic attiecībā uz TPP, kurus uzskata par kritiski svarīgiem.

⁽⁹⁾ Runājot par trešo personu, kas sniedz IKT pakalpojumus, riska stabilas pārvaldības pamatprincipiem, priekšlikumā par digitālās darbības noturību ir atsauce tikai uz “IKT TPP pakalpojumiem” (V nodaļa), bet EBI pamatnostādņu par ārpalpojumu izmantošanu tvērumis ir balstīts uz ārpalpojumu definīciju, kas nozīmē, ka darbību veic atkārtoti vai pastāvīgi (26. punkts). EBI pamatnostādnēs ir arī noteikts to izņēmumu saraksts, kurus neuzskata par ārpalpojumiem (28. punkts).

⁽¹⁰⁾ Arī šajā gadījumā “kritiski svarīgu vai nozīmīgu funkciju” definīciju būs svarīgi saskaņot gan priekšlikumā par digitālās darbības noturību, gan EBI pamatnostādnēs par ārpalpojumu izmantošanu. EBI pamatnostādnēs konkrēti ir definēti faktori, kas finanšu iestādēm būtu jāņem vērā, vērtējot, vai ārpalpojumu izmantošana attiecas uz funkciju, kas ir kritiski svarīga vai nozīmīga (29., 30. un 31. pants).

4.5.4. EESK atbalsta galveno pārraugu pilnvarošanu veikt *CTPP* revīzijas un pārbaudes procedūras, jo galvenie pārraugi tādējādi gūtu labāku izpratni *CTPP* iespējami radītiem riskiem, no pirmavota iegūstot zināšanas par to procesiem un apstākļiem, nevis paļaujoties uz pašreizējiem uzraudzīto finanšu iestāžu ziņojumiem un valstu kompetento iestāžu veiktajām pārbaudēm. Lai arī finanšu vienību riska mazināšanas politikas un juridiskie pienākumi būtu jāsauglabā, tomēr, ja galvenais pārraugis jau ir veicis pārbaudes un revīzijas, finanšu iestādēm būtu jāgūst labums no šā papildu drošības līmeņa un minētais tām nebūtu jāveic vēlreiz.

4.5.5. Galvenais pārraugis un valsts kompetentās iestādes

Kad pārraudzības process ir pabeigts, atbilstīgi galvenā pārrauga ieteikumiem rīkojas valstu kompetentās iestādes, kurām var būt pašām sava pieeja, kā īstenot galvenā pārrauga secinājumus attiecībā uz izraudzītajiem *CTPP*. EESK iesaka nodrošināt pilnīgu skaidrību par dažādo iestāžu uzdevumiem un pienākumiem, lai nepieļautu situāciju, kad atkarībā no attiecīgās kompetentās iestādes dažāda interpretācija katru *CTPP* klientu ietekmē atšķirīgi. Tādējādi tiktu mazināts sadrumstalotības risks. Ņemot vērā 37. panta pašreizējo neskaidrību par to saistošo raksturu, šie ieteikumi būtu arī jāpadara pilnīgi izpildāmi.

4.5.6. *CTPP* izmantošanas apturēšana

Ar priekšlikumu par digitālās darbības noturību valstu finanšu regulatoriem ir dotas pilnvaras pieprasīt klientiem uz laiku apturēt vai pārtraukt IKT pakalpojumu sniedzēja izmantošanu, kamēr nav novērsti ieteikumos norādītie riski. Prasība nekavējoties pārtraukt sadarbību ar *CTPP* noteikti ietekmētu pašreizējo vai turpmāko uzņēmējdarbības un komerciālo lēmumu pieņemšanu (piemēram, atturētu no ieguldījumiem Eiropas Savienībā) un, iespējams, ietekmētu finanšu stabilitāti. Pirms šāda lēmuma pieņemšanas kompetentajām iestādēm līdztekus citiem faktoriem būtu rūpīgi jāanalizē potenciālā negatīvā ietekme, ko pakalpojuma izbeigšana varētu radīt finanšu vienībām, kuras izmanto konkrēto *CTPP* ⁽¹⁾, jānosaka skaidri kritēriji šādai prasībai un jāapsver iespējamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi.

4.5.7. Ja šāda situācija tomēr iestājas, EESK iesaka noteikt, ka finanšu vienības ir jāinformē savlaicīgi un tām būtu jānodomaiņai pietiekami daudz laika.

4.6. Eiropas finanšu uzņēmumu globālās konkurētspējas saglabāšana

4.6.1. Jaunajam regulējumam ir jāsauglabā Eiropas finanšu uzņēmumu spēja piekļūt vismaz tām pašām tehnoloģijām, kādas ir pieejamas to globālajiem konkurentiem. ES finanšu uzņēmumi konkurē globālā mērogā, un gaidāmais ES tiesiskais regulējums nedrīkstētu radīt šiem ES uzņēmumiem neizdevīgus apstākļus, ierobežojot to piekļuvi vismodernākajām tehnoloģijām, kamēr šādu tehnoloģiju nodrošinātāji atbilst ES standartiem attiecībā uz noturību un drošību.

4.6.2. Trešās valstīs reģistrēti TPP

Regulai nebūtu jāierobežo iespēja izmantot ārpalpojumu, kas tiek uzskatīti par kritiski svarīgiem trešās valstīs reģistrētiem TPP. Šis ierobežojums noteikti ierobežotu atsevišķu vienību līgumslēgšanas brīvību un Eiropas finanšu iestāžu spēju piekļūt pakalpojumiem, ko sniedz pakalpojumu sniedzēji ar augstu pievienoto vērtību, kuru skaits Eiropā, visticamāk, nebūs pietiekams. Tas ir vēl svarīgāk tāpēc, ka ierosinātā pārraudzības sistēma attiecas tikai uz finanšu sektoru, radot nevienlīdzīgu konkurences apstākļus citiem dalībniekiem, uz kuriem šī regula neattiecas, un rezultātā varētu palielināties koncentrācijas risks, no kura ar priekšlikumu par digitālās darbības noturību iecerēts izvairīties.

⁽¹⁾ Viens no kritērijiem, ko izmantot, lai atzītu IKT pakalpojumu sniedzēju par kritiski svarīgu, būtu TPP aizvietojamības pakāpe, ņemot vērā reālu alternatīvu trūkumu vai grūtības daļēji vai pilnībā migrēt pakalpojumus (28. panta 2. punkts). Tādā gadījumā finanšu iestādēm būtu sarežģīti pārvest pakalpojumu citam pakalpojumu sniedzējam. Turklāt prasība riskam pakļautām finanšu iestādēm pāriet pie cita pakalpojumu sniedzēja galu galā veicinātu koncentrācijas palielināšanu Eiropas tirgū, kas būtu tieši pretrunā šīs regulas iecerei.

4.6.3. Soda sankcijas, pamatojoties uz apgrozījumu pasaulē

Priekšlikumā par digitālās darbības noturību ir paredzētas soda sankcijas attiecībā pret IKT pakalpojumu sniedzēju globālo apgrozījumu, ja tie neievēro ES finanšu uzraudzības iestāžu prasības. Šo sodu nesamērīga piemērošana varētu atturēt globālus IKT pakalpojumu sniedzējus no ES finanšu uzņēmumu apkalpošanas, bet tas varētu *de facto* ierobežot ES finanšu uzņēmumu pakalpojumu sniedzēju izvēli. Turklāt tas atturētu trešās personas, kas sniedz IKT pakalpojumus, bet nav kritiski svarīgas (nav CTPP), no pievienošanās pārraudzības režīmam, jo tās baidītos no sodīšanas ar nesamērīgiem naudas sodiem un tādējādi mazinātu konkurenci augšupējā tirgū. EESK iesaka sodu režīmā ieviest samērīguma līmeni, kas ir svarīgi, lai neradītu stimulu trūkumu IKT pakalpojumu sniedzējiem, kuri vēlas sniegt pakalpojumus ES finanšu vienībām.

4.7. Informācijas apmaiņas kārtība

4.7.1. Savlaicīga informācijas apmaiņa ir svarīga, lai efektīvi noteiktu uzbrukumu vektorus un izolētu un novērstu iespējamus draudus, tāpēc EESK atzinīgi vērtē noteikumu par brīvprātīgas informācijas apmaiņas veicināšanu starp finanšu iestādēm par kiberdraudiem.

4.7.2. EESK arī iesaka ES iestādēm kā vienu no šā priekšlikuma nosacījumiem paredzēt skaidru pamatu persondatu (piemēram, IP adresu) apmaiņai, jo tas mazinātu nenoteiktību un palielinātu finanšu vienību spēju uzlabot savas aizsardzības spējas, labāk apzināt draudus un mazināt kaitīgas ietekmes izplatīšanās risku to starpā. Datu konfidencialā/sensitīvā rakstura dēļ ir vajadzīga lielāka skaidrība.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija””

(COM(2020) 575 final)

(2021/C 155/07)

Ziņotājs: **Krzysztof BALON**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 11.11.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	25.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	237/2/22

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka ar Atveseļošanas un noturības mehānisma regulu⁽¹⁾ beidzot ir apstiprināta pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru patiesas līdzdalības nozīme nacionālo atveseļošanas un noturības plānu izstrādē. Tāpat EESK atbalsta to, ka ir noteikts saistošs nosacījumu princips, ar kuru saskaņā valdībām būs pienākums iesaistīt sociālos partnerus un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas nacionālo atveseļošanas un noturības plānu un citu daudzgadu finanšu shēmas (DFS) instrumentu plānošanā un īstenošanā, pamatojoties uz ES līmenī noteiktu standartu minimumu.

1.2. EESK ir pārliecināta, ka ekonomikas attīstību veicinošas vides stiprināšana un pirmām kārtām vienotā tirgus turpmāka pilnvērtīga darbība ir būtiska, lai 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijas ietvaros efektīvi īstenotu kopīgus pasākumus un sekmīgi ieviestu Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismu. Tas jo īpaši attiecas uz personu brīvas pārvietošanās un preču brīvas aprites traucējumu novēršanu. Atvērtu robežu saglabāšana Šengenas zonā ir joprojām izšķiroši svarīgs jautājums, kas skar gan atveseļošanu un noturības palielināšanu, gan Eiropas solidaritātes un identitātes atbalstīšanu. EESK uzskata, ka dalībvalstīm nebūtu jāievieš nekādi noteikumi, kas tieši vai netieši ierobežo brīvu pārvietošanos, ja vien tie nav koordinēti ES līmenī.

1.3. EESK konstatē, ka publiskajam parādam, kas radies Atveseļošanas un noturības mehānisma programmu finansēšanai paredzēto aizņēmumu dēļ, nevajadzētu radīt slogu nākamajām paaudzēm Eiropas Savienībā. Šajā sakarā EESK iesaka dalībvalstīm mehānisma līdzekļus atvēlēt budžeta izdevumiem, kas saistīti ar pašreizējo krīzi, un izmantot to kā iespēju padarīt mūsu ekonomiku un sabiedrību ilgtspējīgu un taisnīgu. EESK arī atzīst, ka ir nepieciešams veikt publiskus ieguldījumus infrastruktūrā un izglītībā, lai nākamajām paaudzēm nodrošinātu ekonomisko, sociālo un vides ilgtspēju. Turklāt ilgtermiņā tādējādi tiks nodrošināts pamats labklājībai, ienākumiem un konkurētspējai.

1.4. Vienlaikus, ņemot vērā to, ka mehānisma ietvaros paredzētie aizdevumi ir ārkārtas līdzeklis ārkārtas apstākļos, EESK ierosina apsvērt iespēju, ka ES fiskālajā sistēmā vidējā termiņā tos neieskaita dalībvalsts budžeta deficītā. Turklāt ir jāturpina īstenot fiskālo politiku, kas atbalsta ekonomikas attīstību. Tāpēc EESK brīdina, ka nevajadzētu pārāk agri pārtraukt atbalsta pasākumus, piemēram, vispārējo izņēmuma klauzulu, un aicina izstrādāt jaunus fiskālos noteikumus, kas atspoguļotu sociālo un ekonomisko situāciju pēc pandēmijas.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).

1.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka Covid-19 pandēmijas radītie problēmuzdevumi ir pienācīgi risināti 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā atbilstoši Eiropas zaļā kursa nostādņēm. Tas nozīmē, ka turpināsies centieni veicināt ilgtspējīgāku un sociāli iekļaujošāku ekonomikas modeli un jo īpaši pāriet no pašreizējā izaugsmes modeļa uz videi draudzīgu. Tomēr EESK uzsver, ka sekmīgas zaļās pārkārtošanās priekšnoteikums ir nacionālo atveseļošanas un noturības plānu atbilstība taisnīgas pārkārtošanās teritoriālajiem plāniem, kas ierosināti Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros.

1.6. EESK uzskata, ka digitālās pārkārtošanās mērķis ir ne vien veicināt produktivitātes pieaugumu, bet arī uzlabot visu ES iedzīvotāju izglītību un palielināt viņu līdzdalību politiskajā, sabiedriskajā un kultūras dzīvē. Lai veicinātu vienlīdzīgu piekļuvi digitālajai infrastruktūrai, aprīkojumam un prasmēm, īpaša uzmanība būtu jāpievērš vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti, sociālās atstumtības riskam pakļautiem cilvēkiem un citām neaizsargātām grupām. EESK uzskata, ka vienam no digitālās pārkārtošanās mērķiem vajadzētu būt visiem ES iedzīvotājiem nodrošināta vispārēja piekļuve ātrdarbīgam internetam kā sabiedriskajam pakalpojumam, kas sniegts bez maksas.

1.7. EESK ir sarūgtināta, ka, jo īpaši ņemot vērā steidzamo nepieciešamību konsekventi īstenot Eiropas sociālo tiesību pilāru, stratēģijā pārāk maza uzmanība pievērsta sociālajiem jautājumiem. Tāpēc Komiteja ar bažām norāda, ka stratēģijā ierosinātā pieeja nav pilnībā ilgtspējīga. Centieni strauji pārkārtoties uz zaļu un digitālu ekonomiku nedrīkst vēl vairāk palielināt nabadzību un padziļināt sociālo atstumtību. Ļoti svarīgi būs nodrošināt vienmērīgu ekonomikas atveseļošanas ieguvumu sadali; tas ne tikai sekmēs sociālo taisnīgumu, bet arī stabilizēs pieprasījumu kā ekonomikas atveseļošanas priekšnoteikumu.

1.8. EESK uzskata, ka jauniešu pašreizējā sociālekonomiskā situācija, tostarp tādu svarīgu dzīves lēmumu atlikšana kā ģimenes izveide, varētu negatīvi ietekmēt ES turpmāko attīstību. Tāpēc Komiteja aicina raiti ieviest pastiprinātu "Garantiju jauniešiem" un ar to saistītās iniciatīvas.

1.9. EESK uzskata, ka vienam no publisko finanšu stabilitātes nodrošināšanas pasākumiem vajadzētu būt esošo instrumentu efektivitātes palielināšanai un tādu jaunu instrumentu ieviešanai gan ES, gan dalībvalstu līmenī, kas veicinātu cīņu pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nedeklarētu darbu, ar darba tiesību atbilstīgas aizsardzības trūkumu saistīto ēnu ekonomiku, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un korupciju, tostarp saistībā ar transnacionālām korporācijām.

1.10. EESK iesaka Eiropas Komisijas (EK) ierosinātās kopīgās koordinētās Eiropas pamatiniciatīvas pārskatīt tā, lai tajās vairāk tiktu ņemti vērā pārkārtošanās sociālie aspekti, kā arī papildināt šo iniciatīvu sarakstu ar sociālās ekonomikas attīstību saistībā ar Eiropas rīcības plānu sociālās ekonomikas jomā un nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi cenas ziņā pieejamām un augstas kvalitātes veselības aprūpes sistēmām un sociālajiem pakalpojumiem.

1.11. EESK iesaka Eiropas Komisijai izstrādāt papildu dokumentu, kurā skaidrāk un vienkāršāk būtu izklāstīts paziņojuma saturs, lai to varētu apspriest pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

2. Ievads

2.1. EK 2020. gada 17. septembrī publicēja paziņojumu "2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija" ⁽²⁾, bet 2020. gada 11. novembrī lūdza EESK izstrādāt atzinumu šajā jautājumā. EESK pilnībā atbalsta Komisijas paziņojuma vadošo domu, ka jāaizsargā ES iedzīvotāji, viņu veselība un darbvietas, vienlaikus visā ES nodrošinot taisnīgumu, noturību un makroekonomisko stabilitāti pēkšņas un dziļas recesijas situācijā, ko izraisījusi Covid-19 pandēmija.

2.2. Stratēģijā galvenā uzmanība ir pievērsta Covid-19 pandēmijas izraisītās pēkšņas un dziļas recesijas pārvarēšanai, vienlaikus saglabājot netraucētu vienotā tirgus darbību un ilgtspējīgu, taisnīgu un demokrātisku pārkārtošanos uz Eiropas zaļo kursu saskaņā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Šajā sakarā EESK konstatē: lai gan EK dokumenta virsrakstā ir pieminēts 2021. gads, tā saturs drīzāk attiecas uz vidēja termiņa perspektīvu.

⁽²⁾ COM(2020) 575 final.

2.3. Komisija norāda, cik izšķirīgi svarīga ir Eiropadomes 2020. gada 21. jūlijā panāktā vienošanās par nākamo DFS un *Next Generation EU* iniciatīvu, tostarp par Atveseļošanas un noturības mehānismu. Šī vienošanās kopā ar Eiropas Parlamentu tika apstiprināta 2020. gada decembrī, un tas ļāva attiecīgajiem tiesību aktiem stāties spēkā ES līmenī. Tomēr tikpat svarīgi ir tas, lai dalībvalstis saskaņā ar savām attiecīgajām konstitucionālajām prasībām ātri apstiprinātu Lēmumu par pašu resursiem, jo tas ļautu Komisijai aizņemties tirgus finansējumu šā mehānisma programmu finansēšanai.

2.4. EESK piekrīt paziņojumā paustajam viedoklim, ka vienotā tirgus turpmāka pilnvērtīga darbība ir būtiska, lai 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijas ietvaros efektīvi īstenotu kopīgus pasākumus un sekmīgi ieviestu Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismu. Tas jo īpaši attiecas uz personu brīvas pārvietošanās un preču brīvas aprites traucējumu novēršanu. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Padomes 2020. gada 12. oktobrī pieņemto ieteikumu par kopīgu un koordinētu pieeju pasākumiem, kas ietekmē brīvu pārvietošanos⁽³⁾. Atvērto robežu saglabāšana, tostarp robežkontroles neieviešana, Šengenas zonā ir izšķiroši svarīgs jautājums gan atveseļošanas un noturības palielināšanas, gan Eiropas solidaritātes un identitātes atbalstīšanas kontekstā. Dalībvalstīm nav jāievieš nekādi noteikumi, kas tieši vai netieši ierobežo brīvu pārvietošanos, ja vien tie nav koordinēti ES līmenī.

2.5. EESK uzskata, ka pasākumi uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides stiprināšanas jomā ļaus privātajam sektoram pildīt savu lomu, tam piedaloties stratēģijas mērķu sasniegšanā. Šādi pasākumi varētu ietvert administratīvā sloga samazināšanu MVU, ar ienākšanu tirgū saistītu šķēršļu mazināšanu jaunuzņēmumiem, nepieciešamo prasmju trūkuma problēmas risināšanu, uzņēmējdarbības projektu finansēšanas atvieglošanu un noteikumu pielāgošanu jauniem ekonomiskajiem riskiem.

2.6. Vides ilgtspēja, ražīgums, taisnīgums un makroekonomiskā stabilitāte kā galvenās dimensijas, kas noteiktas 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā, veido Eiropas pusgada pamatu un ir dalībvalstu atveseļošanas un noturības plānu pamatprincipi. Vienlaikus EESK norāda, ka iepriekšējos gados Eiropas pusgada kontekstā sniegtie Padomes ieteikumi ir jāpārskata, ņemot vērā to īstenojamību pandēmijas izraisītajos ekonomiskajos un sociālajos apstākļos.

3. Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisms – ceļā uz konkurētspējīgu ilgtspēju

3.1. Atveseļošanas un noturības mehānismam, kas ir *Next Generation EU* iniciatīvas pamatelements, ir jāklūst par vienu no galvenajiem ekonomikas atveseļošanas instrumentiem. Mehānisma efektīva īstenošana līdz 2024. gadam varētu papildus nodrošināt 2 % IKP un radīt 2 miljonus darbvietau⁽⁴⁾. Šajā sakarā EESK uzsver: lai gan īstermiņā mehānisma galvenais uzdevums ir panākt atveseļošanu un palielināt noturību, tā galvenajai funkcijai vidējā termiņā un ilgtermiņā vajadzētu būt zaļās un digitālās pārkārtošanās atbalstīšanai.

3.2. Lai nodrošinātu sinerģiju, dalībvalstis varēs, ievērojot konkrētus nosacījumus, apvienot finansējumu no dažādiem instrumentiem, jo īpaši no ES kohēzijas politikas fondiem un Atveseļošanas un noturības mehānisma. Arī šajā kontekstā dalībvalstīm ir noteikti jāuzlabo spēja apgūt ES finanšu līdzekļus – piemēram, ar piemērotiem tiesiskuma un labas pārvaldības mehānismiem, augstas kvalitātes publisko pārvaldi un efektīvu cīņu pret korupciju, – kā arī Eiropas pusgads jāpielāgo mehānisma darbības uzsākšanai, piemēram, vienotā integrētā dokumentā apvienojot valsts reformu programmu un atveseļošanas un noturības plānu.

3.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka mehānisma ietvaros ir izveidots rezultātu pārskats, ko atjaunina ik pēc sešiem mēnešiem. EESK uzskata, ka tas veicinās pārredzamību, kas varētu ievērojami palielināt uzticēšanos starp dalībvalstīm. Tas arī palīdzēs uzraudzīt līdzekļu sadali un izmantošanu, kā arī izplatīt to valstu paraugpraksi, kurās līdzekļi tiek izmantoti.

3.4. Vienlaikus EESK saskata potenciālus riskus, proti, ka dalībvalstis mehānisma līdzekļus varētu izmantot budžeta izdevumiem, kas nav saistīti ar pašreizējo krīzi. Tāpēc Komiteja iesaka stingri kontrolēt to atbilstošu izmantojumu.

⁽³⁾ Covid-19: Padome pieņem ieteikumu ar mērķi koordinēt pasākumus, kas ietekmē brīvu pārvietošanos.

⁽⁴⁾ COM(2020) 575 final, 2. lpp.

3.5. EESK uzskata, ka iniciatīva *Next Generation EU* ir izstrādāta un pieņemta pareizā veidā un savlaicīgi. Sniedzot finansiālu atbalstu, minētā iniciatīva nodrošinās ekonomikas atveseļošanu un var palīdzēt ES pārvarēt pašreizējo krīzi un kļūt spēcīgākai un noturīgākai, pateicoties publiskajiem ieguldījumiem infrastruktūrā, izglītībā un klimata krīzes pārvarēšanā. Tomēr uzmanība jāpievērš tam, ka nākotnē būs jāatmaksā aizdevumi, kas ņemti, lai finansētu Atveseļošanas un noturības mehānisma programmas. Komisijas dokumentā varētu izstrādāt otro scenāriju, kā, ņemot vērā turpmāku krīžu iespējamību, finansēt plānu. Tomēr EESK arī atzīst, ka ir nepieciešams veikt publiskus ieguldījumus infrastruktūrā un izglītībā, lai nākamajām paaudzēm nodrošinātu ekonomisko, sociālo un vides ilgtspēju. Turklāt ilgtermiņā tādējādi tiks nodrošināts pamats labklājībai, ienākumiem un konkurētspējai.

4. Zaļā pārkārtošanās

4.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Covid-19 pandēmijas radītie problēmu uzdevumi ir pienācīgi risināti Eiropas zaļā kursa kontekstā. Tas nozīmē, ka, neraugoties uz nestabilitāti saistībā ar Covid-19 radītām globālām problēmām, arī turpmāk tiks īstenota apņemšanās veicināt ilgtspējīgāku un sociāli iekļaujošāku ekonomikas modeli, ilgtspējīgas attīstības mērķus un jo īpaši pāriet no pašreizējā izaugsmes modeļa uz videi draudzīgu. Pāreja uz Eiropas zaļo kursu sniedz īpašu iespēju attīstīt uzņēmumus, pamatojoties uz sociālās ekonomikas modeli.

4.2. Šajā sakarā EESK atbalsta ES iestāžu nostāju, ka nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos vismaz 37 % no izdevumiem būtu jāvērst mērķiem, kas saistīti ar klimatu.

4.3. EESK uzsver, ka sekmīgas zaļās pārkārtošanās priekšnoteikums ir nacionālo atveseļošanas un noturības plānu atbilstība taisnīgas pārkārtošanās teritoriālajiem plāniem, kas ierosināti Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma ietvaros.

5. Digitālā pārkārtošanās un ražīgums

5.1. EESK atbalsta nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos paredzētās digitalizācijas izdevumu minimālā apjoma noteikšanu 20 % apmērā.

5.2. Vienlaikus Komiteja brīdina, ka digitalizāciju nevajadzētu uzskatīt tikai par produktivitātes palielināšanas instrumentu. Digitālās pārkārtošanās ieguldījumam vajadzētu būt tādā, ka tiek uzlabota visu ES iedzīvotāju izglītība (plašā nozīmē), dzīves kvalitāte un līdzdalība politiskajā, sabiedriskajā un kultūras dzīvē.

5.3. Tāpēc EESK piekrīt paziņojumā paustajam EK viedoklim, ka būtu jāatbalsta vienlīdzīga piekļuve digitālajai infrastruktūrai, aprīkojumam un prasmēm. EESK uzskata, ka īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, lai tiktu veicināta vecāka gadagājuma cilvēku, cilvēku ar invaliditāti un sociālās atstumtības riskam pakļautu cilvēku piekļuve digitalizācijas jomā un viņu digitālās prasmes. EESK arī uzskata, ka vienam no digitālās pārkārtošanās mērķiem vajadzētu būt visiem ES iedzīvotājiem nodrošināta vispārēja piekļuve ātrdarbīgajam internetam kā sabiedriskajam pakalpojumam, kas sniegts bez maksas.

6. Taisnīgums

6.1. Covid-19 pandēmija ir parādījusi, ka steidzami jārīkojas, lai stiprinātu sociālo taisnīgumu. Krīze, visticamāk, saasinās sociālo nevienlīdzību, tostarp īpašumu un ienākumu nevienlīdzību, atšķirības veselības aprūpes un izglītības pieejamībā, mājokļa un paredzamā dzīves ilguma ziņā. Daudzus ES iedzīvotājus 2021. gadā skars pieaugoša nabadzība un sociālā atstumtība, bailes no nākotnes un no labklājības zaudēšanas. Šajā sakarā būs ļoti svarīgi nodrošināt līdzsvarotu ekonomikas atveseļošanās ieguvumu sadali, lai nodrošinātu lielāku sociālo taisnīgumu un stabilizētu pieprasījumu, kas ir ekonomikas atlabšanas priekšnoteikums.

6.2. Krīze, ar ko saskaramies, būtu jāuzskata arī par iespēju pārveidot Eiropas sociālekonomisko modeli. Atveseļošanas un noturības mehānismam būtu jāveicina Eiropas ekonomiskās un sociālās attīstības modeļus, kura pamatā ir sociālā iekļaušana un augsti kvalitatīvu darbvietu radīšana un atbalstīšana⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ *How good is your job? Measuring and assessing job quality* (ESAO, 2016. gada februāris).

6.3. Stratēģijā pārāk maz uzmanības veltīts sociālajiem jautājumiem. Tas jo īpaši attiecas uz steidzamo nepieciešamību konsekventi īstenot Eiropas sociālo tiesību pilāru arī dalībvalstu līmenī, jo tām būtu jārikojas, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas, iekļaujošu izglītību, taisnīgu darba apstākļus, vispārējas nozīmes pakalpojumu plašu pieejamību un pieņemamību cenas ziņā, kā arī pienācīgu sociālo aizsardzību. Centieni strauji pārkārtoties uz zaļu un digitālu ekonomiku nedrīkst vēl vairāk palielināt nabadzību un sociālo atstumtību. Tāpēc ar saimniecisko seku ciešu uzraudzību nepietiek, lai efektīvi reaģētu uz Covid-19 pandēmijas sekām. Būtu jāuzrauga arī sociālie rādītāji ne tikai attiecībā uz nodarbinātību, bet arī sociālo atstumtību, pieaugošajām atšķirībām un diskrimināciju.

6.4. Krīze ir parādījusi, cik svarīgi ir saglabāt esošās un radīt jaunas darbvietas, kā arī stiprināt sociālā nodrošinājuma sistēmas. Miljoniem cilvēku, kas strādā bez sociālā nodrošinājuma, ir zaudējuši iztikas līdzekļus. Tādēļ ir vajadzīgas reformas, kas ļautu panākt kvalitatīvāku un drošāku nodarbinātību, kā arī saglabāt un izvērst nodarbinātības atbalsta programmas. EESK atbalsta vispārējo mērķi, proti, ka jāturpina darbs, lai panāktu algu konverģenci un pienācīgu minimālo algu noteikšanu dalībvalstīs, kā arī atbilstīgi nacionālajām darba attiecību sistēmām stiprinātu darba koplīgumu slēgšanas sistēmas un sociālo partneru loma visā ES. Lai šos mērķus sasniegtu, Komisija ir iesniegusi direktīvas priekšlikumu, par kuru EESK šobrīd izstrādā atzinumu. EESK arī aicina nodrošināt pienācīgu drošības līmeni un cieņpilnu dzīvi tiem, kas ir zaudējuši darbu.

6.5. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā izklāstītos centienus palielināt sociālekonomisko kohēziju un intensīvāk rosināt pieņemt darbā jauniešus, sievietes, riska grupā esošus cilvēkus un sociālās atstumtības riskam pakļautus cilvēkus. Komiteja tomēr uzsver, ka šajā jomā ir vajadzīgi vēl lielāki centieni, drosmīgākas un konkrētākas iniciatīvas un stimuli rīcībai, kā arī atbalsts visām ieinteresētajām personām.

6.6. EESK ar bažām konstatē, ka stratēģijā ir nepietiekami aplūkota jauniešu pašreizējā sociālekonomiskā situācija, tostarp tādu svarīgu dzīves lēmumu atlikšana kā ģimenes izveide, un tas varētu negatīvi ietekmēt ES turpmāko attīstību. Šajā sakarā Komiteja aicina raiti ieviest pastiprinātu "Garantiju jauniešiem" un ar to saistītās iniciatīvas, kas nodrošinās jauniešiem labākas iespējas iekļauties darba tirgū un saņemt dažāda veida atbalstu. Citādi, pilnīgi pretēji *Next Generation EU* koncepcijai, var rasties t. s. koronavīrusa pandēmijas paaudze, kas nekad pilnībā neizmantos savu potenciālu.

6.7. Vēl viena grupa, ko krīze skārusi īpaši smagi, ir gados vecāki darba ņēmēji, kas tiek stumti ārā no darba tirgus. Tas ne tikai izjauc sociālo līdzsvaru starp paaudzēm, bet arī negatīvi ietekmēs sociālā nodrošinājuma sistēmas pašlaik un nākotnē.

6.8. EESK atzinīgi vērtē stratēģijā pausto nodomu atbalstīt konverģenci un palielināt reģionu noturību ar mērķi mazināt teritoriālo nelīdzsvarotību. Satraucoša ir Taisnīgas pārkārtošanās fondam piešķirto līdzekļu samazināšana salīdzinājumā ar sākotnējo EK priekšlikumu, vēl jo vairāk tāpēc, ka būs vajadzīgi tieši publiskie ieguldījumi, alternatīvu ražošanas nozaru radīšana un jaunuzņēmumu dibināšana sektoros, kurus klimatiskā pārkārtošanās būs skārusi visvairāk. Šajā sakarā EESK arī norāda uz nepieciešamību pārdomāti pielāgot noteikumus par valsts atbalstu.

6.9. EESK uzskata, ka stratēģijā ierosinātā redzējuma īstenošanu var kavēt pilnīga atbalsta un izpratnes trūkums, jo nav jaunu pārvaldības mehānismu, kas ļautu iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kā arī publiskā un privātā sektora dalībniekiem vietējā un reģionālajā līmenī proaktīvi iesaistīties problēmu apzināšanas un risināšanas procesā vietējā līmenī. Šajā sakarā noderīgas varētu būt vērtības, kas noteiktas 2001. gada baltajā grāmatā izklāstītajā Eiropas kopīgas pārvaldības modelī.

7. Makroekonomikas stabilitāte

7.1. EESK atbalsta pieeju, kas ļauj panākt līdzsvaru starp publisko finanšu stabilitāti un ekonomiskās attīstības atbalstīšanu ar aktīvu publiskā sektora ieguldījumu politiku un publiskā iepirkuma sistēmu, kurā ņemti vērā sociālie mērķi. Ekonomikas un sociālās atveseļošanas, kā arī zaļās un digitālās pārkārtošanās panākumi būs atkarīgi ne tikai no privātiem ieguldījumiem, bet arī no pienācīga publiskā finansējuma.

7.2. EESK uzskata, ka, lai nodrošinātu publisko finanšu stabilitāti, ir jāpalielina esošo instrumentu efektivitāte un gan ES, gan dalībvalstu līmenī jāievieš jauni instrumenti, kas veicinātu cīņu pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nedeklarētu darbu, tādu nodarbinātības veidu ļaunprātīgu izmantošanu, kuriem raksturīga nepietiekama darba tiesību aizsardzība, kā arī sekmētu cīņu pret ēnu ekonomiku, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un korupciju, tostarp saistībā ar transnacionālām korporācijām.

7.3. Noteikti jāturpina fiskālā politika, kas ļauj palielināt uzticību, risināt nevienlīdzības problēmu un novērst turpmākos riskus. Tāpēc EESK brīdina, ka nevajadzētu pārāk ātri pārtraukt atbalsta pasākumus, piemēram, vispārēju izņēmuma klauzulu. Ja vispārējā izņēmuma klauzula paliek spēkā tikai līdz 2021. gada beigām, dalībvalstīm no 2022. gada būs pakāpeniski jāsamazina savs deficīts. Mehānisma ietvaros pieejamie aizdevumi būs iespēja dalībvalstīm stimulēt savas ekonomikas izaugsmi un likviditāti, kā arī ļaus palielināt budžeta deficītu. Tas rada pretrunīgu situāciju, kurā izaugsmes stimulēšanas iespējas, ko nodrošina mehānisma aizdevumi, var būt ierobežotas, ja vienlaikus dalībvalstīm ir jāveic papildu pasākumi, lai konsolidētu savas publiskās finanses.

7.4. Tāpēc, ņemot vērā to, ka šie aizdevumi ir ārkārtas pasākums ārkārtas apstākļos, var būt lietderīgi ieviest īpašus principus attiecībā uz to, kā minētos aizdevumus ņemt vērā ES fiskālajā sistēmā, piemēram, neieskaitīt tos dalībvalsts budžeta deficītā.

7.5. Bez tam EESK ierosina izstrādāt jaunus fiskālos noteikumus, kas atspoguļotu ekonomisko un sociālo situāciju pēc pandēmijas.

7.6. EESK pilnībā atbalsta paziņojumā pausto nepieciešamību nodrošināt augstas kvalitātes un efektīvu publisko pārvaldi un vispārējas nozīmes pakalpojumus, taču vienlaikus vērš uzmanību uz to, ka dažās dalībvalstīs tas nozīmē nepieciešamību nodrošināt pienācīgus un stabilus nodarbinātības apstākļus.

7.7. Budžeta deficīti, kas saistīti ar krīzes pārvarēšanas izmaksām, kavē to dalībvalstu izredzes, kuras vēl nav ieviesušas vienoto Eiropas valūtu, un mazina uzticēšanos euro. Tāpēc EESK uzskata, ka ir laiks pārskatīt kritērijus par pievienošanos eurozonai, kā arī īstenot pasākumus euro stabilizēšanai salīdzinājumā ar citām svarīgajām valūtām un kriptovalūtām.

8. Eiropas pamatiniciatīvas

8.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka EK ir paredzējusi izstrādāt kopīgas un koordinētas Eiropas pamatiniciatīvas un ka EK visnotaļ mudina dalībvalstis šīs iniciatīvas iekļaut savos atveseļošanas un noturības plānos.

8.2. Vienlaikus EESK aicina pārskatīt ierosinātās iniciatīvas tā, lai tajās vairāk tiktu ņemti vērā pārkārtošanās sociālie aspekti un tās labāk palīdzētu sasniegt ANO 2030. gadam izvirzītos ilgtspējīgas attīstības mērķus un sešas EK prioritātes 2019.–2024. gadam⁽⁶⁾.

8.3. Turklāt EESK ierosina ES pamatiniciatīvu sarakstu papildināt ar sociālās ekonomikas attīstību saistībā ar Eiropas rīcības plānu sociālās ekonomikas jomā, kā arī ar pasākumiem, kuru mērķis ir veicināt vienlīdzīgu piekļuvi cenas ziņā pieejamām un augsti kvalitatīvām veselības aprūpes sistēmām un sociālajiem pakalpojumiem, ņemot vērā pakalpojumu sniegšanas īpatnības uz vietas.

9. Pilsoniskās sabiedrības loma, sociālais un pilsoniskais dialogs

9.1. Lai pārvarētu krīzi un veiksmīgi īstenotu *Next Generation EU* iniciatīvu, Eiropas Savienībai ir vajadzīga visu iedzīvotāju aktīva iesaistīšanās. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka ar 2020. gada decembrī pieņemto Atveseļošanas un noturības mehānisma regulu beidzot ir apstiprināta pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru iesaistes faktiskā nozīme nacionālo atveseļošanas un noturības plānu izstrādē. Saskaņā ar Regulas 18. panta 4. punkta q) apakšpunktu nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos jāiekļauj kopsavilkums par plāna sagatavošanas un īstenošanas nolūkā notikušo apspriešanos ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, sociālajiem partneriem, pilsoniskās

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_lv

sabiedrības organizācijām, jaunatnes organizācijām un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām, kā arī jāiekļauj informācija par to, kā plānā atspoguļots ieinteresēto personu ieguldījums. EESK uzsver sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju būtisko lomu gan Atveseļošanas un noturības mehānisma, gan citu Eiropas pusgada elementu plānošanā, īstenošanā un novērtēšanā dalībvalstīs.

9.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka demokrātijas jautājums paziņojumā ir iekļauts kā galvenā vērtība darbībās, kas īstēnotas stratēģijas ietvaros. Tajā pašā laikā Komiteja konstatē, ka formulējumi šajā sakarā ir programmatiski un tie nav pietiekami ņemti vērā ne plānotajās darbībās, piemēram, tajās, kas saistītas ar Eiropas pamatiniciatīvu īstenošanu, ne pilsoniskās sabiedrības organizāciju kā līdzdalības demokrātijas būtisku dalībnieku partnerības lomas atzīšanā.

9.3. Ar krīzi saistīto uzpūrešanos un ierobežojumus būs daudz vieglāk izturēt, ja tos papildinās plaša pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaiste krīžu pārvarēšanā un informatīvo kampaņu rīkošanā, jo īpaši vietējā un reģionālajā līmenī. Vietējiem plašsaziņas līdzekļiem un izglītības iestādēm būtu jāsniedz pilsoniskajai sabiedrībai atbalsts šajā jomā. Dalībvalstīs būtu jānodrošina sniegt finansālu atbalstu šādām darbībām, tostarp, ja iespējams, izmantojot ES fondus.

9.4. EESK pārliecinoši mudina dalībvalstis, reģionus un vietējās pašvaldības praksē izmantot EK atbalstīto līdzradīšanas modeli, izstrādājot politiku, programmas un darbības kopā ar ES iedzīvotājiem un iedzīvotājiem, nevis *viņiem*.

9.5. EESK ir vairākkārt aicinājusi gādāt par to, ka sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas tiek ciešāk iesaistītas Eiropas pusgada procesā. Partnerības principa konsekventa ievērošana nacionālo atveseļošanas un noturības plānu izstrādē, īstenošanā un novērtēšanā krīzes apstākļos vairāk nekā jebkad agrāk ir priekšnosacījums to sekmīgai īstenošanai. Sabiedriskā dialoga un apspriešanās kvalitāte krasi pasliktinājās it sevišķi krīzes pirmajā posmā. Daudzos gadījumos tas bija par iemeslu tiesību aktu sliktajai kvalitātei un grūtībām to īstenošanā, jo īpaši uzņēmumos. Turklāt EESK vērs uzmanību uz to, ka EK paziņojumā nav atsauces uz darba koplīguma slēgšanas sarunām.

9.6. Šā iemesla dēļ un ņemot vērā dalībvalstu sniegto informāciju sakarā ar rezolūcijas izstrādi par pilsoniskās sabiedrības lomu nacionālo atveseļošanas un noturības plānu ietvaros, EESK visnotaļ atbalsta saistošas nosacījumu sistēmas noteikšanu. Saskaņā ar šo sistēmu valdībām būs pienākums, pamatojoties uz ES līmenī noteiktajiem minimālajiem standartiem, iesaistīt pilsonisko sabiedrību minēto plānu plānošanā un īstenošanā.

9.7. EESK arī uzsver to, cik svarīgs ir dialogs ar jauno ES paaudzi – *Next Generation EU*, tostarp izmantojot pilsonisko dialogu ar jaunatnes organizācijām.

9.8. Daudziem ES pilsoņiem nav izprotama valodas izteiksme, kādā uzrakstīts Komisijas paziņojums, kas adresēts ES iestādēm un struktūrām, un tāpēc būs grūti to apspriest pilsoniskās sabiedrības organizācijās⁽⁷⁾. Tāpēc EESK ierosina Eiropas Komisijai sagatavot papildu dokumentu, kurā skaidrāk un vienkāršāk būtu izklāstīts paziņojuma saturs.

Briselē, 2021. gada 25. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG

(7) Par pozitīvu piemēru tam, kā Komisijas paziņojumos tiek izmantota vienkāršāka valoda, var kalpot COM(2020) 698 final.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Brexit korekcijas rezervi”

(COM(2020) 854 final – 2020/0380 (COD))

(2021/C 155/08)

Galvenais ziņotājs: **Florian MARIN**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 18.1.2021. Eiropadome, 20.1.2021.
Juridiskais pamats	LESD 175. panta 3. punkts un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	242/0/2
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka *Brexit* process ir ļoti sarežģīts un grūts uzdevums. ES un Apvienotās Karalistes tirdzniecības un sadarbības nolīgums⁽¹⁾ mazina daļu ekonomiskā un sociālā kaitējuma, ko radītu izstāšanās bez vienošanās, taču turpmāko ekonomisko un finansiālo zaudējumu apmēru tik agrīnā posmā noteikt ir ļoti grūti. Lai mazinātu ekonomisko un sociālo ietekmi, nepārprotami ir vajadzīga ātra un uz mērķi vērsta rīcība.

1.2. Šī jaunā partnerība ievērojami apgrūtina pašreizējo ES un Apvienotās Karalistes ekonomisko, sociālo un komerciālo mijiedarbību. EESK jau konstatē negatīvo ietekmi uz pārrobežu mobilitāti un šķēršļus preču un pakalpojumu tirdzniecībai. Tas varētu izraisīt darbvietu zaudēšanu un uzņēmumu, jo īpaši MVU, bankrotu. Pašreizējā pielāgošanās periodā būtiski svarīga ir lielāka elastība un izpratne attiecībā pret ES ieinteresētajām personām.

1.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka ir izveidota *Brexit* korekcijas rezerve⁽²⁾ (turpmāk – rezerve), to paredzot īpašajos instrumentos ārpus ES budžeta līdzekļu maksimālajiem apjomiem daudzgadu finanšu shēmā (DFS)⁽³⁾. EESK uzskata, ka kohēzija un solidaritāte starp dalībvalstīm ir ES pamatvērtības, un atzinīgi vērtē rezerves piemērošanu ar atpakaļejošu spēku no 2020. gada jūlija.

1.4. Darba ņēmēju tiesības ir jāaizsargā nekavējoties, un jāturpina sarunas par kvalifikāciju savstarpējo atzīšanu. EESK iesaka visām dalībvalstīm nekavējoties sākt informēšanas kampaņu rīkošanu, lai uzlabotu iedzīvotāju informētību par jaunajiem spēkā esošajiem noteikumiem. Lai šāda rīcība gūtu pilnīgus panākumus, ir pilnībā jāiesaista sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Arodbiedrībām, kā arī darba devēju un pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir ļoti svarīga loma spēcīgas ekonomiskās un sociālās partnerības veidošanā ar Apvienoto Karalisti.

1.5. EESK ierosina zivsaimniecības nozarei paredzēt pilnīgi atsevišķi noteiktu rezervi, kas atbalstītu tikai šo nozari. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš citām nozarēm, piemēram, tūrismam un lauksaimniecībai. Būtu jāapsver arī atbilstoši ieguldījumi infrastruktūrā un atbalsts ES pilsoņiem, kuri atgriežas savās mītnes valstīs pēc *Brexit*.

(1) Tirdzniecības un sadarbības nolīgums starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienu, no vienas puses, un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, no otras puses (OV L 444, 31.12.2020., 14. lpp.).

(2) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido *Brexit* korekcijas rezervi (COM(2020) 854 final – 2020/0380 (COD)).

(3) ES ilgtermiņa budžets 2021.–2027. gadam un atveseļošanas pasākumu kopums.

1.6. EESK prognozē, ka ieinteresēto personu diskusijas par to, kurš saņems vislielāko rezerves daļu, ieilgs, un uzskata, ka nekavējoties ir jāparedz papildu līdzekļi. Šajā saistībā EESK lūdz, lai likumdevēji palielina ierosināto maksimālo apjomu.

1.7. EESK aicina dalībvalstis rīkoties atbildīgi un novirzīt pieejamos līdzekļus tiem reģioniem, uzņēmumiem, darba ņēmējiem un iedzīvotājiem, kuriem tie ir vajadzīgi visvairāk. Pretējā gadījumā varētu šaubīties par solidaritāti, kas bijusi pamats šādas rezerves izstrādei, un tās iespējas gūt panākumus būtu apšaubāmas.

1.8. Priekšlikuma 5. panta 1. punkta a) apakšpunktu vajadzētu grozīt šādi: “pasākumi, ar ko palīdz uzņēmumiem, darba ņēmējiem, kuri apgūst jaunas prasmes un pāriet uz jaunām darbvietām, un vietējām kopienām, ko negatīvi ietekmē izstāšanās”. Turklāt 5. panta 1. punkta d) apakšpunktu vajadzētu grozīt šādi: “pasākumi, ar ko atbalsta darbvietu aizsardzību un nodarbinātību, tostarp izmantojot sāsināta darba laika shēmas, pārkvalificēšanos un apmācību skartajās nozarēs”. Attiecīgi vajadzētu mainīt arī 15.4. rādītāju II pielikumā.

1.9. Attiecināmības periodu varētu pagarināt vēl par diviem gadiem, lai nodrošinātu, ka dalībvalstīm ir pietiekami daudz laika izmantot savu rezerves daļu un mazināt Apvienotās Karalistes izstāšanās radītos satricinājumus.

1.10. EESK uzskata, ka nelielu rezerves daļu vajadzētu paredzēt tehniskās palīdzības mērķiem, ja gadījumā tiek izveidota jauna pārvaldības sistēma. Taču EESK pauž stingru pārlicību, ka lielākā rezerves daļa būtu jāpiešķir nodarbinātības un saimniecisko darbību atbalstam.

1.11. Jaunievietās muitas procedūras, regulatīvie slogi un augošās pārvaldījumu izmaksas it īpaši skar mazos un vidējos uzņēmumus. Tā kā mazajiem un vidējiem uzņēmumiem lielākoties trūkst administratīvās un juridiskās spējas īstenot pilnīgu ārkārtas rīcības plānu, EESK aicina veikt īpaši izstrādātus pasākumus to atbalstam.

1.12. Ja tas ir iespējams un atbilst Eiropas Komisijas nostājai, EESK iesaka izmantot vienkāršoto izmaksu iespēju. Vienkāršoti noteikumi un mazāk birokrātijas īstenošanas procesā palīdzēs ātrāk sadalīt finanšu resursus.

1.13. EESK aicina katrā dalībvalstī izveidot pārraudzības komiteju, kuras galvenais uzdevums būtu novērst iespējamus riskus, kas varētu rasties īstenošanas procesā, un vienlaikus nodrošināt, ka procesā oficiāli tiek iesaistīta pilsoniskā sabiedrība. Komitejās jābūt pārstāvētiem sociālajiem partneriem, NVO un publiskā sektora iestādēm, kas iesaistītas rezerves īstenošanā.

1.14. EESK ierosina uzlabot skaidrību attiecībā uz pārvaldību, nepārprotami nosakot rezerves pārvaldības struktūru. Eiropas Komisijai būtu jāgādā par vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem starp dalībvalstīm.

1.15. EESK aicina izveidot starpposma snieguma satvaru, pamatojoties uz konkrētiem rādītājiem, kas jāorientē uz sniegumu, jānosaka dalībvalstīm un reizi gadā jāizvērtē Eiropas Komisijai. EESK uzskata, ka pieejamo līdzekļu ierobežota izmantošana proporcionāli palielinās *Brexit* nelabvēlīgo ekonomisko un sociālo ietekmi.

1.16. Saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem pastāvošo Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību⁽⁴⁾ integrējot rezerves pārvaldībā, ieinteresētajām personām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām tiktu uzticēta būtiska starpnieku loma.

1.17. Visbeidzot, EESK ierosina Eiropas Komisijai triju mēnešu laikā pēc noteiktā termiņa ziņot Eiropas Parlamentam un Padomei par veikto rezerves efektivitātes, lietderīguma un pievienotās vērtības novērtējumu.

⁽⁴⁾ Komisijas 2014. gada 7. janvāra Deleģētā regula (ES) Nr. 240/2014 par Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (OV L 74, 14.3.2014., 1. lpp.).

2. Ievads

2.1. ES un Apvienotās Karalistes tirdzniecības un sadarbības nolīgums tika parakstīts pēc četriem sarunu gadiem un nosaka turpmāko partnerību. To veido trīs pilāri:

- brīvās tirdzniecības nolīgums,
- jauna partnerība iedzīvotāju drošībai,
- horizontāls nolīgums par pārvaldību.

2.2. Lai gan galvenie noteikumi ir iedibināti, gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem ir jāpielāgojas šai jaunajai situācijai, detalizēti izskatot jaunus ierobežojumus un sarežģījumus katrā nozarē. Tik agrīnā posmā ir grūti noteikt turpmāko ekonomisko un finansiālo zaudējumu apmēru, taču nepārprotami ir vajadzīga uz mērķi vērsta un ātra rīcība, lai mazinātu nelabvēlīgo ekonomisko un sociālo ietekmi.

2.3. *Brexit* patiešām ir ļoti sarežģīts un grūts pasākums. Dalībvalstīm varētu būt jāpastiprina kontroles pasākumi jūrā, ostās un lidostās, lai veiktu papildu uzraudzību un pārbaudes sertifikātu izsniegšanā un atļauju piešķiršanā produktiem, kā arī lai ievērotu uzņēmējdarbības prasības, sanitāro un fitosanitāro standartu noteikumus un marķēšanas noteikumus. Tām, iespējams, būs arī jāapsver un jāatjaunina konkrētas kampaņas, lai uzlabotu informētību par sekām, ko izstāšanās radīs iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

2.4. Stājoties spēkā jaunajām muitas un regulatīvajām pārbaudēm, kas rada kavējumus un papildu izmaksas, bieži tiek radīti traucējumi piegādes ķēdēs. Jaunie spēkā esošie noteikumi un jaunās prasības atbilstības ievērošanai jau tagad ietekmē ierasto uzņēmējdarbību, jo īpaši šogad, kad gaidāms, ka radīsies lielākā daļa nelabvēlīgo seku. Papildu nodokļi, kas tagad ir piemērojami, piemēram, PVN, var apgrūtināt ekonomiskās attiecības un uzņēmumu partnerības. Lai pēc iespējas vairāk samazinātu *Brexit* nelabvēlīgo ietekmi uz ES ekonomiku, ir aktīvi jāiesaistās visām ieinteresētajām personām – ES, dalībvalstīm, darba devējiem, arodbiedrībām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām u. c.

2.5. Turklāt vēl nav skaidrs, kā notiks savstarpējā kvalifikāciju atzīšana, kā tiks nodrošināta datu plūsma un kādi noteikumi būs piemērojami pakalpojumu nozarei. Ir ļoti vajadzīga turpmākas sarunas, kuras vērstas uz dzīvotspējīgiem risinājumiem, kas sniegs ieguvumus abām pusēm.

2.6. Taču ir arī jāsamierinās ar to, ka darbība notiks divos atšķirīgos tirgos un divās atšķirīgās regulatīvajās un tiesiskajās telpās. Šis pārmaiņas rada būtisku šķērslī visām ieinteresētajām personām un ietekmēs gan valstu pārvaldes iestādes, gan iedzīvotājus un uzņēmumus. Jaunā partnerība ievērojami apgrūtināta pašreizējo ES un Apvienotās Karalistes ekonomisko, sociālo un komerciālo mijiedarbību. Jau tagad ir konstatējama negatīva ietekme uz pārrobežu mobilitāti un šķēršļi preču un pakalpojumu tirdzniecībai. Tas varētu izraisīt darbvieta zaudēšanu un uzņēmumu, jo īpaši MVU, bankrotu.

2.7. Regulas priekšlikumā ir minēti konkrēti attiecināmie publiskie izdevumi: it īpaši pasākumi, kas dod iespēju palīdzēt uzņēmumiem un vietējām kopienām; atbalsts nodarbinātībai, tostarp pārkvalifikācijai un apmācībai; nodarbinātības aizsardzība; sertifikācijas un atļauju piešķiršanas režīmu izstrāde; komunikācija informētības uzlabošanas nolūkā; kā arī atbalsts robežas darbībai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK pirmām kārtām atzinīgi vērtē ES un Apvienotās Karalistes tirdzniecības un sadarbības nolīgumu, kas parakstīts pārejas perioda pēdējā posmā. Tajā noteiktas turpmākās attiecības, vienlaikus aizsargājot vienotā tirgus nedalāmību, kā arī nodrošinot juridisko noteiktību un vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Nolīgums mazina lielāko daļu ekonomiskā un sociālā kaitējuma, ko radītu izstāšanās bez vienošanās, un to var uzskatīt par ES un Apvienotās Karalistes attiecību sākuma beigām. Publiskā sektora struktūrām pašreizējā pielāgošanās periodā būtu jāizrāda lielāka elastība un

izpratne attiecībā pret ES ieinteresētajām personām. Taču ES un dalībvalstīm būtu jāpievērš īpaša uzmanība vienotā tirgus un tā darba, sociālo, vides un pārtikas standartu aizsardzībai, lai novērstu tirgus varas ļaunprātīgu izmantošanu.

3.2. Vienošanās par nulles tarifiem preču tirdzniecībai, ja vien tiek ievēroti izcelsmes noteikumi, un kopumā brīvā kapitāla aprīte ir būtiski sasniegumi. Taču EESK pauž bažas par to, ka vēl nav panākta vienošanās par cilvēku pārvietošanos (no 2021. gada 30. jūnija) un pakalpojumu aprīti. Turklāt *Brexit* process norisinās Covid-19 krīzes laikā, kas jau ir palielinājusi bezdarbu un samazinājusi ienākumus. EESK arī pauž lielu satraukumu par to, ka visā Eiropā izteiktāka ir kļuvusi augoša sociālā nevienlīdzība, un atkārtoti pauž, ka Eiropas sociālo tiesību pilāram (ESTP) kohēzijas politikā ir jābūt prioritāram ⁽⁵⁾.

3.3. EESK uzskata, ka Komisija ir izvēlējusies piemērotu instrumentu, īstenošanai notiekot dalītā pārvaldībā. Regula nodrošinās noteikumu skaidru un standartizētu piemērošanu dalībvalstīs, kā arī kopējus ziņošanas pienākumus un termiņus, lai saglabātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus starp dalībvalstīm.

3.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka ir izveidota *Brexit* korekcijas rezerve, to paredzot īpašajos instrumentos ārpus ES budžeta līdzekļu maksimālajiem apjomiem daudzgadu finanšu shēmā (DFS); minētās rezerves mērķis ir mazināt negatīvās ekonomiskās un sociālās sekas visās dalībvalstīs, atbalstot uzņēmumus un nodarbinātību visvairāk skartajās nozarēs un palīdzot reģionālajām un vietējām kopienām. Uz kopējām problēmām, tādām kā *Brexit*, ir jāreaģē koordinēti, un EESK uzskata, ka kohēzija un solidaritāte starp dalībvalstīm ir ES pamatvērtības.

3.5. Gaidāms, ka *Brexit* korekcijas rezerve papildinās esošos papildu līdzekļus, kas pieejami instrumentā *NextGenerationEU* ⁽⁶⁾ un DFS. Tas ir pilnīgi jauns instruments, kas paredzēts, lai sniegtu atbalstu ar mērķi mazināt nelabvēlīgās sekas saistībā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un vienlaikus uzlabotu ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un aizsargātu nodarbinātību. EESK jau ir ierosinājis Komisijai apsvērt iespēju izveidot ES instrumentu, ar ko turpmāk varētu reaģēt uz šādām politiskām situācijām un krīzēm ⁽⁷⁾.

3.6. Arod biedrībām, kā arī darba devēju un pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir ļoti svarīga loma spēcīgas ekonomiskās un sociālās partnerības veidošanā ar Apvienoto Karalisti.

3.7. EESK atzinīgi vērtē to, ka atbalstu ir tiesīgas saņemt visas dalībvalstis un ka 80 % no priekšfinansējuma piešķiruma tiks sadalīti jau 2021. gadā. Tas skaidri apliecina Eiropas solidaritāti un koordinētu pieeju *Brexit* radīto īstermiņa seku novēršanai.

3.8. Ierosinātajā piešķiršanas metodē ir ņemts vērā, cik svarīga ir tirdzniecība ar Apvienoto Karalisti, kā arī zivsaimniecības nozare, taču EESK uzskata, ka šos divus jautājumus būtu vajadzējis nošķirt. Komisijas ierosinātā piešķiršanas formula pamatā nozīmē, ka ar zivsaimniecību saistītajam faktoram būtu jāveido 600 miljoni EUR. Tāpēc EESK ierosina šai nozarei paredzēt pilnīgi atsevišķi noteiktu rezervi, kas atbalstītu tikai šo nozari. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī citām nozarēm, piemēram, tūrismam un lauksaimniecībai.

3.9. Ir arī nepārprotami skaidrs, ka šī rezerve ir korekcijas fonds, kas paredzēts, lai kompensētu *Brexit* radītu ekonomisko un sociālo ietekmi. EESK uzskata, ka rezerve 5,4 miljardu EUR apmērā nav pietiekama, lai mazinātu *Brexit* negatīvo ietekmi. Tāpēc EESK uzskata, ka nekavējoties būtu jāparedz papildu līdzekļi, izmantojot vai nu papildu budžetu, kas piešķirts rezervei, vai arī atsevišķi izveidotus fondus. Šajā saistībā EESK lūdz, lai likumdevēji (Parlamentam un Padomei) palielina ierosināto maksimālo apjomu.

3.10. EESK uzskata, ka dažas nozares ir skartas vairāk nekā citas. Cita starpā arī lauksaimniecības un tūrisma nozarēm vajadzētu būt minētās rezerves priekšplānā un gūt labumu no pieejamajiem finanšu līdzekļiem. Tūrisma nozare ir smagi cietusi Covid-19 krīzes dēļ, un *Brexit* radīs papildu šķēršļus. Lauksaimnieki ir smagi skarti arī tādās valstīs kā Īrija un Nīderlande.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu" (OV C 62, 15.2.2019., 90. lpp.).

⁽⁶⁾ *NextGenerationEU*.

⁽⁷⁾ EESK atzinums "Solidaritātes fonda izmaiņas – bezlīguma *Brexit*" (OV C 14, 15.1.2020., 84. lpp.).

4. Īpašas piezīmes

4.1. Dažas dalībvalstis jau ir uzsākušas valsts pasākumus pret *Brexit* radītajām nelabvēlīgajām sekām to ekonomikā un valsts pārvaldes procedūrās. Tāpēc rezerves piemērošana ar atpakaļejošu spēku no 2020. gada jūlija tiek uzskatīta par būtisku veidu atbalsta sniegšanai.

4.2. Tā kā vairāk nekā 4 miljoniem ES iedzīvotāju ir jauns uzturēšanās statuss Apvienotajā Karalistē⁽⁸⁾, ir nekavējoties jāaizsargā darba ņēmēju tiesības un jāturpina sarunas par kvalifikāciju savstarpējo atzīšanu. Dalībvalstīm ir nekavējoties jāsāk informēšanas kampaņu rīkošana, lai uzlabotu iedzīvotāju informētību par jaunajiem spēkā esošajiem noteikumiem, kā arī par ES veiktajiem centieniem nolīgumu paplašināt. Lai šāda rīcība gūtu pilnīgus panākumus, ir pilnībā jāiesaista sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

4.3. Varētu paredzēt īpašas atbalsta shēmas, lai nodrošinātu pienācīgu atbalstu *Brexit* skartajiem reģioniem un nozarēm. Visām dalībvalstīm būtu jārikojas atbildīgi un jānovirza pieejamie līdzekļi tiem reģioniem, uzņēmumiem, darba ņēmējiem un iedzīvotājiem, kuriem tie ir vajadzīgi visvairāk, nevis tiem, kurus finansēt ir visvienkāršāk. Pretējā gadījumā varētu šaubīties par solidaritāti, kas bijusi pamats šādas rezerves izstrādei, un tās iespējas gūt panākumus būtu apšaubāmas.

4.4. Attiecināmības periodu varētu pagarināt vēl par diviem gadiem, lai nodrošinātu, ka dalībvalstīm ir pietiekami daudz laika izmantot savu rezerves daļu un mazināt Apvienotās Karalistes izstāšanās radītos satricinājumus. EESK aicina visas dalībvalstis rūpīgi apsvērt pienācīgus ieguldījumus infrastruktūrā un atbalstu ES iedzīvotājiem, kuri atgriežas savās izcelsmes valstīs pēc *Brexit*.

4.5. EESK uzskata, ka daļu no rezerves vajadzēja paredzēt tehniskās palīdzības mērķiem, ja gadījumā tiek izveidota jauna pārvaldības sistēma. Tehniskās palīdzības izmantošana pārvaldībai, pārraudzībai, informācijai un komunikācijai, sūdzību atrisināšanai, kā arī kontrolei un revīzijai palīdzēs nodrošināt instrumenta panākumus, uzlabot riska pārvaldību un nodrošināt piešķirto finanšu resursu efektīvu izmantošanu.

4.6. Dažas valsts pārvaldes iestādes, jo īpaši galvenajos ieviešanas un izvešanas punktos tirdzniecības attiecībās ar Apvienoto Karalisti, jau ir veikušas būtiskus ieguldījumus infrastruktūrā un cilvēkresursos, tostarp apmācībā. Tas attiecas arī uz dalībvalstīm, kurām ir īpašas attiecības ar Apvienoto Karalisti tūrisma nozarē. Taču EESK pauž stingru pārliecību, ka lielākā rezerves daļa būtu jāpiešķir nodarbinātības un saimniecisko darbību veicēju atbalstam.

4.7. Komisijas priekšlikumā ir ietverts īpaši veidots pasākums, lai MVU uzraudzības periodu samazinātu no pieciem līdz trijiem gadiem, sākot no finansiālā ieguldījuma pēdējā maksājuma. EESK prognozē, ka MVU tiks skarti visvairāk, un uzskata, ka būtiska rezerves daļa būtu jānovirza tam, lai sniegtu tiem ekonomisku un finansiālu atbalstu ar mērķi aizsargāt nodarbinātību un saglabāt uzņēmumu darbību.

4.8. Jaunie vietās muitas procedūras, regulatīvie slogi un augošās pārvaldījumu izmaksas it īpaši skar mazos un vidējos uzņēmumus. Tas palielina Covid-19 pandēmijas dēļ radušos papildu slogu, jo uzņēmumiem visās dalībvalstīs ir jāpielāgojas valdības noteiktajiem pārvietošanās ierobežojumiem. Tā kā MVU lielākoties trūkst administratīvo un juridisko spēju īstenot pilnīgu plānu ārkārtas situācijām, EESK lūdz izveidot īpašus pasākumus to MVU atbalstam, kuri ir skarti visvairāk, un šai nolūkā izmantot rezervē pieejamos līdzekļus. Dalībvalstis tiek mudinātas atbalstīt MVU centienus noteikto ierobežojumu ietvaros izmantot valsts atbalstu.

4.9. EESK uzskata, ka vienkāršošanas nolūkos rezervi var pārvaldīt, izmantojot pašreizējās pārvaldības sistēmas. Ja tas ir iespējams un atbilst Eiropas Komisijas nostājai, ir jāizmanto vienkāršotu izmaksu iespēja. Vienkāršotu noteikumu veicināšana un birokrātijas samazināšana īstenošanas procesā, kā arī papildu finansiālā un administratīvā sloga novēršana palīdzēs ātrāk izmantot finanšu resursus un gūt labākus rezultātus *Brexit* nelabvēlīgās ietekmes mazināšanā.

⁽⁸⁾ Eiropas Komisija: Pilsoņu tiesības.

4.10. Tā kā rezerve ir pavisam jauns instruments un ir gandrīz neiespējami novērtēt patiesās nelabvēlīgās sekas, ko radīs *Brexit*, EESK ierosina katrā dalībvalstī izveidot pārraudzības komiteju. Tajās jābūt pārstāvētiem sociālajiem partneriem, NVO un publiskā sektora iestādēm, kas iesaistītas rezerves īstenošanā. Minētajām komitejām vismaz divreiz gadā būtu jāriko sanāksmes, lai novērtētu, kā rezerve palīdz samazināt *Brexit* nelabvēlīgo ietekmi. Galvenais komiteju mērķis būtu novērst potenciālos riskus, kas varētu rasties īstenošanas procesā, un vienlaikus nodrošināt, ka procesā oficiāli tiek iesaistīta pilsoniskā sabiedrība. Par īstenošanas plāna izpildes gaitu būtu jāinformē plašāka (neorganizēta) sabiedrība, un galīgajā ziņojumā būtu jāiekļauj komunikācijas darbību kopsavilkums. Būtu jānodrošina koordinācija ES līmenī, lai gādātu par vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem vienotajā tirgū, un būtu aktīvi jāiesaista EESK kopā ar Eiropas Parlamentu.

4.11. EESK ierosina uzlabot skaidrību attiecībā uz rezerves pārvaldību. Konkrētāk, ir svarīgi noteikt rezerves pārvaldības struktūru un precizēt, ja tādas būs vairākas.

4.12. Ir vajadzīgs starposma snieguma satvars, kura pamatā būtu konkrēti rādītāji, kas jāorientē uz sniegumu, jānosaka dalībvalstīm un reizi gadā jāizvērtē Eiropas Komisijai. Tas nodrošinās īstenošanas un līdzekļu izmantošanas procesa rūpīgu pārraudzību un novērtēšanu, un tajā pašā laikā arī dos iespēju konstatēt, kuras dalībvalstis neizmanto finanšu resursus vai gūst ierobežotu progresu. Līdzekļu ierobežota izmantošana proporcionāli palielinās *Brexit* radītu nelabvēlīgo ekonomisko un sociālo ietekmi.

4.13. Pilsoniskā sabiedrība ir oficiāli jāiesaista īstenošanas procesā. Saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem pastāvošo Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību integrējot rezerves pārvaldībā, "ieinteresētajām personām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām tiks uzticēta būtiska starpnieku loma, un tās palīdzēs tuvināt projektus to galīgajiem saņēmējiem"⁽⁹⁾. Partneru atlases procesam vajadzētu būt pārredzamam un skaidram, un atlasītajām organizācijām jāsaņem arī pietiekami daudz saistītās informācijas.

4.14. Komisija ierosina, ka tā līdz 2026. gada 30. jūnijam veiks rūpīgu izvērtējumu par rezerves efektivitāti, lietderīgumu un pievienoto vērtību, un gadu vēlāk sniegs ziņojumu Parlamentam un Padomei. EESK uzskata, ka Komisija varētu ziņot Parlamentam un Padomei triju mēnešu laikā, t. i., 2026. gada 30. septembrī.

4.15. EESK uzskata, ka priekšlikuma 5. panta 1. punkta a) apakšpunktu vajadzētu grozīt šādi: "pasākumi, ar ko palīdz uzņēmumiem, darba ņēmējiem, kuri apgūst jaunas prasmes un pāriet uz jaunām darbvietām, un vietējām kopienām, ko negatīvi ietekmē izstāšanās". Turklāt 5. panta 1. punkta d) apakšpunktu vajadzētu grozīt šādi: "pasākumi, ar ko atbalsta darbvietu aizsardzību un nodarbinātību, tostarp izmantojot saīsināta darba laika shēmas, pārkvalificēšanos un apmācību skartajās nozarēs". Attiecīgi vajadzētu mainīt arī 15.4. rādītāju II pielikumā.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu" (OV C 62, 15.2.2019., 90. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas attiecas uz patvēruma un migrācijas pārvaldību un ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK un ierosināto Regulu (ES) XXX/XXX [Patvēruma un migrācijas fonds]”

(COM(2020) 610 final – 2020/0279 (COD))

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko risina krīzes un nepārvaramas varas situācijas migrācijas un patvēruma jomā”

(COM(2020) 613 final – 2020/0277 (COD))

(2021/C 155/09)

Ziņotājs: **Dimitris DIMITRIADIS**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Parlaments, 11.11.2020. Eiropas Komisija, 27.11.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	8.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	25.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	235/5/25
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Lai nodrošinātu līdzsvaru patvēruma pieteikumu izskatīšanā un panāktu, ka starptautisko aizsardzību saņem tie, kuriem tā nepieciešama, savukārt tie, kuriem aizsardzība nav vajadzīga, tiktu efektīvi atgriezti atpakaļ, atbildība jāuzņemas ne tikai atsevišķām dalībvalstīm, bet visai ES kopumā.

1.2. EESK atzīst, ka migrācija ir cilvēciska, strukturāla parādība, ka patvēruma un starptautiskā aizsardzība ir vajātu cilvēku pamattiesības un starptautiskajās tiesībās noteikts juridisks pienākums valstīm, kas ir Ženēvas Konvencijas puses. EESK vērs uzmanību uz to, ka saskaņā ar šajā atzinumā izskatītajiem regulu priekšlikumiem ir jāaizsargā pamattiesības un personas dati.

1.3. EESK atzinīgi vērtē patvēruma meklētāju labāku informēšanu par šajās regulās paredzēto pieteikšanās procesu, kā arī par tajās noteiktajām viņu tiesībām un pienākumiem, kas ļaus viņiem labāk aizstāvēt šīs tiesības. Tiesības uz pārsūdzību ir nostiprinātas, nosakot pārsūdzības apjomu un izvirzot mērķi tiesām pieņemt lēmumus saskaņotā termiņā. Tāpat arī noteikumi par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem ir pielāgoti tā, lai ievērojami paātrinātu un saskaņotu pārsūdzības procesu.

1.4. EESK ir gandarīta arī par to, ka tiek nostiprinātas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, kā arī nepavadītu nepilngadīgo tiesības, paplašinot darbības jomu, lai tajā iekļautu brāļus un māsas, kā arī ģimenes, kas izveidotas tranzitvalstīs, saskaņā ar ģimenes atkalapvienošanās kritērijiem un piemērojot bērna interešu aizsardzības principu.

1.5. EESK atzīst, ka ir svarīgi, lai priekšlikumiem būtu regulas, nevis direktīvas, juridiskais statuss, jo tas būtu saistoši kopumā un tieši piemērojami dalībvalstīs saskaņā ar Līgumiem. Tomēr visas attiecīgās ierosinātās regulas ir jāpieņem vienlaicīgi, lai veidotu pilnvērtīgu politiku: ja kādu no tām nepieņemtu, tas būtiski ietekmētu pārējo regulu īstenošanu. Turklāt jau iepriekš pieredzētā saistošu ES tiesību aktu neievērošana dažās dalībvalstīs rada pamatu šaubām par vairāku ierosināto regulu noteikumu īstenošanu.

1.6. EESK atzinīgi vērtē to, ka minētie priekšlikumi izstrādāti padziļinātās konsultācijās ar ieinteresētajām personām, valsts un vietējām iestādēm ⁽¹⁾, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī nevalstiskām un starptautiskām organizācijām, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas Augsto komisāru bēgļu jautājumos (UNHCR) ⁽²⁾ un Starptautisko Migrācijas organizāciju (IOM) ⁽³⁾, kā arī domnīcām un akadēmiskajām aprindām.

1.7. EESK atzinīgi vērtē to, ka regulas atsauca uz solidaritātes un taisnīga atbildības sadalījuma principiem, tomēr uzskata, ka šis slogs nav pietiekami līdzsvarots ar atbilstošu solidaritātes pakāpi. Vienkāršāk sakot, solidaritāte, kas izpaužas pārcelšanas veidā, nevar būt brīvprātīga. Solidaritātei ir jābūt saistošai, izpaužoties obligātas pārcelšanas veidā.

1.8. EESK ir divējādas bažas par to cilvēku drošību, kuri meklē starptautisko aizsardzību vai labāku dzīvi, no vienas puses, un par to valstu labklājību pie ES ārējām robežām, kuras satrauc, ka migrācijas spiediens pārsniedz viņu iespējas, no otras puses.

1.9. EESK piekrīt, ka Dublīnas III regulas mērķis nebija risināt migrācijas spiediena situācijas vai taisnīgi sadalīt atbildību starp dalībvalstīm. Tāpat tajā netika ņemta vērā arī situācija jaukto migrācijas plūsmu migrācijas pārvaldībā un no tās izrietošais spiediens, ko minētās plūsmas rada uz dalībvalstu migrācijas sistēmām.

1.10. Tomēr, tā kā Migrācijas un patvēruma pakta (PMA) vispārējā koncepcija balstās uz robežkontroli un izvairīšanos no sekundārās kustības, tā palielina atbildības slogu un neērtības pirmās ieceļošanas valstīm, kā arī paredz pienākumus, kas noteikti pirmatnējās pārbaudes un robežkontroles priekšlikumos. Šīs saistības ir apgrūtinātas šīm valstīm, jo tās palielina to cilvēku skaitu, kuriem būtu jāpaliek uz robežas, kas var radīt nopietnas sekas ne tikai viņu, bet arī uzņēmējas sabiedrības labklājībai.

1.11. EESK ir mudināta atzīt, ka ir nepieciešama plašāka solidaritātes koncepcija un ka solidaritātei pēc būtības vajadzētu būt obligātai, lai varētu garantēt prognozējamu un efektīvu atbildes reakciju uz mainīgu situāciju, kad pieaug jauktu migrācijas plūsmu īpatsvars uz Savienību, un lai nodrošinātu taisnīgu atbildības sadalījumu saskaņā ar Līgumu. Tomēr tas neviens cerības uz solidaritātes mehānismu, kas patiešām mazinātu pirmās ieceļošanas valstu slogu.

1.12. EESK piedāvā ierosināto politiku atgriešanai uz izcelsmes valstīm atbalstīt ar skaidru stimulu un negatīvu stimulu sistēmu trešām valstīm. Turklāt atgriešanas politika būtu jārisina, nodrošinot spēcīgāku ES lomu un iesaisti, valstu politikas līmenī palīdzot gadījumos, kad attiecīgajai dalībvalstij ir ietekme uz konkrētu trešo valsti. Jāpieliek lielākas pūles attiecībā uz tā dēvēto "trīskāršo saikni", proti, humāno palīdzību, attīstības sadarbību un miera veidošanu patvēruma meklētāju izcelsmes valstīs.

1.13. EESK atbalstītu tūlītējus un obligātus pasākumus atbilstīgi Eiropas Komisijas priekšlikumam, ņemot vērā, ka tik lielam un bagātam kontinentam kā Eiropa būtu jāspēj dot lielāku ieguldījumu bēgļu efektīvā aizsardzībā.

1.14. Tā kā izvēle starp pārcelšanu un sponsorētu atgriešanu ir brīvprātīga, EESK varētu piekrist obligātai pārcelšanas sadalei tādā nozīmē, ka gadījumā, ja visas valstis izvēlas finansēt atgriešanu, bet neizvēlas veikt pārcelšanu, vai izvēlas pieņemt tikai ļoti nelielu skaitu pārcelto personu, tas vēl vairāk pasliktinās pašreizējo situāciju pirmās ieceļošanas valstīs.

1.15. EESK apsvērtu priekšlikumu par nepieciešamību izveidot uzraudzības mehānismus, lai pārraudzītu procedūru – no pārbaudes līdz atgriešanai – un tās atbilstību pamattiesībām. Cita starpā šādi mehānismi palīdzētu izvairīties no tā sauktās izraidīšanas. Turklāt ir jāparedz pietiekams laiks mehānisma izveidei, jo Skrīninga regulā un Patvēruma procedūru regulā ierosinātās vispārējās procedūras un attiecīgie termiņi ir visnotaļ grūti izpildāmi.

⁽¹⁾ Piemēram, Berlīnes rīcības plāns jaunas Eiropas patvēruma politikas jomā (*Berlin Action Plan on a new European Asylum Policy*) (2019. gada 25. novembris), ko parakstījušas 33 organizācijas un pašvaldības.

⁽²⁾ UNHCR ieteikumi Eiropas Komisijas ierosinātajam Migrācijas un patvēruma paktam (2020. gada janvāris).

⁽³⁾ IOM ieteikumi jaunajam Eiropas Savienības Migrācijas un patvēruma paktam (2020. gada februāris).

1.16. EESK atbalsta krīzes un nepārvaramas varas regulējuma stiprināšanu, ieviešot būtiskas tiesību normas par personas datu aizsardzību. Turklāt tā ierosina pagarināt termiņu krīzes skarto valstu starptautisko saistību apturēšanai uz laiku, kamēr turpinās krīze.

1.17. EESK pauž skepticismu attiecībā uz izskatāmajās regulās paredzēto noteikumu efektīvu piemērošanu, un pauž bažas par to, ka personas, kurām nepieciešams patvērums, varētu nespēt izmantot savas tiesības paredzēto procedūru nefunkcionalitātes dēļ.

2. Pamatojums

2.1. Migrācijas krīze, kas norisinājās 2015. gadā, atklāja būtiskas strukturālās un īstenošanas nepilnības un trūkumus Eiropas patvēruma un migrācijas politikas izstrādē un īstenošanā, tostarp Dublinas sistēmā, kas nav izstrādāta tā, lai nodrošinātu, ka atbildība par starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem visā ES tiek sadalīta ilgtspējīgi. Eiropadomes 2018. gada 28. jūnija secinājumos tika aicināts reformēt Dublinas regulu, pamatojoties uz atbildības un solidaritātes līdzsvaru, ņemot vērā personas, kas izkāpušas krastā pēc meklēšanas un glābšanas operācijām.

2.2. Ar jauno Migrācijas un patvēruma paktu, kas iesniegts kopā ar priekšlikumu jaunai regulai par patvēruma un migrācijas pārvaldību, paredzēts demonstrēt tādu jaunu pieeju migrācijai, kuras pamatā ir visaptveroši migrācijas pārvaldības principi. Ar šo priekšlikumu tiek izveidots kopējs patvēruma un migrācijas pārvaldības satvars ES līmenī, veicot būtisku ieguldījumu visaptverošajā pieejā, un tā mērķis ir veicināt savstarpēju uzticēšanos starp dalībvalstīm.

Ņemot vērā nesenās migrācijas krīzes, īpaši jāuzsver šādas problēmas.

2.2.1. Integrētas pieejas trūkums Eiropas patvēruma un migrācijas politikas īstenošanai:

— visās dalībvalstīs nav vienlīdzīgu konkurences apstākļu, tāpēc kavējas centieni nodrošināt piekļuvi procedūrām, vienlīdzīgu attieksmi, skaidrību un juridisko noteiktību.

2.2.2. Valstu neefektivitāte un ES saskaņojuma trūkums patvēruma un migrācijas pārvaldībā:

— ar atgriešanu un patvērumu saistītās problēmas,

— atbalstītu brīvprātīgās atgriešanās programmu ierobežota izmantošana,

— racionālu procedūru trūkums ierašanās brīdī,

— kavēšanās ar piekļuvi atbilstoši patvēruma procedūrai un lēna pieteikumu izskatīšana,

— grūtības izmantot robežprocedūru.

2.2.3. Plaša un elastīga solidaritātes mehānisma trūkums:

— pārceļšana nav vienīgais efektīvais risinājums jaukto migrācijas plūsmu jautājumā.

2.2.4. Dublinas sistēmas neefektivitāte:

— nespēja nodrošināt ilgtspējīgu atbildības sadalījumu pašreizējās sistēmas ietvaros,

— pašreizējie noteikumi par atbildības nodošanu veicina neatļautu kustību,

— neefektīva datu apstrāde,

— Dublinas sistēmas procesuālā neefektivitāte rada administratīvo slogu.

2.2.5. Mērķtiecīgu mehānismu trūkums ārkārtēju krīzes situāciju risināšanai:

— grūtības ES nodrošināt piekļuvi patvērumam vai citām procedūrām uz robežām ārkārtējas krīzes situācijās.

2.2.6. Taisnīgas un efektīvas pamattiesību īstenošanas sistēmas trūkums un grūtības noteikt jaunus likumīgus patvēruma ceļus un efektīvi novērst migrācijas cēloņus, tostarp risināt humanitārus, attīstības un miera jautājumus.

2.3. Cerams, ka priekšlikumi novērsīs šīs problēmas šādā veidā.

2.3.1. Efektīvāka, vienota un saskaņota migrācijas pārvaldības sistēma:

— visaptveroša pieeja efektīvai patvēruma pārvaldībai (priekšlikums regulai, ar ko izveido kopēju sistēmu ES patvēruma un migrācijas pārvaldībai),

— vienota patvēruma un atgriešanas procedūra, kā arī paātrinātu procedūru un robežprocedūru vieglāka izmantošana,

— koordinēts, efektīvs un ātrs pārbaudes posms (priekšlikums regulai, ar ko ievieš to trešo valstu valstspiederīgo pārbaudi, kuri aizturēti saistībā ar ārējo robežu nelikumīgu šķērsošanu, izkāpuši krastā pēc meklēšanas un glābšanas operācijām vai pieprasa starptautisko aizsardzību robežšķērsošanas vietās).

2.3.2. Taisnīgāka un visaptverošāka pieeja solidaritātei un pārcelšanai:

— solidaritātes mehānisms, kas paredz obligātu solidaritāti plašākā mērogā (priekšlikums regulai par patvēruma un migrācijas pārvaldību).

2.3.3. Vienkāršoti un efektīvāki noteikumi stingrai migrācijas pārvaldībai:

— plašāka un taisnīgāka atbildības kritēriju definīcija, ierobežojot atbildības pārtraukšanu un nodošanu (priekšlikums regulai par patvēruma un migrācijas pārvaldību),

— efektīvāka datu vākšana/apstrāde, ļaujot drīzāk uzskaitīt pieteikuma iesniedzējus, nevis pieteikumus, un iekļaujot īpašu kategoriju meklēšanas un glābšanas operācijām (pārstrādāta Eurodac regula),

— uzlabota procesuālā efektivitāte (priekšlikums regulai par patvēruma un migrācijas pārvaldību).

2.3.4. Mērķtiecīgs mehānisms, ar ko risina ārkārtējas krīzes situācijas (priekšlikums regulai, ar ko risina krīzes situācijas).

2.3.5. Efektīvāka migrantu un patvēruma meklētāju pamattiesību ievērošana (*).

3. Piezīmes par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas attiecas uz patvēruma un migrācijas pārvaldību un ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK un ierosināto Regulu (ES) XXX/XXX [Patvēruma un migrācijas fonds]

3.1. Migrācijas un patvēruma paktā pamatoti norādīts uz neatbilstībām starp dalībvalstu patvēruma un atgriešanas sistēmām un uzsverta nepieciešamība stiprināt solidaritāti, novēršot nepilnības minēto sistēmu īstenošanā, kā arī uzlabot un stiprināt sadarbību ar trešām valstīm. Tomēr nav skaidrs, vai brīvprātīgas un selektīvas solidaritātes princips palīdzēs atrisināt pēdējās desmitgades nozīmīgākās koordinācijas problēmas, jo īpaši ņemot vērā to, ka slogs nesamērīgi lielā mērā gulstas uz pirmās iecelšanas valstīm.

3.2. Kā norādīts EESK atzinumā SOC/649 (°), saskaņā ar jauno solidaritātes mehānismu dalībvalstis varēs piedalīties neatbilstīgā situācijā esošu personu pārcelšanā vai sponsorētā atgriešanā. EESK šaubās par šā mehānisma iespējamību, jo tas balstās uz hipotētisku brīvprātīgu solidaritāti. Nav minēti stimuli, kas būtu nepieciešami, lai veicinātu dalībvalstu līdzdalību šajā mehānismā, jo īpaši pēc tam, kad dažas dalībvalstis atteicās piedalīties iepriekšējā pārcelšanas programmā (°), vai pēc tam, kad pienākums piedalīties nebija skaidri formulēts. Šādam "solidaritātes" mehānismam var būt arī pretēja ietekme, proti, attiecīgo personu var pārcelt uz sponsorējošo dalībvalsti, ja atgriešanu faktiski neveic astoņu mēnešu laikā, kā rezultātā rodas atbildības nepilnības attiecībā uz atgriežamo personu tiesībām. Turklāt saskaņā ar ierosināto jauno

(*) SWD(2020) 207 final.

(°) OV C 123, 9.4.2021., 15. lpp.

(°) Spriedums apvienotajās lietās C-715/17, C-718/17 un C-719/17 Komisija/Polija, Ungārija un Čehijas Republika.

solidaritātes mehānismu dalībvalstis tiek stimulētas nepiedalīties pārcelšanā – steidzamākā, grūtākā un ar lielākām izmaksām saistītā uzdevumā; tā vietā dalībvalstis var izvēlēties piedalīties atgriešanās⁽⁷⁾. Tādēļ ir jāievieš saistoši solidaritātes pasākumi, kas izpaužas kā obligāta rīcība, kā paredzēts Eiropas Komisijas paziņojumā.

3.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka no pieciem līdz trim gadiem tiek saīsināts ilglaicīgas uzturēšanās atļaujas ieguves termiņš personām, kuras saņem starptautisko aizsardzību, ja tās nolemj uzturēties dalībvalstī, kas tām sniegusi šādu aizsardzību. Tā mērķis nepārprotami ir veicināt integrāciju vietējās kopienās, lai gan to varētu uzskatīt par mobilitātes ierobežošanu ES, tādējādi apliecinot, ka slogs joprojām gulsies uz pirmās ieceļošanas valstu pleciem.

3.4. EESK atzinīgi vērtē piedāvāto ideju par atbildības taisnīgu sadalījumu, tomēr uzskata, ka šīs atbildības slogs nav pietiekami līdzsvarots ar atbilstošu solidaritātes pakāpi.

3.5. EESK atzinīgi vērtē pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot koordināciju starp valstu stratēģijām patvēruma un atgriešanas politikas jomā, tomēr pauž nožēlu, ka par atgriešanas instrumentu koordinēšanu ir iesniegts vairāk priekšlikumu nekā par patvēruma un bēgļu uzņemšanas procedūru koordinēšanu.

3.6. EESK atzīmē grūtības, ar kurām saskaras ES valstis, faktiski nodrošinot atgriešanu, kā arī ņem vērā Komisijas vēlmi virzīties uz kopēju un efektīvu Eiropas atgriešanas sistēmu. Priekšlikuma pamatā ir operatīvā atbalsta atgriešanai uzlabošana, un tajā paredz valstu atgriešanas koordinātoru iecelšanu. EESK pauž nožēlu, ka nav pienācīgi apzinātas problēmas atgriešanas programmu īstenošanā⁽⁸⁾ un ka šī pieeja, kas tiek uzskatīta par stratēģiski svarīgu, ir atkarīga no izcelsmes un tranzīta trešo valstu vēlmēs sadarboties. Tādēļ ES būtu jāuzņemas spēcīgāka loma saistībā ar vispārēju atgriešanas politiku.

3.7. EESK ierosina, ka solidaritātei jābūt automātiskai. Pirmās ieceļošanas valstu solidaritātes pienākumi ir nesamērīgi. Procedūras joprojām ir sarežģītas un ilgstošas, un tās negarantē pārcelšanu. Ir tikai obligātas robežprocedūras, bet nav automātiska sadalījuma mehānisma. Dalībvalstīm jāveic tādi pasākumi kā infrastruktūras stiprināšana (teltis, palīdzība natūrā utt.), finansiāls atbalsts vai brīvprātīga atgriešana. Nav skaidru kritēriju par to, kā katra valsts gatavojas veikt savu ieguldījumu. Tas nav efektīvi, tikai palielina spiedienu uz ieceļošanas valsti, turklāt pasākuma īstenošanai ir nepieciešams ilgs laiks (astoņi mēneši), tāpēc pastāv risks, ka pieteikuma iesniedzēji varētu aizbēgt. Ir vajadzīgs mehānisms, kas ir lielākā mērā automātisks un dod iespēju labāk sadalīt pieteikumu iesniedzējus pa visām dalībvalstīm.

3.8. Tajā pašā laikā EESK ierosina, ka solidaritātes apsvērumu dēļ nav lietderīgi noteikt trīs dažādas ārkārtas situāciju kategorijas (spiediena gadījumi vai paaugstināta spiediena draudi, krīzes gadījumi un meklēšanas un glābšanas operāciju gadījumi). Dalībvalstīm būs jāiesniedz atbalsta pieteikums vienā no trim kategorijām. Komisija noteiks, vai pieprasījums ir derīgs (pēc 21 novērtēšanas kritērija), un lūgs citām valstīm praktisku palīdzību, kas var izpausties divos veidos: pārcelšana un atgriešanas sponsorēšana. Šāds process nefunkcionē un ir laikietilpīgs: vispirms ir jāpieprasa solidaritāte, tad tiek formulēts viedoklis, tad var piedalīties brīvprātīgā solidaritātē un tad tiek pieņemts lēmums par obligātu solidaritāti. Pat obligātas solidaritātes gadījumā Komisijas lēmums ir atkarīgs īpašas komitejas atzinuma, un, ja šī komiteja nesniedz pozitīvu atzinumu, tad nekādi pasākumi netiek veikti.

3.9. EESK uzskata – papildus tam, ka sniegtās definīcijas nav precīzas (īpaši regulā par krīzi un nepārvaramu varu), migrācijas spiediena jēdziens nav skaidri definēts, lai gan visā ierosinātajā regulas tekstā uz to bieži sniegtas atsaucis.

3.10. Lai gan ideja par dalībvalstu īstenotu atgriešanu atbilstoši to attiecībām ar trešām valstīm var šķist pievilcīga, tā var nedarboties, jo apstākļi izcelsmes valstī var mainīties vai attiecīgās valstis var aizliegt atgriešanos. Turklāt pastāv būtisks jautājums par aizturēšanas apstākļu noteikšanu; neizbēgami ir tas, ka personas, kuras būtu jāatgriež, paliek pie robežas, pārveidojot pirmās ieceļošanas valsti par lielu pirmsizbraukšanas centru. Praksē nav skaidrs, vai procedūru paātrināta izsekošana (kā paredzēts pārbaudes regulā) reāli palielinās atgriešanas gadījumu skaitu, jo atgriešana ir galvenokārt atkarīga no tādu trešo valstu sadarbības, ar kurām ES vēl ir jāapsprīžas un jāslēdz sarunas (piemēram, par vīzu izsniegšanu), un šādas kavēšanās var palielināt cilvēktiesību pārkāpumu iespējas, kā arī spiedienu uz vietējām kopienām.

(7) Diemžēl nav instrumentu, kas ļautu izvairīties no situācijām, kad dažas valdības nolemj kļūt par galvenajām atgriešanas veicinātājām, īstenojot populistisku vērsanos pret migrantiem un bēgļiem.

(8) Paziņojums COM(2017) 200 final.

3.11. EESK saprot, ka par patvēruma pieteikumu atbildīgo valsti, kura veido jaunās patvēruma pārvaldības procedūras pamatu, varētu noteikt to valsti, kurā imigrantam ir brālis/māsa vai brāļi/māšas, kurā imigrants ir strādājis vai studējis, vai kurā tam ir izsniegta vīza. Lai gan šāda kritēriju paplašināšana ir apsveicama, tā tomēr tikai apstiprina smago slogu, kas joprojām gulstas uz pirmās ieceļošanas valstīm.

4. Piezīmes par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko risina krīzes un nepārvaramas varas situācijas migrācijas un patvēruma jomā

4.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka tiek ieviests komponents, ar ko risina krīzes un nepārvaramas varas situācijas migrācijas un patvēruma jomā. Tomēr EESK uzskata, ka definīcijas nav skaidras vai atbilstošas. Šis fakts, kā arī tas, ka trūkst objektīvu rādītāju vai arī šādi rādītāji pastāv, rada juridiskās noteiktības trūkumu.

4.2. EESK norāda, ka, lai gan regula par krīzes un nepārvaramas varas situācijām paver iespēju veidot saistošu solidaritāti, tā attiecas nevis uz ārkārtas solidaritātes pasākumiem, bet gan uz procesuālo atbalstu. Solidaritāti grauj sarežģītās un birokrātiskās procedūras, kas nepieciešamas tās ieviešanai. Ir skaidrs, ka krīzes situācijā vai tad, kad rodas spiediens, ir jānodrošina pārcelšana. Turklāt būtu jāievieš pasākumi, kas novērstu dalībvalstu nonākšanu krīzes situācijā.

4.3. EESK norāda, ka tādu procedūru un mehānismu ieviešanai, ar ko risina krīzes un nepārvaramas varas situācijas migrācijas un patvēruma jomā, būtu jāatbilst arī Savienības pamattiesībām un vispārējiem principiem, kā arī starptautiskajām tiesībām.

4.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka krīzes laikā dalībvalsts, kas iedarbina mehānismu, varēs uz laiku līdz trim mēnešiem apturēt savas starptautiskās saistības (piemēram, attiecībā uz patvēruma pieteikumu apstrādi). Turklāt šim termiņam vajadzētu būt pagarināmam tik ilgi, kamēr krīze nav beigusies. Varētu būt lietderīgi ieviest skaidrību par to, kā tiks noteiktas krīzes situācijas, un skaidrus kritērijus, kad valsts spējas ir/var kļūt pārslogotas.

4.5. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu dot dalībvalstīm papildu laiku, kas vajadzīgs krīzes situāciju risināšanai, vienlaikus nodrošinot efektīvu un tūlītēju piekļuvi attiecīgajām procedūrām un tiesībām, kā arī atzinīgi vērtē Komisijas spēju atļaut piemērot patvēruma krīzes pārvaldības procedūru un atgriešanas krīzes pārvaldības procedūru uz sešu mēnešu laikposmu, kuru var pagarināt līdz laikposmam, kas nepārsniedz vienu gadu. Kad attiecīgais laikposms būtu beidzies, pagarinātie patvēruma un atgriešanas krīzes pārvaldības procedūru termiņi nebūtu jāpiemēro jauniem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem.

4.6. Tomēr EESK uzskata, ka priekšlikuma ierobežotā joma, proti, paplašināt vai paātrināt procedūras, vājina tā funkcijas kā mehānismam, kas izmantojams ārkārtas solidaritātes pasākumu gadījumā.

4.7. Lai gan EESK uzskata, ka šis priekšlikums var kalpot kā iespēja sekmēt saistošu solidaritāti, to neparedz attiecīgās regulas teksts. Tāpēc EESK uzskata, ka tas būtu jāiestrādā Eiropas Parlamenta un Padomes regulā, kas attiecas uz patvēruma un migrācijas pārvaldību un ar ko groza Padomes Direktīvu 2003/109/EK un ierosināto Regulu (ES) Nr. XXX/XXX [Patvēruma un migrācijas fonds], lai izvairītos no nenoteiktības un novērstu risku, ka tā netiek pieņemta, jo tās nevar pastāvēt viena bez otras.

Briselē, 2021. gada 25. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:

“Grozītais priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido kopīgu procedūru starptautiskajai aizsardzībai Savienībā un atceļ Direktīvu 2013/32/ES”

(COM(2020) 611 final – 2016/0224 (COD))

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko ievieš trešo valstu valstspiederīgo skrīningu pie ārējām robežām un groza Regulas (EK) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/817”

(COM(2020) 612 final – 2020/0278 (COD))

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par “Eurodac” izveidi biometrisko datu salīdzināšanai, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) XXX/XXX [Patvēruma un migrācijas pārvaldības regula] un Regulu (ES) XXX/XXX [Pārmitināšanas regula], lai identificētu trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar “Eurodac” datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar ko groza Regulas (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/818”

(COM(2020) 614 final – 2016/0132 (COD))

(2021/C 155/10)

Ziņotājs: **Panagiotis GKOFAS**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 27.11.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	8.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	25.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	210/9/28
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK pieņem zināšanai jauno Migrācijas un patvēruma paktu, kura mērķis ir risināt daudzšķautņainu un sarežģītu parādību. EESK uzskata, ka jaunās regulas sniedz pozitīvu ieguldījumu ES robežu drošības uzlabošanā. Tiek izveidots labāks un drošāks process, lai kontrolētu personas, kuras ieceļo Eiropas Savienībā. Tomēr integrēta, kopīga ES stratēģija, kas ir noturīga un uz nākotni vērsta, ir ļoti nepieciešama un sen novēlota. Diemžēl attiecībā uz migrācijas jautājumu un patvērumu kopumā pašreizējos priekšlikumus nevar uzskatīt par tik ļoti vajadzīgo nepārprotamo soli uz priekšu. **Vēl vairāk – attiecīgās četras vai piecas dalībvalstis saskaņā ar ieceļošanas aizlieguma principu⁽¹⁾ būs spiestas izveidot “slēgtus aizturēšanas centrus” cilvēkiem, kas tajos uzturētos vismaz sešus vai septiņus mēnešus, ja ne ilgāk, līdz būs zināms procedūru iznākums. Tādēļ radīsies situācija, kas būs daudz sliktāka nekā iepriekš.**

1.2. Eiropas Komisijai un ES dalībvalstīm ir jāiegulda lielākas pūles un jāturpina darbs. Nesen pieņemtos EESK atzinumos (SOC/649⁽²⁾ un SOC/669⁽³⁾) ir kritizēti gan Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulas, gan Patvēruma procedūru regulas svarīgi aspekti. EESK arī atzīmē, ka pēc attiecīgo deviņu regulu izskatīšanas un saziņas ar Komisiju šo deviņu dažādo regulu

⁽¹⁾ Ieceļošanas aizlieguma jēdziens ir pastāvējis gan Šengenas *acquis*, gan patvēruma *acquis* ietvaros (Patvēruma procedūru direktīvas 43. pants).

⁽²⁾ OV C 123, 9.4.2021., 15. lpp.

⁽³⁾ Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 58. lappusi.

īstenošanas perspektīvas šķiet problemātiskas vairākos aspektos. Ir vajadzīga visaptverošā migrācijas stratēģija, kas nodrošinātu labāku sinerģiju starp dažādām ES regulām un sniegtu atbildes uz svarīgiem jautājumiem tajās dalībvalstīs, ko migrācija skar vairāk.

1.3. EESK pauž bažas par jaunajām robežprocedūrām, jo īpaši saistībā ar nepieciešamību aizsargāt tiesības pieprasīt patvērumu, un par šādiem jautājumiem:

- tāds kļūdainais jēdziens kā “valstis ar zemiem patvēruma tiesību atzīšanas rādītājiem”,
- nekorekti definētu juridisku jēdzienu (“drošības apdraudējums”, “sabiedriskā kārtība”) lietošana, kas rada juridisko nenoteiktību,
- 12 līdz 18 gadus veci ārvalstnieki bērni, kuri saskaņā ar 1989. gada ANO Konvenciju par bērna tiesībām arī tiek uzskatīti par bērniem,
- kā un kur cilvēki uzturēsies robežprocedūras laikā un kā izvairīties no juridiskā vakuuma, garantējot tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību.

1.4. EESK atzīst, ka kopējas, visaptverošas un efektīvas procedūras, kuras atbilst starptautiskām konvencijām un juridiskām garantijām, sniedz pievienoto vērtību un tās ir vajadzīgas, tāpat kā vajadzīga gan ES un dalībvalstu uzticēšanās, kas rodas, pateicoties reāliem solidaritātes mehānismiem, gan arī taisnīgi sadalīta atbildība/saistības. Tomēr šajā Komisijas priekšlikumā nav aplūkota kopīga patvēruma sistēma – tāda, kas ir visaptveroša, apliecina solidaritāti un dod iespēju taisnīgi sadalīt atbildību starp dalībvalstīm. **Noteikums par solidaritāti būtu jāiekļauj arī patvēruma procedūrā, tas jāpiemēro uzreiz pēc tam, kad ir veikts skrīnings, un izmantojot IT palīdzību no Eurodac. Ja “obligātā solidaritāte” nebūs “obligāta pārcelšana” saskaņā ar Patvēruma procedūru regulas noteikumiem vai ja netiks izstrādātas procedūras, kas, neliekot personām šķērsot ES robežas, dotu iespēju lūgt patvērumu ES dalībvalstīs, praktiskā ziņā regula nedarbosies. Būtu jāparedz arī stimuli un atturoši nosacījumi attiecībā uz pārcelšanu, un jebkurā gadījumā vajadzētu būt iespējai patvēruma procedūru īstenot ne tikai pirmās ieceļošanas valstī, bet arī citās dalībvalstīs.**

1.5. EESK uzsver, ka ierosināto jauno procedūru efektivitāte ir pastāvīgi jānovērtē, izmantojot **sistēmas, ar kurām uzrauga pamattiesību ievērošanu**, jo īpaši attiecībā uz mazāk aizsargātu personu un bērnu tiesībām, **patvēruma pieteikumu individuālu novērtēšanu un efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Tomēr rodas jautājums par to, kur, kā un ar kādiem solidaritātes, pārcelšanas vai pārmitināšanas pasākumiem tiks īstenots uzlabotais jaunais pakts un ar to saistītie priekšlikumi.**

1.6. EESK atbalsta labāk **integrētu un līdzsvarotu migrācijas pārvaldības IT sistēmu, kuras pamatā ir uzlabota Eurodac datubāze un kas vērsta uz pieteikumiem un pieteikumu iesniedzējiem.** Komitejai ir radies iespaids, ka Komisija atzīst vajadzību pēc vienotas pieejas attiecībā uz pirkstu nospiedumu un veselības un drošības risku obligātu pārbaudi pirms ieceļošanas, bet, neraugoties uz ierosināto komplekso sistēmu, ieceļotājiem diemžēl nav iespējas pieteikties patvērumam dalībvalstī, kas nav pirmā ieceļošanas valsts, – tam vajadzētu būt iespējamam. **Noteikumi par to, kā noteikt dalībvalsti, kura ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu, pašlaik ir izklāstīti Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulā, taču tie būtu jāizklāsta Patvēruma procedūru regulā, sniedzot iespēju ar Eurodac palīdzību izskatīt pieprasījumus arī citās dalībvalstīs.**

1.7. Lai gan EESK atbalsta to, ka uz ES robežām, ievērojot visas pamattiesības, cilvēktiesības un juridiskās procedūras, ievieš jaunus, ātrākas lēmumu pieņemšanas procedūras, rodas daudz jautājumu, piemēram, kā jāīsteno un jānodrošina šīs procedūras. Kā jāīsteno atgriešana? Kur solidaritāte ir minēta Patvēruma procedūru regulā, nemaz nerunājot par Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulu, ja tā patiešām paredz solidaritāti? Vai persona, kurai piešķirts patvērums, drīkst doties uz citu dalībvalsti, vai arī tai ir jāpaliek pirmajā ieceļošanas valstī (*)? Vai dalībvalstis var piešķirt patvērumu, lai aizsargātu personas, kurām tas nepieciešams, vai arī tās sāks noraidīt šo personu pieteikumus? Tāpēc EESK aicina Komisiju rūpīgi pārbaudīt un izskaidrot katru priekšlikuma daļu un pirmām kārtām atbildēt uz jautājumu: “Kā šis jaunais pakts uzlabo kopējo patvēruma procedūru un nodrošina tiesības pieprasīt patvērumu?”

(*) Saskaņā ar Kvalifikācijas regulas noteikumiem bēgļa / alternatīvās aizsardzības statusa radītās tiesības un priekšrocības ir piesaistītas dalībvalstij, kura piešķirusi šo statusu.

1.8. EESK pauž bažas par trešo valstu valstspiederīgajiem piemērojamo jauno skrīninga procedūru īstenošanu pie ārējām robežām. Šis jaunais mehānisms palielina spiedienu uz ES dalībvalstīm ar ES ārējām jūras robežām un veicina slēgtu centru izveidi pie ārējām robežām vai to tuvumā. Līdzīgi centri ir radījuši nopietnas bažas par cilvēktiesību aizsardzību un pieņemamu dzīves apstākļu nodrošināšanu to iemītniekiem.

1.9. Robežprocedūru iznākums būs vai nu patvēruma piešķiršana, vai arī tā noraidīšana un pieprasītāja atgriešana. Patvēruma piešķiršanas gadījumā dalībvalsts, kas to piešķir, ir atbildīga par attiecīgo personu integrēšanu. Jaunajā paktā paredzētajā scenārijā tas tomēr nozīmē šo personu integrēšanu dienviņu valstīs, neparedzot iespēju viņu pārcelšanai uz citām dalībvalstīm vai solidaritātei no citu dalībvalstu puses. Ja patvēruma netiek piešķirts, noraidītais patvēruma meklētājs dalībvalstij ir jāatgriež. Šajā pieejā ir jāizskata tas, kā ES varētu izstrādāt nolīgumus ar trešām izcelsmes un tranzīta valstīm un nodrošināt efektīvas procedūras, kā paredzēts starptautiskajos tiesību aktos un cilvēktiesību instrumentos. Dalībvalstis nevar noslēgt atsevišķus savstarpējus nolīgumus, un Komisija arī nenorāda uz šādu procedūru.

1.10. Migrācijas pārvaldības problēmas – jo īpaši saistībā ar to personu ātru identificēšanu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, vai to personu, kurām aizsardzība nav nepieciešama, atgriešanas īstenošanu – **Eiropas Savienībai kopumā būtu jārisina vienotā veidā, taču nešķiet, ka tas tiek darīts ar pašreizējiem priekšlikumiem.** Patiesībā šis jautājums skar tikai pirmo iecelšanas dalībvalsti un slogs netiek sadalīts taisnīgi, piemēram, runājot par patvēruma meklētāju obligātu pārcelšanu patvēruma procedūras laikā un patvēruma pieprasījuma izskatīšanu.

1.11. Jo īpaši svarīgi ir izveidot labāku procedūru to personu identificēšanai, par kurām ir maz ticams, ka tās saņems aizsardzību Eiropas Savienībā^(?). Komisijas priekšlikumā ir paredzēts ieviest **pirmsiecelšanas skrīningu**, kas būtu jāpiemēro visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri atrodas pie ārējās robežas, bet neatbilst iecelšanas nosacījumiem, vai ir izkāpuši krastā pēc meklēšanas un glābšanas operācijas. Tomēr šis pirmsiecelšanas skrīnings Eiropas Savienībā diemžēl tiek veikts pirmās iecelšanas valsts teritorijā pie tās robežas. "Pirms" ir lietots tādā nozīmē, ka attiecīgā persona dodas uz "slēgtu aizturēšanas centru" un uzturas tur bez jebkādas iespējas pārcelties uz citu vietu, līdz dalībvalsts iestādes ir nolēmušas vai nu piešķirt šai personai patvērumu⁽⁶⁾, vai arī atgriezt to izcelsmes vai tranzīta valstī, taču tikai tādā gadījumā, ja atgriešana ir iespējama (vairumā gadījumu tas nav iespējams).

1.12. EESK atbalsta **ES regulējumu, ar ko ievieš vienotus noteikumus to teritorijā aizturēto neatbilstīgo migrantu skrīningam, kuri, iecelšoties Šengenas zonā, ir izvairījušies no robežkontroles. Tas tiek darīts ar mērķi aizsargāt Šengenas zonu un nodrošināt neatbilstīgas un nelegālas migrācijas efektīvu pārvaldību.**

1.13. EESK aicina ES iestādes, aģentūras un sociālos partnerus piedalīties turpmāko politikas pasākumu un programmu (tādu kā, piemēram, talantu partnerības) izstrādē, paraugprakses apmaiņā un daudzpusējās mērķsadarbības programmās attiecībā uz pašreizējiem humānās palīdzības koridoriem. EESK pieprasa arī izstrādāt jaunu tiesisko regulējumu, ieviešot atļautas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 810/2009⁽⁷⁾ 25. panta noteikumus, un iekļaut **sponsorēšanu** kā vienu no **parastajiem likumīgas iecelšanas kanāliem** saistībā ar imigrācijas politiku, ko piemēro trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri ieeļo no valstīm, kas nav ES dalībvalstis. EESK vērs likumdevēju uzmanību uz to, ka ES tiesību akti, kas stājušies spēkā iepriekš, piemēram, Šengenas nolīgums un Lisabonas līgums, jau paredz **papildu aizsardzību un pagaidu aizsardzību** tiem, kas bēg no kariem vai dabas katastrofām. Tas parāda, kā, **izmantojot Eiropas Savienības dalībvalstīm jau pieejamos tiesību aktus, var nodrošināt tādu neaizsargātu personu atbilstīgu iecelšanu, kurām nepieciešama starptautiska aizsardzība.**

(?) To migrantu īpatsvars, kas ierodas no valstīm, kurām patvēruma atzīšanas rādītājs ir zemāks par 25 %, ir palielinājies no 14 % 2015. gadā līdz 57 % 2018. gadā.

(6) Attiecībā uz aizturēšanas izmantošanu robežprocedūrā sk. 179. un 183. punktu EST spriedumu lietā C-808/18: "[D]alībvalstīm ir atļauts "aizturēt" Direktīvas 2013/33 2. panta h) punkta nozīmē starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus, kas ierodas pie to robežām, pirms viņiem atļaut ieeļot savā teritorijā, šajā 43. pantā minētajos apstākļos un lai nodrošinātu šajā pašā 43. pantā paredzēto procedūru efektivitāti"; "no Direktīvas 2013/32 43. panta 1. punkta izriet, ka aizturēšana, kas balstīta uz šo tiesību normu, ir pamatota tikai ar mērķi ļaut attiecīgajai dalībvalstij, pirms tā atzīst starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja tiesības ieeļot tās teritorijā, pārbaudīt, vai viņa pieteikums nav nepieņemams [...] vai arī tas nav jānoraida kā nepamatots [...]".

(7) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 810/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss) (OV L 243, 15.9.2009., 1. lpp.).

2. Vispārīgas bažas un piezīmes

2.1. Eiropas jaunais pakts atbalsta **integrētu politikas veidošanu, kas politikas pasākumus sasaista tādās jomās kā patvēruma, migrācija, atgriešana, ārējo robežu aizsardzība, migrantu tirdzniecības apkarošana un attiecības ar svarīgākajām trešām valstīm un atspoguļo visus pārvaldības līmeņus aptverošu pieeju**. Tomēr aplūkojamās regulas, kas ir ierosinātas, galu galā radīs milzīgu slogu dalībvalstīm Dienvideiropā, tādēļ šādas regulas nekādi nebūs piemērojamas un nesasnies paredzēto rezultātu. Pēc kāda laika, lai izvairītos no tā, ka arvien lielāks skaits cilvēku tiek vienkopus turēti necilvēcīgos apstākļos, dalībvalstis būs spiestas *de facto* noraidīt daudzus patvēruma pieteikumus, pat tos, kas atbilst patvēruma piešķiršanas nosacījumiem.

2.2. Dalībvalstīm Eiropas dienvidos nav citas iespējas kā vien tikt pārveidotām par aizturēšanas vai pirmsizceļošanas centriem.

2.3. Šajā atzinumā galvenā uzmanība tiks pievērsta trim no deviņiem instrumentiem, kas ietverti jaunajā paktā: **i) jaunajai Skrīninga regulai; ii) grozītajam priekšlikumam, ar ko tiek pārskatīta Patvēruma procedūru regula; iii) grozītajam priekšlikumam, ar ko pārstrādā Eurodac regulu.**

3. Īpašas piezīmes par jauno Skrīninga regulu

3.1. Jaunajā **Skrīninga regulā ierosināts** pirmās ieceļošanas valsts teritorijā **ievieš pirmsieceļošanas skrīninga procedūru**, kas būtu jāpiemēro visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri atrodas pie ārējās robežas, bet neatbilst ieceļošanas nosacījumiem, vai ir izkāpuši krastā pēc meklēšanas un glābšanas operācijas.

3.2. Pieejamie dati liecina, ka, kā novērots 2015. un 2016. gadā, tādu trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu, kuriem ir nepārprotami nepieciešama starptautiskā aizsardzība, daļēji ir aizstājusi ieceļošana ar jauktu pamatojumu.

3.3. Īpašas piezīmes par skrīninga procedūras mērķiem un galvenajiem elementiem

3.3.1. Skrīninga mērķis ir sekmēt jauno visaptverošo pieeju migrācijai un jauktām plūsmām, nodrošinot, ka personu identitāte, kā arī veselības un drošības riski tiek noteikti īsā laikā un ka attiecībā uz visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kas atrodas pie ārējās robežas, bet neatbilst ieceļošanas nosacījumiem, vai ir izkāpuši krastā pēc meklēšanas un glābšanas operācijas, īsā laikā tiek uzsākta piemērojamā procedūra. Vienam no mērķiem vajadzētu būt noderīga instrumenta izveidei, kas ļautu pārējām ES valstīm piedalīties patvēruma procedūrā un izvērtēt pieteikuma iesniedzēju.

3.3.2. Priekšlikumā paredzēts, ka attiecīgo personu pamattiesības būtu jāaizsargā, izmantojot mehānismu, kas jāizveido dalībvalstīm.

3.3.3. Skrīningā pirmām kārtām jāiekļauj:

a) sākotnēja veselības un neaizsargātības pārbaude;

b) identitātes pārbaude, ko veic, salīdzinot ar informāciju Eiropas datubāzēs;

c) biometrisku datu (proti, daktiloskopisko un sejas attēla datu) reģistrācija attiecīgajās datubāzēs, ciktāl tā vēl nav veikta;

d) drošības pārbaude, ko veic, izmantojot vaicājumu attiecīgajās valstu un Savienības datubāzēs, jo īpaši Šengenas Informācijas sistēmā (SIS), lai pārliecinātos, ka attiecīgā persona nerada draudus iekšējai drošībai.

3.3.4. Skrīningam jābūt obligātam, un tas jāpiemēro ne tikai pirmajā ieceļošanas valstī, bet katrā dalībvalstī saskaņā ar ES solidaritātes principu. Kā noteikts jaunajā paktā, patvēruma procedūra tiks īstenota tikai pirmās ieceļošanas valstīs. **Ja "obligātā solidaritāte" nebūs "obligāta pārceļšana" saskaņā ar Patvēruma procedūru regulas noteikumiem vai ja**

netiks izstrādātas procedūras, kas, neliekot personām šķērsot ES robežas, dotu iespēju lūgt patvērumu ES dalībvalstīs, praktiskā ziņā regula nedarbosies. Būtu jāparedz arī stimuli un atturoši nosacījumi attiecībā uz pārcelšanu, un jebkurā gadījumā patvēruma procedūra būtu jāpiemēro ne tikai pirmās ieceļošanas valstī, bet arī citās dalībvalstīs.

3.3.5. Paredzams, ka ierosinātais skrīnings uzlabos pašreizējās procedūras, un, izņemot veselības jautājumus, to vajadzētu veikt ne tikai valstīs, kurās ir ES ārējā robeža.

3.3.6. Neatkarīgam, efektīvam un nepārtrauktam uzraudzības mehānismam būtu jo īpaši jāattiecas uz pamattiesību ievērošanu saistībā ar skrīningu, kā arī uz piemērojamo valsts noteikumu ievērošanu aizturēšanas gadījumā un **neizraidīšanas principa ievērošanu**. Turklāt tam būtu jānodrošina, ka sūdzības tiek izskatītas ātri un pienācīgā kārtībā.

3.3.7. Visbeidzot, priekšlikumā ir atzīta ES aģentūru – *Frontex* un Eiropas Savienības Patvēruma aģentūras – loma; tās var palīdzēt kompetentajām iestādēm veikt visus uzdevumus, kas saistīti ar skrīningu, un sniegt tām nepieciešamo atbalstu, tomēr tas nav pietiekami skaidri formulēts. Priekšlikumā ir arī Pamattiesību aģentūrai piešķirta svarīga, tomēr pilnīgi neskaidra loma, proti, palīdzēt dalībvalstīm izstrādāt neatkarīgus pamattiesību uzraudzības mehānismus saistībā ar skrīningu, kā arī nodrošināt spēkā esošo valsts tiesību aktu ievērošanu aizturēšanas gadījumā un neizraidīšanas principa respektēšanu.

4. Grozītais priekšlikums, ar ko tiek pārskatīta Patvēruma procedūru regula

4.1. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi ierosināt jaunu, grozītu tiesību aktu ES regulas, nevis direktīvas veidā, kā tas ir pašlaik. EESK tomēr uzskata, ka rodas nepārprotams jautājums, kā šo tiesību aktu var izpildīt un īstenot visās dalībvalstīs, jo īpaši tajās, attiecībā uz kurām ir uzsāktas pārkāpuma procedūras. **Komiteja var atbalstīt šo priekšlikumu tikai tad, ja tas nepārvērš dalībvalstis Eiropas dienvidos par cilvēku aizturēšanas vai pirmsizceļošanas centriem.**

4.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumā pausto ieceri uzlabot koordināciju un kopējās procedūras, kuras paredz starptautiskās aizsardzības piešķiršanu vai atņemšanu un ar kurām vēl vairāk saskaņo lēmumus par atgriešanu vai patvēruma piešķiršanu. Komiteja tomēr pauž nožēlu par to, ka par “slēgtu aizturēšanas centru” izveides koordinēšanu pirmās ieceļošanas valstīs ir iesniegts vairāk priekšlikumu nekā par kopējo patvēruma sistēmu, tādējādi uzliekot pirmās ieceļošanas valstīm vienīgajām pienākumu rūpēties par patvēruma meklētājiem. Tas rada vispārēju iespaidu, ka **īstenojamie priekšlikumi ir adresēti dienvidos esošajām dalībvalstīm, bez jebkādas atsauces uz pārcelšanu “robežprocedūru” piemērošanas laikā.**

4.3. Turklāt EESK pauž nožēlu, ka priekšlikumā nav pienācīgi izklāstītas problēmas, kas atgriešanas programmu īstenošanā varētu rasties, jo īpaši attiecībā uz trešo valstu, izcelsmes valstu un tranzīta valstu vēlmi sadarboties ar ES.

4.4. EESK uzsver, ka ir steidzami vajadzīga izsmelšošāka stratēģija, kuras pamatā būtu līdzsvarota un kopīga atbildības sistēma migrācijas plūsmu pārvaldībai starp ES un trešām valstīm.

4.5. Turklāt EESK uzsver, ka jānodrošina pienācīga aizsardzība ģimenēm ar bērniem, un aicina Komisiju veltīt īpašu uzmanību nepavadītiem bērniem, kā arī patvēruma pamatnostādņu procedūru vispārējai efektivitātei, darbības standartu rādītājiem un paraugprakses piemēru apkopošanai (publicējis Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*)). **Nav pieņemami, ka bērns par tādu tiek uzskatīts tikai vecumā līdz 12 gadiem, nevis 18 gadiem, kā teikts starptautiskajās tiesībās. Saskaņā ar 1989. gada ANO Konvenciju par bērna tiesībām jebkurš cilvēks, kurš ir jaunāks par 18 gadiem, ir bērns.**

4.6. Nesen notikušajā apspriešanās pilsoniskās sabiedrības organizācijas ierosināja pārskatīt dažus noteikumus par atbildības noteikšanu un paredzēt obligātu solidaritātes mehānismu, tostarp attiecībā uz personām, kas izkāpušas krastā pēc meklēšanas un glābšanas operācijas. **Nevalstiskās organizācijas iestājās arī par to, ka dalībvalstīm jāvienojas par kopīgu atbildības izpratni, un aicināja pārskatītajos Dublinas noteikumos iekļaut pastāvīgāku pārcelšanas mehānismu** ⁽⁸⁾. EESK vēlas zināt, kā saskaņā ar jauno grozīto priekšlikumu būtu iespējams praksē īstenot dalībvalstu solidaritātes mehānismu, kas pienācīgi funkcionē. Noteikumi par to, kā noteikt dalībvalsti, kura ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu, pašlaik ir izklāstīti Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulā, taču tie būtu jāizklāsta Patvēruma procedūru regulā, sniedzot iespēju ar *Eurodac* palīdzību izskatīt pieprasījumus arī citās dalībvalstīs.

5. Grozījumi 2016. gada priekšlikumā par *Eurodac* regulas pārstrādāšanu

5.1. Ar grozīto 2016. gada priekšlikumu par *Eurodac* regulas pārskatīšanu ir paredzēts izveidot saikni starp konkrētām personām un uz tām attiecināmām procedūrām, lai uzlabotu neatbilstīgas migrācijas kontroli un neatļautas pārvietošanās atklāšanu.

5.2. *Eurodac* sistēmas galvenais mērķis ir identificēt patvēruma meklētājus un, izmantojot daktiloskopiskos un sejas attēla datus (biometriskos datus), nodrošināt pierādījumus, kas palīdzētu noteikt dalībvalsti, kura ir atbildīga par Eiropas Savienībā iesniegta patvēruma pieteikuma izskatīšanu.

5.3. EESK nav pārliecināta, ka *Eurodac* izmantošana ⁽⁹⁾ būtu piemērots līdzeklis neatbilstīgas migrācijas apkarošanai un ka tā varētu efektīvi palīdzēt dalībvalstīm uzraudzīt brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzības piešķiršanu ⁽¹⁰⁾.

5.4. Priekšlikums, ar ko groza 2016. gada priekšlikumu, balstās uz provizorisko vienošanos starp likumdevējiem, papildina šīs izmaiņas, un tā mērķis ir **pārveidot *Eurodac* par kopīgu Eiropas datubāzi, kas atbalstīs ES politiku patvēruma, pārmitināšanas un neatbilstīgas migrācijas jomā.**

5.5. Turklāt tā mērķis ir apkopot precīzākus un pilnīgākus datus, lai informētu politikas veidotājus, un tādējādi labāk palīdzēt kontrolēt neatbilstīgu migrāciju un atklāt neatļautu kustību, **papildus pieteikumiem uzskaitot arī pieteikuma iesniedzējus. Tomēr EESK uzskata, ka šai kompleksajai sistēmai ir arī jānodrošina migrantiem iespēja pieteikties patvērumam citā dalībvalstī, ne tikai pirmās iecelšanas valstī.**

5.6. *Eurodac* sistēmas mērķis ir arī palīdzēt noteikt piemērotus politikas risinājumus šajā jomā, **ļaujot sagatavot statistiku, kurā apvienoti dati no vairākām datubāzēm.**

5.7. EESK piekrīt, ka kopēji noteikumi par daktiloskopisko un sejas attēlu datu iegūšanu *Eurodac* vajadzībām attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem ir jāpiemēro vienādi visās dalībvalstīs.

5.8. EESK atbalsta **tāda zināšanu instrumenta izveidi, kas Eiropas Savienībai sniegtu informāciju par to, cik daudz trešo valstu valstspiederīgo Eiropas Savienībā iecelo neatbilstīgi, un ļautu sekot meklēšanas un glābšanas operācijām, kā arī pieteikties starptautiskajai aizsardzībai, kas ir nepieciešama ilgspējīgas un uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanai migrācijas un vīzu politikas jomā.**

⁽⁸⁾ Eiropas politikas studiju centra projekta ziņojums *Meklēšanas un glābšanas, izkāpšanas krastā un pārcelšanas pasākumi Vidusjūrā. Pilnās burās izvairīties no atbildības? (Search and rescue, disembarkation and relocation arrangements in the Mediterranean. Sailing Away from Responsibility?)*, 2019. gada jūnijs.

⁽⁹⁾ Tas uzlabos dalībvalstu uzraudzības spējas šajā jomā un novērsīs to, ka personas meklē atbalstītas brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas iespējas, kas būtu izdevīgākas; tas nodrošinās dalībvalstīm tūlītēju piekļuvi šai informācijai, un persona, kurai piešķirta palīdzība vienā dalībvalstī, nevarēs pārcelties uz citu dalībvalsti, lai saņemtu cita veida vai labāku palīdzību. Pašlaik dalībvalstīm nav kopējas datubāzes vai jebkāda veida, kā noskaidrot, vai atgriežamā persona jau ir izmantojusi atgriešanās un reintegrācijas atbalstu. Šī informācija ir būtiska, lai cīnītos pret ļaunprātīgu izmantošanu un divkārtiem pabalstiem.

⁽¹⁰⁾ Iecelšanas/izceļošanas sistēma ļauj dalībvalstīm atklāt trešo valstu valstspiederīgos, kuri uzturas nelikumīgi, lai gan Eiropas Savienībā viņi ir iecelojuši likumīgi. Tomēr nav šādas sistēmas tādu trešo valstu valstspiederīgo identificēšanai, kuri uzturas nelikumīgi un kuru iecelšana pār ES ārējām robežām ir bijusi neatbilstīga. Pašreizējā *Eurodac* sistēma ir ideāla datubāze šīs informācijas apkopošanai, jo tajā jau ir iekļauti šādi dati. Pagaidām šādu datu vākšanas mērķis ir tikai palīdzēt noteikt dalībvalsti, kura ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu. Identificējot tos trešo valstu valstspiederīgos, kuri uzturas nelikumīgi, un tos, kas neatbilstīgi iekļuvis Eiropas Savienībā pāri ārējām robežām, tiktu sniegta palīdzība it sevišķi dalībvalstīm, lai tās varētu atjaunot trešās valsts valstspiederīgā dokumentus atgriešanas nolūkos.

5.9. Vēl viens *Eurodac* sistēmas mērķis ir, atzīmējot noraidītos pieteikumus, sniegt papildu atbalstu valsts iestādēm, kas saskaras ar patvēruma pieteikuma iesniedzējiem, kuru pieteikumi jau ir noraidīti citā dalībvalstī, taču valsts iestādēm jābūt tiesīgām atkārtoti izskatīt citā dalībvalstī izskatītu pieteikumu.

Briselē, 2021. gada 25. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja*
Christa SCHWENG

PIELIKUMS

Turpmāk minētais grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs (Reglamenta 43. panta 2. punkts).

2.2. punkts

Grozīt šādi:

2.2. *Dalībvalstīm Eiropas dienvidos nav citas iespējas kā vien ~~tikt pārveidotām par aizturēšanas vai iekārtot slēgtus pirmsizceļošanas centru centriem~~, kuros patvēruma meklētāju stāvoklis no dzīves apstākļu un tiesību viedokļa ir ļoti problemātisks.*

Pamatojums

Pašreizējo tekstu ļoti viegli var interpretēt nepareizi, jo pašas valstis netiek pārveidotas ne par aizturēšanas, ne par kādiem citiem centriem. Pirmsizceļošanas centri tiek iekārtoti valstīs.

Balsojuma rezultāts:

Par: 96

Pret: 100

Atturas: 47

Šie specializētās nodaļas atzinuma punkti tika grozīti, lai atspoguļotu pilnsapulces apstiprināto grozījumu, lai gan sākotnējais formulējums saņēma vairāk nekā vienu ceturto daļu nodoto balsu (Reglamenta 43. panta 2. punkts):

1.1. *EESK pieņem zināšanai jauno Migrācijas un patvēruma paktu, kura mērķis ir risināt daudzšķautņainu un sarežģītu parādību. EESK uzskata, ka jaunās regulas sniedz pozitīvu ieguldījumu ES robežu drošības uzlabošanā. Tiek izveidots labāks un drošāks process, lai kontrolētu personas, kuras ieceļo Eiropas Savienībā. Tomēr integrēta, kopīga ES stratēģija, kas ir noturīga un uz nākotni vērsta, ir ļoti nepieciešama un sen novēlota. Diemžēl attiecībā uz migrācijas jautājumu un patvērumu kopumā Komisija, uzsildījusi to pašu veco zupu, liek to galdā un pasniedz Dienvideiropas valstīm – tas kļuvis jau par ierastu praksi. **Vēl vairāk – attiecīgās četras vai piecas dalībvalstis tiks padarītas par “slēgtiem aizturēšanas centriem”⁽¹⁾ cilvēkiem, kas tajos uzturētos vismaz sešus vai septiņus mēnešus, ja ne ilgāk, līdz būs zināms procedūru iznākums. Tādēļ radīsies situācija, kas ir 20 reizu sliktāka nekā iepriekš.***

Balsojuma rezultāts:

Par: 105

Pret: 99

Atturas: 43

1.2. *Jānorāda, ka acīmredzami Komisijai trūkst labas gribas attiecībā uz EESK ierosinājumiem. Visos EESK atzinumos (SOC/649, SOC/669 un SOC/670) ir kritizēta gan Patvēruma un migrācijas pārvaldības regulas, gan Patvēruma procedūru regulas pieņemšana. EESK arī atzīmē, ka pēc attiecīgo deviņu regulu izskatīšanas un saziņas ar Komisiju šo deviņu dažādo regulu īstenošanas izredzes šķiet niecīgas. Komisijai ir raksturīgi tas, ka tā neuzskata imigrāciju par vienotu jautājumu, un tā vietā norāda, ka uz jebkuriem priekšlikumiem vai ierosinājumiem attiecas kāda cita regula. Līdz ar to problēmas nevar tikt sasaistītas pēc būtības, proti, tās tiek aplūkotas individuāli katras ekskluzīvās regulas darbības jomas ietvaros. Izsakoties vienkārši, “attiecībā uz katru piezīmi mēs aizmetam bumbu uz kādu citu noteikumu”, t. i., Komisija visus komentārus vienkārši aizspēlē projām ar pamatojumu, ka uz tiem attiecas citi noteikumi.*

⁽¹⁾ Ieceļošanas aizlieguma jēdziens ir pastāvējis gan Šengenas *acquis*, gan patvēruma *acquis* ietvaros (Patvēruma procedūru direktīvas 43. pants).

Balsojuma rezultāts:

Par: 101

Pret: 97

Atturas: 41

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Renovācijas vilnis – par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi””

(COM(2020) 662 final)

(2021/C 155/11)

Ziņotājs: **Pierre Jean COULON**

Līdzziņotājs: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 11.11.2020.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	11.2.2021.
Pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	212/0/5
(par/ pret/ atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzīnīgi vērtē Eiropas Komisijas pieņemto priekšlikumu ES stratēģijai “Eiropas Renovācijas vilnis – par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi”. Šāda stratēģija Eiropas Savienībai un tās iedzīvotājiem ir absolūti nepieciešama, un EESK plāno to atbalstīt un aktīvi papildināt ar saviem apsvērumiem un priekšlikumiem.

1.2. Tā kā mājokļu un citu ēku patērētā enerģija veido 40 % no Eiropas Savienības kopējā energopatēriņa, EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai ir jādod impulss šādam renovācijas vilnim, visaptveroši paredzot ilgtermiņa investīcijas, rūpējoties par sabiedrības interesēm, ilgtspējīgu attīstību, veselības aizsardzību (iekļaujot renovācijas darbos azbesta pārvaldību), zaļo pārkārtošanos un Eiropas sociālo tiesību pilāra konkrētu īstenošanu saistībā ar ilgtspējīgiem un cenas ziņā pieejamiem mājokļiem.

1.3. EESK atbalsta renovācijas viļņa stratēģiju, jo Eiropas Savienība no tās gūs trīskāršu labumu – klimatam, ekonomikas atveseļošanai, pateicoties radītajām vietējām darbvietām, kā arī cīņai pret pandēmiju un enerģētisko nabadzību, un cenas ziņā pieejama mājokļa nodrošināšanai ikvienam, arī mazāk aizsargātām personām.

1.4. EESK uzskata, ka šīs stratēģijas vajadzībām, ņemot vērā tās īpašo vērienu un orientēšanos uz laikposmu līdz 2050. gadam, būtu jāizveido stabils, saprotams un pielāgots tiesiskais un finansiālais satvars, proti, gan jāizveido speciāls Eiropas ieguldījumu fonds, daudzgadu investīciju plāni un jauns “zaļais pusgads”, gan jāizstrādā īpašs, pielāgots tiesiskais regulējums, piemēram, valsts atbalsta, piemērojamo PVN likmju, publiskā iepirkuma, “zaļo” hipotekāro aizdevumu un energoefektivitātes jomā.

1.5. EESK prasa Komisijai ieviest pasākumus, kas vietējā līmenī stimulētu ēku siltināšanas procesu industrializācijas nozaru veidošanos un plašu izvēršanu, un izveidot jaunu programmu “Erasmus siltināšanai līdz 2050. Gadam”, kas piesaistītu Eiropas jauniešus šīm jaunajām nākotnes darbvietām.

1.6. EESK arī prasa mudināt dalībvalstis pēc EIB programmas ELENA parauga ieviest sabiedriskos diagnosticēšanas, tehniskās palīdzības un konsultāciju pakalpojumus, kas būtu īpaši paredzēti mājāsaimniecībām, lai novērstu jebkādu ļaunprātīgu tiešas tirgvedības un krāpšanas praksi saistībā ar siltināšanas atbalsta mehānismiem.

1.7. EESK uzskata, ka ar šo stratēģiju ir jānodrošina Eiropas Savienības tuvināšanās tās iedzīvotājiem un reģioniem, veidojot atbilstīgu saziņu par spēkā esošajiem mehānismiem un to pieejamību.

1.8. EESK prasa veidot patiesu sinerģiju starp Ēku fonda observatoriju un Enerģētiskās nabadzības observatoriju.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas pieņemto paziņojumu "Eiropas Renovācijas vilnis – par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi". Ēku – privāto un sociālo mājokļu, publisko un komerciāli lietoto ēku – plaša mēroga renovācija Eiropas Savienībā pašlaik ir absolūti nepieciešama, jo šajā jomā strukturāli trūkst ilgtermiņa investīciju un ir jāņem vērā šādas bezdarbības sekas klimata, vides, ekonomikas un sociālajā jomā.

2.2. Komiteja atbalsta šo Komisijas ierosināto stratēģiju, kuras pamatā ir klimatneitralitātes mērķis, apritīguma principu piemērošana, ieguldījums ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā un Eiropas konkurētspējā, kā arī kultūras mantojuma aizsardzība un jo īpaši iestāšanās par katra cilvēka tiesībām uz cenas ziņā pieejamu, komfortablu, pieklūstamu un veselībai nekaitīgu mājokli atbilstoši Eiropas sociālo tiesību pīlāra 19. principam.

2.3. Tā kā mājokļu un citu ēku patērētā enerģija veido 40 % no Eiropas Savienības kopējā energopatēriņa, ir nepieciešams renovācijas vilnis, kas visaptveroši paredzētu ilgtermiņa investīcijas sabiedrības interesēs un virzību uz ilgtspējīgu attīstību un zaļo pārkārtošanos.

2.4. Turklāt pandēmija ir skaidri parādījusi, ka mājokļiem ir liela nozīme veselības krīzes pārvarēšanā un ka ir jāpārdomā to lietojums un līdz ar to arī mājokļu projektēšana, ņemot vērā ar norobežošanas pasākumiem saistītos ierobežojumus.

2.5. Turklāt pandēmija ir atklājusi nepieļaujamo saikni starp sanitārajiem apstākļiem mājokļos, enerģētisko nabadzību un noturību pret pandēmiju.

2.6. Ēku renovācijas viļņa stratēģija nesīs trīskāršu labumu – sniegs būtisku un efektīvu ieguldījumu cīņā pret klimata pārmaiņām, nodrošinās apjomīgas ilgtermiņa investīcijas un veicinās vietējo darbvieta rašanos, kas var aktīvi sekmēt ekonomikas atveseļošanu, kā arī atbalstīs cīņu pret enerģētisko nabadzību un veicinās sociālo kohēziju un iekļaušanu, nodrošinot, ka palielinās cenas ziņā pieejamu mājokļu piedāvājums Eiropas Savienības iedzīvotājiem.

2.7. Tādēļ ēku renovācijas vilnis jāatbalsta ar pastāvīgām un uz kopējo mērķi orientētām iniciatīvām un pasākumiem gan likumdošanas un Eiropas Savienības atbalsta jomā, gan saistībā ar dalībvalstu daudzgadu investīciju plāniem. Šādiem pasākumiem jābūt saprotamiem un pieejamiem, ņemot vērā dalībnieku daudzveidību un to īpašos investēšanas apsvērumus; dalībnieki var būt Eiropas mājsaimniecības, kuru locekļi dzīvo mājoklī, kas ir to īpašumā vai kopīpašumā, mājsaimniecības, kas izīrē vienu vai vairākus mājokļus īres tirgū, sociālo mājokļu iestādes, kas pilda īpašas sabiedriskas nozīmes funkcijas un no tām izrietošus sabiedrisku pakalpojumu sniegšanas pienākumus, publiskās iestādes, kam pieder publiskas ēkas, aizsargājamo vēsturisku būvju īpašnieki un uzņēmumi ar savām ēkām. Tāpat potenciālie renovācijas viļņa izmantotāji būs jāpārlicina veikt ilgtermiņa investīcijas savā mājoklī un citās ēkās līdz 2050. gadam, un šajā nolūkā ir jāparedz ēku tipam pielāgoti finansēšanas mehānismi, kuros apvienoti ilgtermiņa aizdevumi vai "zaļie" aizdevumi, valsts garantijas un vajadzīgās neatmaksājamas dotācijas, konkrēti, mājsaimniecībām.

2.8. Ēku renovācijas vilnis Eiropā galvenokārt būs jābalsta uz darbību industrializāciju un plašu izvēršanu vietējā mērogā, lai mājokļos dzīvojošajām mājsaimniecībām samazinātu renovācijas izmaksas un darbu ilgumu, pateicoties tam, ka procesi tiek uzticēti ārpalpojumu sniedzējiem un digitalizēti. Līdztekus šai industrializācijai būs jāievieš jauni būvmodeļi, kuru pamatā ir pielāgotas tehniskās prasības un būvniecības standarti, kā arī jāīsteno Eiropas mēroga kampaņa, ar ko jauniešu vidū tiktu popularizēta šī jaunā nozare un iespējamās jaunās darbvietas, šajā nolūkā uzsākot programmu "Erasmus siltināšanai līdz 2050. gadam", ko Komiteja aicina īstenot. Īpaša uzmanība jāpievērš arī sociālā dempinga riskiem, kas saistīti ar šādu ārpalpojumu izmantošanu un cita veida apakšuzņēmumiem šo darbu veikšanai.

2.9. Komisijai ir vienlaikus jānodrošina pašreizējo noteikumu, pārskatāmo noteikumu un jaunu noteikumu priekšlikumu saskaņotība – gan attiecībā uz dalībvalstīm un to ilgtermiņa investīciju stratēģijām, gan attiecībā uz mājsaimniecībām, sociālo mājokļu izīrētājiem, publiskajām iestādēm un uzņēmumiem, kā arī galīgo lēmumu pieņēmējiem par individuālām ilgtermiņa investīciju darbībām, jo tie virzīs šo vilni līdz 2050. gadam, vadoties pēc saviem apsvērumiem.

2.10. Nepieciešamā saskaņošanas attiecas arī uz pašreizējo noteikumu pārskatīšanu šajā jomā, piemēram, Ēku energoefektivitātes direktīvas pārskatīšanu un noteikumu pārskatīšanu tādās jomās kā publiskais iepirkums, piemērojamais valsts atbalsta režīms, tostarp sociālajam mājoklim, piemērojamā īpašā PVN likme un “zaļie” hipotekārie kredīti, kā arī Eiropas atveseļošanas plāna *Next Generation EU* noteikumu un nosacījumu un 2021.–2027. gada kohēzijas politikas pārskatīšanu, ņemot vērā, ka visiem minētajiem noteikumiem ir jābūt saprotamiem Eiropas mājāsaimniecībām, uz kurām vērsti attiecīgie pasākumi. Jādod jauns impulss šim atveseļošanas plānam, īstenojot konkrētu priekšlikumu un ieteikumu politiku, kā arī nodrošinot koordināciju esošo valsts observatoriju starpā.

2.11. Komiteja aicina Eiropas Ēku fonda observatoriju strādāt simbiozē ar Enerģētiskās nabadzības observatoriju.

2.12. Komiteja prasa dalībvalstīs veidot sabiedrisku dienestu, kas popularizētu ēku siltināšanas vilni, nodrošinātu diagnosticešanu un tehnisko palīdzību siltināšanas darbiem, īpaši atbalstot mājāsaimniecības, lai nepieļautu, ka renovācijas darbi tiek ļaunprātīgi izmantoti negodprātīgai peļņas gūšanai.

3. Piezīmes – ēku renovācijas stimulēšana nolūkā panākt klimatneitralitāti un ekonomikas atveseļošanu

3.1. Ēku – privāto un sociālo mājokļu, publisko un komerciāli lietoto ēku – plaša mēroga renovācija Eiropas Savienībā pašlaik ir absolūti nepieciešama, jo sistemātiski trūkst ilgtermiņa investīciju šajā jomā un ir jāreķinās ar sekām klimata, vides, ekonomikas un sociālajā jomā.

3.2. Komiteja piekrīt Komisijas analīzes secinājumam, ka klimata apsvērumu dēļ ir steidzami jārīkojas mājokļu un citu ēku renovācijas jomā un ka Covid-19 krīze ir jāizmanto kā iespēja pārdomāt, pārkārtot un modernizēt mājokļus un ēkas, tādējādi panākot gan vides, gan sociālus, gan ekonomiskus ieguvumus. Faktiski šī ir unikāla iespēja īstenot pasākumus, kas vienlaikus nāktu par labu klimatneitralitātei, ekonomikas atveseļošanai un sociālajai kohēzijai.

Komiteja vēlas vārst uzmanību uz jautājumu par attiecīgo ēku dažādību un īpaši par renovējamo mājokļu daudzveidību – tie ir gan privātmājas, gan padomju laikā celti lieli dzīvojamie kompleksi, gan priekšpilsētu apbūve, kur mitinās strādnieku ģimenes. Šajā milzīgajā pašreizējo mājokļu daudzveidībā par īpašu prioritāti būtu jāizvirza Austrumeiropas daudzdzīvokļu ēku bloki, ļoti veci nami nenovērtētos pilsētas centros, mājokļi piepilsētās vai lauku apvidos. Ēku fonds ir novecojis un renovācija ir nepieciešama, lai uzlabotu iedzīvotāju dzīves kvalitāti un ieviestu dažus tehniskus uzlabojumus, un tādēļ ir jānodrošina iedzīvotāju piekļuve finansējumam, jo pašlaik tas ir viens no galvenajiem renovācijas šķēršļiem. Ir jāņem vērā arī pieejamība personām ar invaliditāti. Eiropas Savienībai ir arī jāizmanto šī iespēja īstenot plašus pasākumus, lai tuvinātos saviem iedzīvotājiem un reģioniem, veidojot piemērotu saziņu.

3.3. Komiteja atbalsta izvirzīto mērķi līdz 2030. gadam panākt, ka siltināto mājokļu un citu ēku skaits gadā dubultojas, vienlaikus veicinot pamatīgu renovāciju, lai līdz 2030. gadam tiktu renovēti 35 miljoni ēku vienību, un šādu tempu saglabājot, lai līdz 2050. gadam ES mērogā sasniegtu klimatneitralitāti. Vislabāk būtu ne vien panākt renovēto ēku skaita dubultošanu, bet tiekties uz trīskāršošanu.

3.4. Komiteja uzsver šā mērķa vērienīgumu, 30 gadu perspektīvu un nepieciešamību padziļināti pievērsties pašreizējo attiecīgās jomas normatīvo un administratīvo aktu saskaņošanai un to finansiālā atbalsta mehānismu saskaņošanai, kas paredzēti attiecīgām mājāsaimniecībām, sociālo mājokļu izīrētājiem, publiskajām iestādēm un citiem attiecīgo ēku īpašniekiem, kā arī potenciālajiem investētājiem, kuri jāpārlicina veikt ilgtermiņa investīcijas atbilstoši katra individuālajiem apsvērumiem un iespējām. Par to liecina pašreizējais dalībvalstu un to reģionālās pārvaldes iestāžu darbs ar mērķi savienot atveseļošanas instrumentu *Next Generation EU* un 2021.–2027. gada kohēzijas politiku.

4. Piezīmes – pamatprincipi ēku renovēšanai laikposmā līdz 2030. gadam un 2050. gadam

4.1. Komiteja atzīst, ka ir jāpieņem visaptveroša un integrēta stratēģija, kurā attiecīgie dalībnieki iesaistīti pamatojoties uz septiņiem principiem: “energoefektivitāte pirmajā vietā”, finansiāla pieejamība, dekarbonizācija un atjaunīgo energoresursu integrācija, dzīves cikls un apritīgums, augsti veselības un vides standarti, zaļās un digitālās pārveides uzdevumi un, visbeidzot, arhitektūras estētikas un kvalitātes respektēšana.

4.2. Komiteja vēlas uzsvērt, ka atbilstoši Eiropas sociālo tiesību pīlāra 19. principam īpaša vērtība jāveltī mājokļu finansiālajai pieejamībai un to investīciju pieejamībai, kas jāveic attiecīgajām mājokļos – gan savu mājokļu īpašniekiem, gan īrniekiem vai līdzīpašniekiem, kas mitinās degradētos kopīpašumos (kur īpaši svarīgi ir novērst siltuma zudumus un cīnīties pret enerģētisko nabadzību), gan arī sociālo mājokļu izīrētājiem, kuru iekasētās īres maksas apmērs ir atkarīgs no sabiedrisku pakalpojumu sniedzēja pienākuma nodrošināt finansiālo pieejamību, kas noteikts atbilstoši dalībvalstu deleģētajām sabiedriskas nozīmes funkcijām.

4.3. EESK uzsver, ka dobu sienu un grīdu izolācija ir vienkāršākais un lētākais CO₂ mazināšanas līdzeklis. Tomēr arī šie salīdzinoši lētie pasākumi daudziem mājokļa īpašniekiem joprojām ir pārāk dārgi, kaut arī tie samazina enerģijas izmaksas. Tāpēc EESK iesaka valstu valdībām izveidot šo pasākumu subsidēšanas shēmu. Nīderlandē veiktie aprēķini liecina, ka 2 000 EUR subsīdija vienam mājoklim ir pietiekama, lai to īstenotu. Izolācijas darbi ne tikai nodrošina būtisku CO₂ emisiju samazinājumu, bet arī rada daudz darbvieta būvniecības nozarē, kuru smagi skārusi Covid-19 pandēmija. Tas patš attiecas uz Franciju, jo piemaksa par mājokļu siltināšanu “MaPrimeRenov” nesen tika attiecināta uz visām mājokļos.

4.4. Jāņem vērā arī EESK atzinumā par tematu “Darbs ar azbestu energorenovācijā” formulētie secinājumi un ieteikumi, lai energorenovācijas laikā veicinātu azbesta aizvākšanu, kad tas ir nepieciešams un iespējams ⁽¹⁾.

5. Piezīmes – ātrāka un pamatīgāka renovācija labākas kvalitātes ēkām

5.1. Komiteja piekrīt Komisijas analīzei par to, ka, pieņemot individuālus lēmumus par investēšanu, ir jāsaņem ar daudziem šķēršļiem un ka piekļuve finansējumam ir sarežģīta, īpaši vietējā līmenī, turklāt sarežģīta ir gan valstu mehānismu, gan struktūrfondu izmantošana, īpaši projektu novērtēšanas posmā, bet arī saistībā ar atbalsta izmaksas termiņiem. Šīs sarežģītības un šo nepilnību novēršanai ir jābūt prioritātei, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, cita starpā no 2021. gada īstenojot 2021.–2027. gada kohēzijas politikas noteikumus.

5.2. Komiteja ņem vērā, ka Komisija sabiedriskajā apspriešanās ir apzinājusi šos šķēršļus un ir nākusi klajā ar priekšlikumiem attiecībā uz pieejamās informācijas, juridiskās noteiktības un investīciju stimulu stiprināšanu, pienācīgu un pārdomāti orientētu finansējumu, spējam sagatavot un īstenot projektus, visaptverošas un integrētas renovācijas veicināšanu, būvniecības ekosistēmas pielāgošanu ilgtspējīgai renovācijai un to, kā izmantot renovāciju kā sviru enerģētiskās nabadzības novēršanai, un ar īpašu Eiropas iniciatīvu veicināt cenas ziņā pieejamus mājokļus. Šie priekšlikumi jāīsteno, ievērojot tādas principus kā vienkāršība, iepriekš noteikta papildu finansējuma kombinācija, ko var piesaistīt publiskās iestādes, un valsts atbalsta kontroles proporcionalitāte.

5.3. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu uzticēt Eiropas Ēku fonda observatorijai pārvaldīt Eiropas energoefektivitātes repositāriju un atbalstīt stimulu izstrādi šajā jomā. Minētajai observatorijai būs jāsadarbības ar Enerģētiskās nabadzības observatoriju, kura šajā nolūkā no jauna jāaktivizē.

5.4. Komiteja atzīst, ka pašreiz ir īpaša situācija saistībā ar Eiropas resursu iespējamo piesaisti ēku siltināšanai, pirmkārt, no atvēršanas instrumenta *Next Generation EU* un, otrkārt, no 2021.–2027. gada kohēzijas politikas līdzekļiem. Ēku siltināšanas līdzfinansēšanai var izmantot vismaz 13 mehānismus – vai nu ar neatmaksājāmām dotācijām, vai arī ilgtermiņa aizdevumiem ar preferenciālām likmēm un valsts garantijām.

5.5. Komiteja uzskata, ka šādā īpašā situācijā Eiropas Savienībai būtu ne tikai jāformulē kvantitatīvi renovācijas mērķi, bet arī jāstiprina dalībvalstis un to gada programmas investīcijām ēku siltināšanā, kā arī jānodrošina šo programmu ikgadēja izvērtēšana Eiropas pusgada ietvaros, ieviešot īpašu “zaļo pārvaldību”, kas papildinātu ekonomikas pārvaldību vai tiktu īstenota saskaņā ar atvērto koordinācijas metodi.

⁽¹⁾ OV C 240, 16.7.2019., 15. lpp.

- 5.6. Komiteja uzskata, ka šī īpašā situācija ir arī jāizmanto cīņai pret enerģētisko nabadzību un tās izskaušanai, nosakot to par prioritāti finansējuma piesaistē. Ir jāpaplašina Eiropas Enerģētiskās nabadzības observatorijas pilnvaras, un tai būtu jāvada Eiropas mēroga tīkls, kurā iesaistītos dalībvalstu enerģētiskās nabadzības observatorijas.
- 5.7. Komiteja vēlas vērst Komisijas uzmanību uz grūtībām, ar ko saskaras potenciālie ieguldītāji, it īpaši māsaimniecības un sociālo mājokļu izīrētāji, dažādo finansējuma avotu kombinēšanā un to sasaistīšanā ar dažādajiem tiesību aktiem, attiecināmajām summām un piemērojamajām kontrolēm. Ņemot vērā 2050. gada perspektīvu, šie mehānismi būtu jāvienādo, lai tie būtu saprotamāki un pieejamāki māsaimniecībām un publiskajām iestādēm, kam tie ir paredzēti.
- 5.8. Ņemot vērā šādu investīciju ilgtermiņa raksturu un 2050. gadam noteikto mērķi, Komiteja ierosina Komisijai izpētīt iespēju izveidot īpašu investīciju fondu, kuru pārvaldītu Eiropas Investīciju banka (EIB), kas vienlaikus nodrošinātu tehnisko palīdzību, pieejamo mehānismu kombinēšanu un garantiju par darbības turpināšanu līdz pat 2050. gadam.
- 5.9. Komiteja atbalsta Komisijas ierosmi šajā saistībā pārskatīt valsts atbalsta shēmas, ko piemēro investīcijām ēku siltināšanā. Šīs ēku siltināšanai paredzētās valsts atbalsta shēmas ir jāvienkāršo, lai tās neapgrūtinātu investēšanas lēmumu pieņemšanu, jo šādas investīcijas ir absolūti nepieciešamas. Komiteja arī atzinīgi vērtē Komisijas nodomu 2021. gadā izvērtēt Komisijas Lēmumu 2012/21/ES⁽²⁾ par valsts atbalstu, ko sniedz kā kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem. Atbalsts sociālo mājokļu siltināšanai ir atkarīgs no šīs shēmas, ko piemēro sabiedrisku pakalpojumu sniegšanas pienākumu izpildei.
- 5.10. Komiteja atbalsta Komisijas ierosinājumu sākt Eiropas iniciatīvu cenas ziņā pieejamu mājokļu nodrošināšanai, finansējot 100 inovatīvus un līdzdalīgus pamatprojektus, kas virzīti uz sociālo mājokļu rajonu visaptverošu renovāciju un kuri būtu paraugs plaša mēroga renovācijas izvērsšanai Eiropas Savienībā. Ņemot vērā, ka sociālo mājokļu izīrētāji, būdami vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniedzēji, var veikt investīcijas ar EIB atbalstu, renovācijas procesu plaša izvērsšana un ēku renovācijas sistēmu industrializācija ne tikai veicinās vietējo darbvieta radīšanu, bet arī palīdzēs samazināt citu mājokļu un publisko ēku renovācijas izmaksas, jo būs izveidotas jaunas industriālas nozares vietējā līmenī.
- 5.11. Komiteja ierosina Komisijai, ņemot vērā iniciatīvā *ELENA* gūto pieredzi un piesaistot EIB atbalstu, mudināt dalībvalstis veidot publisku tehniskās palīdzības dienestu, kas atbalstītu siltināšanas pasākumus un it īpaši sniegtu atbalstu attiecīgajām māsaimniecībām, lai nepieļautu ļaunprātīgu tiešās tirgvedības un krāpšanas praksi, kas dažās dalībvalstīs jau novērota siltināšanas darbu jomā.
- 5.12. Komiteja pilnībā atbalsta ideju par jaunu Eiropas *Bauhaus*, ko Urzula fon der Leiena ierosināja savā runā par stāvokli Savienībā un kas izvērstā paziņojumā, paredzot, ka šis projekts pulcēs dažādu jomu profesionāļus, lai apsvērtu, kādām jābūt nākotnes ēkām un ilgtspējīgam dzīvesveidam nākotnē. Komiteja aicina visas attiecīgās ieinteresētās personas piedalīties Komisijas uzsāktajā sabiedriskajā apspriešanā.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG

⁽²⁾ Komisijas Lēmums 2012/21/ES (2011. gada 20. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (OV L 7, 11.1.2012., 3. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu kravu vai pasažieru pārvadāšanai paredzētu autotransporta līdzekļu vadītāju sākotnējās kvalifikācijas iegūšanu un periodisku apmācību (kodifikācija)”

(COM(2021) 34 final – 2021/0018 (COD))

(2021/C 155/12)

Atzinuma pieprasījumi	Eiropas Savienības Padome, 8.2.2021. Eiropas Parlaments, 8.2.2021.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	24.2.2021.
Plenārsesija Nr.	558
Balsojuma rezultāts	234/0/8
(par/pre/atturas)	

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 558. plenārsesijā, kas notika 2021. gada 24. un 25. februārī (24. februāra sēdē), ar 234 balsīm par un 8 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2021. gada 24. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja*
Christa SCHWENG

LABOJUMI**Labojums Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumā par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido apmaiņas, atbalsta un mācību programmu euro aizsardzībai pret viltošanu (programmu “Perikls IV”) laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam” (COM(2018) 369 final – 2018/0194 (CNS))**

(“Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis” C 440, 2018. gada 6. decembris)

(2021/C 155/13)

Uz vāka satura rādītājā un 199. lappusē virsrakstā:

tekstu: “Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido apmaiņas, atbalsta un mācību programmu euro aizsardzībai pret viltošanu (programmu “Perikls IV”) laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam” (COM(2018) 369 final – 2018/0194 (CNS))”

lasīt šādi: “Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido apmaiņas, atbalsta un mācību programmu euro aizsardzībai pret viltošanu (programmu “Perikls IV”) laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam” (COM(2018) 369 final – 2018/0194 (COD))”.

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs
L-2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV